

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 47 (2781)

Пятніца, 21 лістапада 1975 г.

Цана 8 кап.

Аўтограф дае народны паэт БССР П. Броўна.

«Гэта будзе свабодная літаратура, таму што не карысць і не кар'ера, а ідэя сацыялізму і спачуванне працоўным будучь вербаваць новыя і новыя сілы ў яе рады. Гэта будзе свабодная літаратура, таму што яна будзе служыць не перасычанай гераіні, не «верхнім дзесяці тысячам», якія сумуюць і церпяць ад ажырэння, а мільёнам і дзесяткам мільёнаў працоўных, якія складаюць цвет краіны, яе сілу, яе будучыню».

У. І. ЛЕНІН,

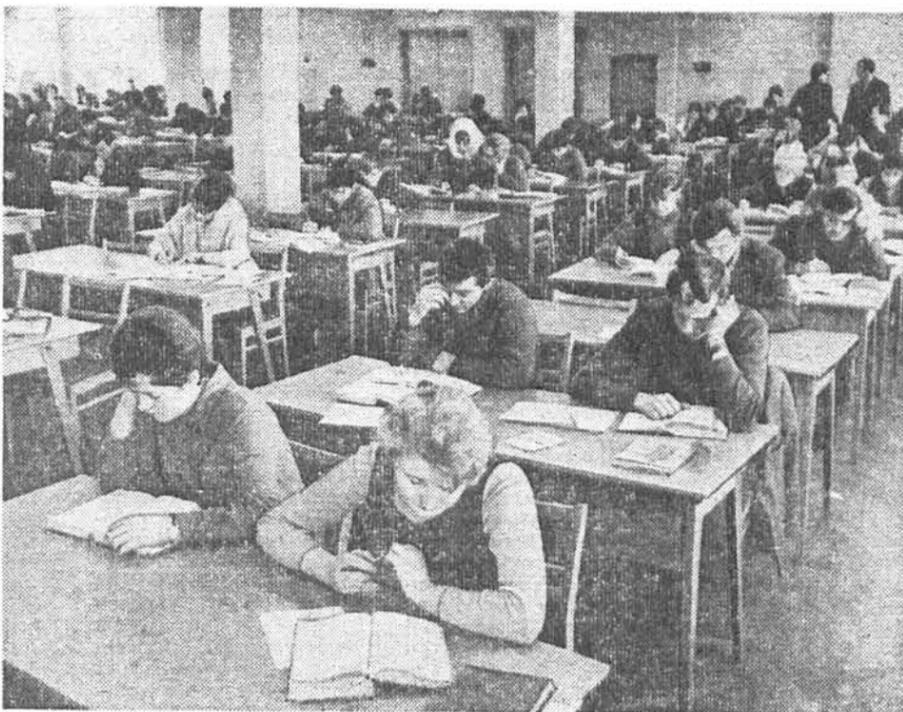
«Партыйная арганізацыя і партыйная літаратура».

Беларускія пісьменнікі на Мазырскім нафтабудзе

Знаёмства з Магілёўскім камбінатам сінтэтычнага валакна імя У. І. Леніна

У Віцебскай абласной бібліятэцы

Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР АБ СКЛІКАННІ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БЕЛАРУСКАЙ ССР

Прэзідыум Вярхоўнага Савета Беларускай ССР пастанаўляе:

склікаць другую сесію Вярхоўнага Савета Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі дзевятага склікання 16 снежня 1975 года ў горадзе Мінску.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР
Ф. СУРГАНУ.
Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР
Л. ЧАГІНА.

15 лістапада 1975 года,
г. Мінск.

ВЫДААННЕ ВЕКУ

У кастрычніку выйшлі першыя тэмы Поўнага збору твораў К. Маркса і Ф. Энгельса на мовах арыгінала. Гэта фундаментальнае выданне выпускаецца па пастанове Цэнтральнага Камітэта КПСС і Цэнтральнага Камітэта САПГ. Рыхтуюць яго Інстытуты марксізму-ленінізму пры ЦК КПСС і ЦК САПГ, выпускае берлінскае выдавецтва «Дзіц-Ферлаг».

Публікацыя ўсёй спадчыны Маркса і Энгельса выклікала практычнымі запатрабаваннямі сучаснага грамадскага развіцця і пераходнага перыяду рэвалюцыйна-направага працэсу і ідэалагічнай барацьбы, запатрабаваннямі перадавой навукі і рэвалюцыйнай практыкі.

Усяго выйдзе прыкладна 100 тамоў. Большасць з іх будзе выдадзена ў дзвюх частках: першая — тэкст, другая — навуковы апарат да яго. Поўны збор уключае чатыры серыі.

У першай — усе творы Маркса і Энгельса, за выключэннем «Капітала». Некаторыя з іх знойдзены ў апошнія гады і ў ранейшыя публікацыі не ўваходзілі. Шмат новых матэрыялаў і ў іншых серыях.

У другой серыі будзе надрукаваны «Капітал» і ўсе падрыхтоўчыя матэрыялы да яго.

Трэцюю складзе перапіска Маркса з Энгельсам, а таксама лісты іншым асобам і пошта Марку і Энгельсу.

У чацвёртай серыі будуць змешчаны ў большасці сваёй невядомыя і ненадрукаваныя раней матэрыялы канспекты, запісныя кніжкі, бібліяграфічныя і храналагічныя выпискі, паметкі, зробленыя на кнігах і рукапісах іншых аўтараў.

Акрамя гэтых чатырох серыяў выйдзе тэмы важных дакументаў, здымкаў, малюнкаў, што маюць адносіны да жыццёвага шляху і рэвалюцыйнай дзейнасці Маркса і Энгельса. Публікацыя тэкстаў будзе аяццёўлена прыкладна на 20 мовах, аднаведных арыгіналам твораў.

Выйшлі і тэм Першай серыі (К. Маркс. Творы, артыкулы, літаратурныя вопыты да сакавіка 1843 года), і тэм Трэцяй серыі (К. Маркс, Ф. Энгельс. Перапіска да красавіка 1846 года).

Наступныя тэмы будуць выдавацца ў свабоднай паслядоўнасці, прыкладна 3—5 тамоў у год.

Гэтае фундаментальнае выданне будзе закончана ў канцы XX — пачатку XXI стагоддзя.

В. ШАЛЬКЕВІЧ,
кандыдат філасофскіх навукаў.

ВІНШУЕМ 3 УЗНАГАРОДАМ!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за плённую літаратурную дзейнасць і ў сувязі з сямідзесяцігоддзем з дня нараджэння пісьменнік СКРЫГАН Іван Аляксеевіч узнагароджан Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за шматгадовую актыўную работу ў партыйных органах і друку і ў сувязі з п'ятдзяцігоддзем з дня нараджэння рэдактар газеты «Звязда» тав. ТУСЦІК Аркадзь Афанасьевіч узнагароджан Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

3 НАТХНЕННЕМ І ПЛЭНАМ

Нядаўна ў Брэсце праводзіўся рэспубліканскі семінар-практыкум кіраўнікоў народных і вядучых самадзейных харавых калектываў рэспублікі. Ён быў прысвечаны падрыхтоўцы калектываў мастацкай самадзейнасці да другога і трэцяга тура першага Усебеларускага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных, у якой прымуць удзел 14 мільёнаў чалавек.

Неабходна было выявіць стан і ўзровень падрыхтаванасці харавых калектываў, ідэюю накіраванасць рэпертураў, а таксама аказаць метадычную і практычную дапамогу іх кіраўнікам.

У аснову семінара была ўзята пастанова прэ-

зідыума ВЦСПС і калегіі Міністэрства культуры ССР «Аб далейшым развіцці мастацкай самадзейнасці працоўных».

Для ўдзелу ў рабоце гэтага семінара, у адрозненне ад папярэдніх, акрамя беларускіх прафесіянальных майстроў харавога мастацтва — народнага артыста ССР Г. Штовіча, заслужанага дзеяча мастацтваў БССР К. Паплаўскага, члена Саюза кампазітараў БССР выкладчыка Мінскага музычнага вучылішча імя Глінкі Л. Шлег, лектара таварыства «Веды» Ул. Пушкарэва, кампазітара Э. Ханка і іншых, былі запрошаны выкладчыкі з Масквы — заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР

старшы выкладчык Маскоўскага дзяржаўнага харавога вучылішча Е. Лабачова, хормайстар Дзяржаўнага акадэмічнага хору імя Пятніцкага Ул. Сігалаў, якія прачыталі лекцыі па харазнаўству.

На семінары вывучаліся такія тэмы, як «Задачы развіцця мастацкай самадзейнасці і яе выхавальнае значэнне», «Міжнароднае становішча», «Сацыяльна-палітычнае развіцці грамадства і п'ятніцкай ідэалагічнай работы ў галіне мастацтва», «Музыка і сумесныя віды мастацтваў», «Месца твораў савецкіх кампазітараў і народных песень ў рэпертуары самадзейных і прафесіянальных хорах». А таксама мета-

дычныя пытанні, звязаныя з работай у хоры, — як працаваць над ітанацыямі, помыгажосцю тэмбра, рытмічным ансамблем, як падрыхтаваць твор да выканання на сцэне; як зрабіць выкананне даходлівым, захаллюючым і г. д.

Удзельнікі семінара наведлі рэпетыцыі і канцэрты вядучых народных самадзейных калектываў Брэста — народнага ансамбля песні і танца «Брастаўчанка» электрамеханічнага завода, якім кіруе С. Любчук, народнай харавой капэлы клуба чыгуначнікаў (кіраўнік А. Пячонкіна), народнай харавой капэлы настаўнікаў горада (кіраўнік — заслужаны работнік культуры БССР

У ДОМЕ ЎСЕСАЮЗНАГА СТАРАСТЫ

1919 года Міхаіл Іванавіч прыехаў у Мінск. Газета «Звязда» ад 21 чэрвеня апублікавала прамову, сказаную ім на вэкале. У той жа дзень ён выступіў на мітынгу перад школьнікамі Мінска, а веча-рам — на аб'яднаным пасяджэнні ЦВК Літвы і Беларусі, Мінскага савета, савета прафсаюзаў і праўленняў усіх прафесіянальных саюзаў.

М. І. Калінін выязджаў таксама ў вёскі, сустракаўся з сялянамі.

У сакавіку 1924 года Міхаіл Іванавіч наведаў Беларусь. На VI Надзвычайным Усебеларускім з'ездзе Саветаў ён выступіў з дакладам аб міжнародным і ўнутраным становішчы Савецкага Саюза. У яго былі таксама сустрэчы з сялянамі — дэлегатамі беларускіх вёсак у клубе «Чырвоны прафінтэрн» і ў сельскагаспадарчым інстытуце ў Мінску.

У наступны свой поезд у рэспубліку ў верасні 1933 года Міхаіл Іванавіч выступіў на першым усебеларускім з'ездзе калгасных конюхаў-владарнікаў, наведаў рад заводаў Мінска і выступіў на ўрачыстым пленуме Мінскага гарсавета.

На адной з фатаграфій, прадстаўленых у новай экспазіцыі, М. І. Калінін і Старшы-

ня Саўнаркома БССР М. М. Галадзед зазіяты ў час юбілейнай сесіі ЦВК БССР. Гэта было ў 1935 годзе, калі Міхаіл Іванавіч прыехаў у Мінск на ўрачыстасці, прысвечаныя 15-годдзю вызвалення рэспублікі ад беланалікаў і ўручэнню Беларусі ордэна Леніна. Прыцягвае ўвагу ўрываек з прамовы Міхаіла Іванавіча на сесіі: «Калі вы паглядзіце, якую ролю ў старой, царскай Расіі адыгрываў беларускі народ, і параўнаеце яе з той роллю, якую ён адыгрывае цяпер у Саюзе Савецкіх Сацыялістычных рэспублік, а тым самым і ва ўсім свеце, то вы прыйдзеце да заключэння: прайдзены велізарны шлях, атрыманы вялікія перамогі...»

Новая экспазіцыя музея расказвае таксама аб велізарнай літаратурна-публіцыстычнай спадчыне М. І. Калініна. У кнігах, брашурах, якія выйшлі ў нашай краіне і за рубяжом, змяшчаюцца звыш дзюх тысяч артыкулаў, поэм і гутарак. Выдадзены рыны на 82 мовах народаў ССР і зарубежных краін тыпажом каля 60 мільёнаў экзэмпляраў.

Г. БАКШЭВА,
кар. БЕЛТА,
г. Масква.

3 ПАШАНАЙ І ЎДЗЯЧНАСЦЮ

14 лістапада ў клубе Саюза пісьменнікаў БССР адбыўся вечар, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння Альберта

Паўловіча. Вечар уступным словам адкрыў Пятрусь Макаль. Пра жыццёвы і творчы шлях беларускага паэта-сатырыка і драматурга расказаў доктар філалагічных навук, прафесар Сцяпан Александровіч. Сваімі ўспамінамі пра

А. Паўловіча падзяліўся яго дачка Тамара Паўловіч-Кліменка і паэт Станіслаў Шушчэвіч.

У заключэнне быў дадзены канцэрт, у якім гучала пранікнёнае слова паэта, што стаяў каля каліскі новай беларускай літаратуры.

У МИНИСТЕРСТВЕ КУЛЬТУРЫ БССР

НАДЗЁННЫЯ ПЫТАННІ

Работнікі культуры і мастацтва рэспублікі паспяхова змагаюцца за ператварэнне ў нацыянальнае рашэнне XXIV з'езда КПСС.

На чарговым пасяджэнні калегіі былі падведзены вынікі фінансава-гаспадарчай дзейнасці прадпрыемстваў і арганізацый Міністэрства культуры БССР за дзевяць месяцаў завяршальнага года пяцігоддзя. Па колькасці спектакляў і канцэртаў, як і па ліку абслужаных глядачоў, план перавыкананы; эканомія дзяржаўнай датацыі ў цэлым складала 42,6 тысячы рублёў. Разам з тым у рабоце ўстаноў культуры рэспуб-

лікі мною месца і недахопы. Асобныя тэатры і канцэртныя арганізацыі не выканалі іланавых паназчыяў і дапусцілі перавыдаткаванне сродкаў. Калектывам гэтых устаноў трэба накіраваць усе намаганні на ліквідацыю адначасных недахопаў.

Калегія зацвердзіла рэпертуарныя планы тэатраў рэспублікі на першае паўгоддзе 1976 г., а таксама рэпертуарныя планы калектываў Беларускай дзяржаўнай філармоніі, Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы БССР, Дзяржаўнага народнага хору БССР на 1976 год.

І. Вінаградова), народнага хору Брэсцкага абласнога савета прафсаюзаў пад кіраўніцтвам заслужанага работніка культуры БССР А. Шутава. І. безумоўна, рэпетыцыі і канцэрт Дзяржаўнага акадэмічнага хору імя Пятніцкага пад кіраўніцтвам народнага артыста РСФСР, лаўрэата дзяржаўнай прэміі імя Глінкі, кампазітара Валіціна Сяргеявіча Левашова.

На семінары прысутнічала больш 100 кіраўнікоў народных і вядучых самадзейных харавых калектываў, студэнты Брэсцкага музычнага вучылішча, аматары харавых спеваў горада.

Наглядзючы на тое, што семінар праходзіў на вялікім уздыме, былі аднак выяўлены і недахопы. Так, не адгукнуліся на яго работу вяду-

чыя беларускія кампазітары Мінска, якім здавалася б, трэба было ў першую чаргу падумаць над рэпертуарам для самадзейных хароў.

Цяпер кіраўніцтву рэспубліканскіх дамоў народнай творчасці Міністэрства культуры БССР і мастацкай самадзейнасці Белсаўпрофа неабходна падрыхтаваць і правесці семінар самадзейных аўтараў музыкі і вершаў з паказам новых твораў, якія адлюстроўваюць тэму працы і рабочага класа, дружбы народаў ССР, тэму «Радзіма, Ленін, партыя», прысвечаную XXV з'езду Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Н. ФЕДАРАВА,
дырэктар музычна-харавога аддзела Рэспубліканскага Дома мастацкай самадзейнасці Белсаўпрофа.

ПЕРШЫЯ КРОКІ

лезабетонных вырабаў, камбінат зборнага жалезабетону... Сёння ў гэтым шэрагу новае імя—завод аўтаматычных ліній.

Ён вырас на паўночнай ускраіне Баранавічаў, дзе яшчэ чатыры гады назад было чыстае поле. Сёння агульная плошча яго светлых цэхаў, якія ляжаць пад адным дахам, складае дзесяць квадратных кіламетраў.

Завод яшчэ малалетак. З дня ўводу ў эксплуатацыю прайшло менш, як паўтара гады. Ён увесь час расце, шырыцца.

Але ўжо сёлета баранавіцкія станкабудаўнікі дадуць краіне сто складаных станкоў.

— Нашу прадукцыю, — разказвае сакратар парткома завода Мікалай Фёдаравіч Бала-

гудзінаў, — ведаюць ужо ў многіх кутках краіны. Нядаўна мы адгрузілі свае станкі Алтайскаму сельмашу, Варонежскаму заводу сельскагаспадарчых машын, на Украіну. Ахвотна бяруць нашы станкі Мінскі аўтамабільны і трактарны заводы...

Цяпер на Баранавіцкім заводзе аўтаматычных ліній працуе каля дзюж тысяч чалавек. Сярод іх нямала выдатных рабочых. Дзюжам прывоена пачэснае званне ўдарніка камуністычнай працы.

Хто не ведае на прадпрыемстве братаў Івана і Валянціна Пятровых. Прыехалі яны сюды з далёкага Новасібірска. Спалобалася, і вырашылі застацца

назаўсёды. Высокакваліфікаваныя шліфавальшчыкі, Пятровы перадаюць свой вопыт маладзейшым. Нядаўна два іх вучні перайшлі на самастойную працу.

А вось яшчэ адзін ударнік камуністычнай працы — Іван Пятровіч Селядцоў. Ён працуе на самым складаным станку — кардынатна-расточным. Дзе прадукцыю толькі выдатнай якасці. У пачатку года ў цэху побач з Іванам Пятровічам паявіўся танклявы, віхрасты хлопеч. Гэта быў яго сын Васіль. Скончыў юнак дзесяцігодку і вырашыў пайсці на той жа завод, дзе працуе бацька. А хто лепш за яго навучыць прафе-

сіі? Нядаўна атрымаў Васіль свой першы рабочы разрад. Стаў за станок самастойна.

Шмат добрых слоў на заводзе можна пачуць пра слесар-аўтаршчыкаў Чэслава Навіцкага і Яўгена Задарожнага, шліфавальшчыка Адама Крука. Чэслаў і Яўген спачатку працавалі на будаўніцтве завода, а цяпер збіраюць самыя складаныя станкі.

Наперадзе ў станкабудаўнікоў шмат спраў. Праз некалькі гадоў, калі ўвойдуць у строй усе праектныя магутнасці, завод будзе выпускаць у год да 1.000 станкоў і 35 аўтаматычных ліній для прадпрыемстваў сельскагаспадарчага машынабудавання, аўтамобільнай і трактарнай прамысловасці.

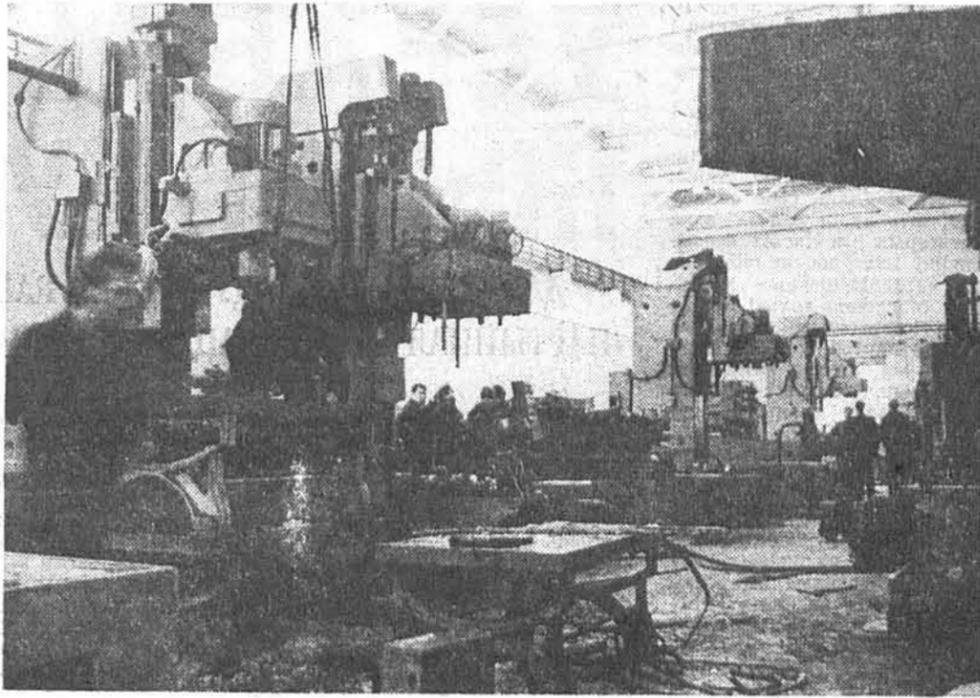
У гэтыя дні калектыву маладога завода паспяхова выконвае абавязальствы, узятыя ў гонар XXV з'езда КПСЗ.

У ДЫРЭКТЫВАХ XXIV з'езда КПСЗ на пяцігадоваму плану развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1971—1975 гады ёсць такі радок: «Пабудаваць і ўвесці ў дзеянне Баранавіцкі завод аўтаматычных ліній».

Баранавічы. Горад, які славіцца сёння на ўсю Беларусь сваёй выкарачкітай прамысловасцю — баваўняны камбінат, швейная, трыкатажная і абутковая фабрыкі, завод жа-

Ударнікі камуністычнай працы слесары-аўтаршчыкі Чэслаў Навіцкі і Яўген Задарожны.

Тут збіраюць складаныя станкі.

Фота Ф. РЫЧАГОВА.

У САЮЗЕ

ПІСЬМЕННИКАУ БССР

НАЙГАЛОЎНЕЙШЫ КЛОПАТ

12 лістапада ў клубе Саюза пісьменнікаў БССР адбылася творчая дыскусія на тэму: «Пазт — пакаленне — час», — арганізаваная бюро секцыі паэзіі і крытыкі. Гаворка ішла пра дасягненні беларускай савецкай паэзіі, пра пераемнасць пакаленняў. Але галоўнай тэмай дыскусіі стала творчасць паэтычнай змены.

РАСПАЧЫН А Ю Ч Ы дыскусія, старшыня бюро секцыі паэзіі СП БССР **Пятрусь Макаль** нагадаў пра адназначнасць паэта перад часам, у якім мы жывём, перад савецкім грамадствам, што ідзе да новых працоўных і духоўных здзяйсненняў. У такой складанай справе, як паэзія, творчасць, гаварыў ён, няма прамых і гладкіх шляхоў. Літаратура ведае не толькі вялікія пад'ёмы, але і адносныя спады. Некаторы спад творчай актыўнасці, на яго думку, у параўнанні з творчасцю старэйшых пакаленняў адчуваецца ў маладых. П. Макаль заклікаў удзельнікаў дыскусіі выказаць свае меркаванні аб стане сучаснай беларускай паэзіі, асабліва маладой, абмеркаваць праблемы, якія сёння паўстаюць перад ёй.

З дакладам на тэму «Пазт — пакаленне — час» выступіў доктар філалагічных навук, паэт і крытык **Алег Лойка**.

Дакладчык адзначыў, што крытыка, якая займаецца паэзіяй, «слаба адчувае яе пер-

спектыву, слаба намацавае заканамернасці, унутраныя імпульсы, тэндэнцыі».

Далей ён спыніўся на здабытках беларускай савецкай паэзіі, якія па яго словах, «можна мерцаць меркаваў ўсе-саюзнага і сусветнага розгаласу» яе. Дакладчык нагадаў пра выхад 2-томнай анталогіі беларускай савецкай паэзіі на Украіне, анталогіі ў Латвіі, у Малдавіі, выхад анталогіі і зборнікаў беларускай паэзіі ў Польшчы, Балгарыі, Англіі, на французскай мове пры ЮНЕСКА і г. д. Адзначыўшы унутраныя якасныя змены, рост агульнай культуры беларускай савецкай паэзіі, дакладчык падкрэсліў, што ў гэтым — вялікая заслуга паэтаў усіх пакаленняў.

Але на фоне бяспрэчных дасягненняў нашай паэзіі, гаварыў далей дакладчык, творчасць некаторых маладых паэтаў, як быццам цягне. Нават і самыя здольныя з маладзейшых з вялікай цяжкасцю выходзяць з зацепо старэйшых калег.

Часам наканаваў іх ста-

новіцца паўторнасць, другаснасць з іх перапевамі, здрабненнем тэм, інертнасцю, стылявой залежнасцю. Таму вельмі маладых — у рэчышчы шэрай паэзіі, у адрыве ад жыцця з яго жывымі сацыяльнымі праблемамі, хваляваннямі, канфліктамі і г. д. «Вось чаму клопат аб паэтычнай змене — найгалоўнейшы сёння клопат», — сказаў ён.

Крытык **Іван Ралько** адзначыў, што сённяшняе маладая паэзія шукае, ідзе наперад. А што маладыя асабліва не вылучаюцца на фоне творчасці старэйшых калег, дык гэта, на думку крытыка, яшчэ не азначае, што яны не маюць свайго голасу, — магчыма, проста мала ведаем іх творчасці.

Алесь Бачыла падкрэсліў у сваім выступленні, што паэт — гэта перш за ўсё мысліцель, які павінен прынімаць у сутнасць з'яў, даваць ім аб'ектыўную ацэнку. Але апошнім часам філасофічнасці ў творчасці многіх маладых якраз і нестасе, яе месца нярэдка займае грамадзянская самазаснакоенасць, выкліканая матэрыяльным дабрабытам, якога мы дасягнулі.

Крытык **Варлен Бечык** га-

варыў пра тэндэнцыю да сінтэзу ў сучаснай паэзіі, пра тое, што гэта іншы раз становіцца модай, самамэтай — як у творчасці некаторых старэйшых паэтаў, так і асабліва маладзейшых. У маладых, на яго думку, гэтая модная тэндэнцыя выклікана іх імкненнем быць вышэй за свой жыццёвы вопыт, у выніку чаго яны адрываюцца ад жывой рэчаіснасці. У верхах некаторых паэтаў можна сустрэць разважання наогул, а чалавека, які жыве штодзённымі клопатамі, турботамі, хваляваннямі, — няма.

Крытык прыводзіў некаторыя прыклады неадпаведнасці паміж формай і зместам у сённяшняй паэзіі. Так, М. Дуска ў паэме «Сувязь» з вялікай урачыстасцю піша пра вяртанне лірычнага героя ў вясковое маленства і юнацтва. І недзе губляе пачуццё меры: урачыста ў творы многа, а самога прадмета **даследавання** — свету 16-гадовага юнака — малавата.

Васіль Вітка асудзіў графіманства і тым акалічнасці, якія спрыяюць яму. У ацэнцы гэтай шкоднай антылітаратурнай з'явы патрэбен правільны і строгі дыяг-

наз, бескампраміснасць, тэрба, каб у рэдакцыях навучыліся размяжоўваць паэзію і вершанлітэту і закрылі дарогу апошніму. А **Галіна Каржанеўская** папранула саміх паэтаў, што яны, па сутнасці, патураюць графіманству, рэдка выступаючы з добрымі творами на старонках газет, тым самым даючы месца твораў шэрым і пасрэдным.

Крытык **Мікола Ароўка** і **Марына Барсток** гаварылі пра дасягненні нашай паэзіі, пра яе поспехі ў імкненні да сінтэзу, да спалучэння вобразнасці з філасофскай думкай. М. Барсток, дарэчы, нагадала, што сінтэз у паэзіі — зусім не прывілей апошняга часу, ён — уласцівасць паэзіі наогул, ён быў у ёй заўсёды. Без сінтэзу няма паэзіі.

Рыгор Бардулін закрануў культуру творчасці, пытанні майстэрства. Ён сказаў, што нярэдка маладыя паэты нясуць у выдавецтва сырыя рукапісы, якія патрабуюць вялікай дапрацоўкі, што нават некаторыя сталыя майстры дазваляюць сабе неахайнасць у словаўжыванні: прыстасоўваюць да беларускага тэксту рускія словы, перастаўляюць націск і г. д. Прамоўца выказаўся за павышэнне патрабавальнасці паэтаў да якасці, да культуры радка, і перш за ўсё кожнага — да сябе самога. У гэтым — зарука будучых поспехаў.

ЯКІ ВЯЛІКІЯ твора мастацтва, думкі выдатных людзей народжаны патрабаваннімі часу, маюць зусім канкрэтную гістарычную аснову, але ж яны перарастаюць межы свайго «паходжання» — такі багаты, шматзначны, невычэрпны іх абагульняючы змест! Менавіта такімі з'яўляюцца выказванні У. І. Леніна аб партыйнасці літаратуры, сутнасць якіх з найбольшай паўнатай і завершанасцю раскрыты ў славутым артыкуле «Партыйная арганізацыя і партыйная літаратура».

Асэнсоўваючы ленінскія словы аб партыйнасці літаратуры, гісторыкі, філосафы, тэарэтыкі літаратуры і мастацтва слухаюць звяртаючы увагу на тое, што У. І. Ленін, паслядоўна абгрунтоўваючы і развіваючы свой тэзіс аб партыйнасці, кожны раз меў на ўвазе, з аднаго боку, уласна палітычны і ідэалагічны інтарэсы партыі на тым ці іншым гістарычным этапе, а з другога — самую прыроду літаратуры і мастацтва, сутнасць іх законаў, іх спецыфічны метады пазнання жыцця. Аднак нельга ўяўляць сабе справу так, што адзін рад — адна катэгорыя ленінскіх выказванняў мае ўвогуле нібы чыста «арганізацыйны» характар, стасуецца толькі з пэўным гістарычным перыядам жыцця партыі, у той час як другі рад, другая катэгорыя выказванняў больш непасрэдна датычыць спецыфічнасці мастацтва. Не, бо наколькі ўсё ўзаемазвязана ў ленінскім вучэнні аб партыйнасці, настолькі ж кожнае яго звязна, нават прыватнае меркаванне мае непасрэднае дачыненне да жыццёвых патраб, да карэнных інтарэсаў і перспектывы развіцця прагрэсіўнай, тым больш рэвалюцыйнай літаратуры і мастацтва свечу. Бо задачы моманту, клопаты бягучага партыйнага жыцця заўсёды перакрываюцца, больш таго — строга падпарадкоўваліся ідэям прынцыповага праграмавага значэння. А ідэя гэтая азначалі ж — у сэнсе развіцця мастацкай культуры — стварэнне сапраўды свабоднай літаратуры як духу, волі і сумлення мільянаў і дзясяткаў мільянаў працоўных, «якія складаюць цвет краіны, яе сілу, яе будучыню».

Партыйнасць у ленінскім разуменні ахоплівала, такім чынам, і далёкія, і больш блізкія гарызонты, яна мела як бы два планы — унутраны, арганізацыйны і шырокі, усеабдымны (г. зн. той, што суадносіцца з самой сутнасцю мастацтва новага, сацыялістычнага грамадства). І дыялектыка-пытання якраз у тым, што засяроджанасць на якім-небудзь моманце арганізацыйна-партыйнага парадку, на той ці іншай праблеме сучаснага палітычнага жыцця была і ёсць кожны раз канкрэтным крокам па шляху вырашэння задачы прынцыповага гістарычнага значэння.

Сапраўды, ленінскія словы: «Літаратурная справа павінна стаць састаўной часткаю арганізаванай, планамернай, аб'яднанай сацыял-дэмакратычнай партыйнай работы» — акрэслівалі мэту сацыялістычнага пралетарыяту такім чынам, што ажыццяўленне прынцыпу партыйнасці ў той жа час азначала накірунак выхавання працоўных мас і абароны іх карэнных жыццёвых інтарэсаў. Ужо таму слова «партыйнасць» у ленінскім разуменні не дапускае звужэння, атосамлівання з паняццем «вузкартыйны». Мы не выпадкова збліжаем, звязваем паміж сабой прынцыпы партыйнасці і народнасці, калі асэнсоўваем ідэйную спадчыну У. І. Леніна, імкнемся па-сапраўднаму зразумець яе змест і значэнне. Пытанні марксісц-

кожны раз канкрэтызацыі, раскрыцця, тлумачэння. У Расіі эпохі падрыхтоўкі і здзяйснення дэмакратычнай рэвалюцыі, тлумачыў Ленін, — народ — гэта пралетарыят і сялянства; «сялянская бедната разам з пралетарыятам ёсць пераважная большасць народа, нацыі». Шмат што аднаго гэта большасць народа, нацыі. Але ж менавіта ў інтарэсах народных мас дзеля дасягнення імі канчатковых гістарычных мэт вельмі важна, каб партыя рэвалюцыйнага пралетарыяту вяла рашучую барацьбу «супроць буржуазна-дэмакратычнага злоўжывання словам народ. Яна патрабуе, каб гэтым словам не прыкрывалася неразуменне класавых антаганізмаў унутры народа», каб непакіснай і безумоўнай заставалася неабход-

на пралетарыяту, які адзін з усіх класаў рускага народа, паводле слоў Леніна, ішоў не «вобмацкам», а з выразнай, прычым гранічна рэалістычнай праграмай.

Вельмі важна прыгадаць тут ленінскае выказванне, якое літо святло на адно з самых складаных пытанняў развіцця грамадскай свядомасці, а таксама літаратуры: «Заняпад дробнай буржуазіі немінуча цягнуў за сабой рана або позна адміранне ўсялякіх дробнабуржуазных прадрасудкаў, а рост капіталізму і абстрактнае барацьбы класаў унутры капіталістычнага грамадства служылі лепшай агітацыяй за ідэю пралетарскага сацыялізму». Сама гістарычная заканамернасць развіцця грамадства абумоўлівала пашырэнне і ўмацаванне ідэй навуковага

выступіў у газеце «Голос» М. Багдановіч звяртаючы увагу чытача на «грамадскі бок з'яў», рэцэнзент адзначыў «глыбокі ўнутраны развал» рэакцыйнай буржуазнай газеты і закончыў сваю нататку словамі: «І без таго зразумела, што для «Новаго времени» ўжо выкапана магіла». Як зразумела нам такія ацэнкі ў вуснах перадавых дзеячаў беларускай літаратуры пачатку XX ст. і як усё гэта стасуецца з агульнай логікай іх творчасці, з той спеасаблівай праграмай, што сфармуляваў М. Багдановіч у артыкуле «Глыбы і слаі»: «Наша пісьменнасць неразвітая і каравая, але вялікім пачуццём навоўнена ўсё яе цела, не на грашовых справах трымаецца яна і ніколі не пойдзе чысціць боты капіталу!».

Ленінская платформа партыйнасці тым і вызначаецца, што пры гранічнай выразнасці пазіцыі, пры бескампраміснай паслядоўнасці ў адстойванні чысціні ідэалогіі рэвалюцыйнага пралетарыяту, на гэтай платформе знаходзілася месца для ўсіх тых, хто ішоў, імкнуўся і нарэшце прыходзіў да ідэй пралетарскай рэвалюцыі і навуковага сацыялізму. А глеба, якая нарадзіла перадавых беларускіх пісьменнікаў дарэвалюцыйнага часу, была прыдатная для ўспрымання рэвалюцыйных ідэй!

Добра вядома, як па-сапраўднаму дыялектычна Ленін разумеў паходжанне ідэй і характар іх уплыву на свядомасць людзей, як ён улічваў складанасць і супярэчлівасць чалавечай псіхалогіі і якое значэнне ён надаваў шырыні і яснасці светапогляду пісьменніка. У марксізме здаўна замацавалася думка-афарызм, што зусім не трэба быць крамнікам, каб выяўляць ідэалогію крамнікаў. Сіла ідэй настолькі вялікая, атмосфера духоўных пошукаў настолькі бывае наэлектрызаванай разрадамі сацыяльных наваліні, што і сама па сабе гэта атмосфера здольна фарміраваць чалавечую свядомасць у пэўным кірунку. Часта праз сваю професію, спецыфічнымі шляхамі, чалавек ідзе да ўсведамлення законаў грамадскага развіцця і ўспрымання ідэй сацыялізму. Граф Талстой быў сапраўдным мужыком на дасведчанасці ў жыцці сялянства, па глыбіні выяўлення стыхійнага пратэсту сялянскіх мас супроць прыгнёту і насілля. І калі побач з сілай Талстой адлюстравіў у сваёй творчасці і слабасць першай рускай рэвалюцыі, побач з пратэстам мільянаў сялян таксама і іх адчай, то віной было зусім не графскае паходжанне геніяльнага пісьменніка. Супярэчнасці ў поглядах Талстого Ленін лічыў не супярэчнасцямі «асобістай думкі» Талстого, а адлюстраваннем тых найскладанейшых, супярэчлівых умоў, сацыяльных уплываў, гістарычных традыцый, якія вызначалі псіхалогію розных класаў рускага грамадства паслярэформеннай, але дарэвалюцыйнай эпохі.

Паказаўшы ўтапічны характар і рэакцыйны сэнс вучэння Талстого, Ленін пераканаўча абгрунтаваў думку, што толькі з пункту гледжання рэвалюцыйнага пралетарыяту магчыма правільная ацэнка Талстого-мастака і мысліцеля. Тым самым Ленін бліскуча прадманастраваў узор партыйнасці ў метадалогіі разгляду найскладанейшых літаратурных з'яў.

Уздым беларускай літаратуры да Кастрычніка звязаны, як вядома, з рэвалюцыйнай 1905 г., прычым, асноўная, прагрэсіўная плынь гэтай літаратуры была жыццядзейная і моцная менавіта тым, што выяўляла ідэю барацьбы,

УСЕАБДЫМНЫ, ЖЫВЫ, СУЧАСНЫ

ДА 70-ГОДДЗЯ ВЫХАДУ ў СВЕТ РАБОТЫ У. І. ЛЕНІНА
«ПАРТЫЙНАЯ АРГАНІЗАЦЫЯ І ПАРТЫЙНАЯ ЛІТАРАТУРА»

ка - ленінскай тэорыі і гісторыі нашай партыі зусім заканамерна адкрываюць сваю сілу і годнасць метадалагічных арыенціраў, якія дазваляюць у сапраўдным святле ўбачыць і найлепшым чынам вытлумачыць складаныя з'явы літаратурнага развіцця.

Пытанне аб свядомым удзеле людзей у класавым змаганні ніколі раней не паўставала з такой вострыні і сілай, як яно паўстала перад рэвалюцыйным пралетарыятам Расіі канца XIX—пачатку XX стст. Важная задача развіцця класавай самасвядомасці рабочых, фарміравання ў іх рэвалюцыйнай псіхалогіі данаўнялася яшчэ больш складанай задачай выхавання шырокіх працоўных мас, у асноўным сялянства. У святле гэтай складанай гістарычнай сітуацыі зусім зразумела для нас таа рашучасць, з якой Ленін вёў барацьбу з народніцтвам і з рознымі іншымі тэндэнцыямі падмяняць катэгорыю класавасці запатта шырокім, цёмным і невыразным тэрмінам «агульнанародны».

Уладзімір Ільіч спасылаўся на Маркса, які ў свой час развенчаў дробнабуржуазныя ілюзіі аб адзінасце народа. «Ужываючы слова: «народ», Маркс, — пісаў Ленін, — не затушоўваў гэтым словам рознасці класаў, а аб'ядноўваў пэўныя элементы, здольныя давесці да канца рэвалюцыю». Увогуле зусім правамерна змястоўнае слова «народ», але ж яно патрабуе

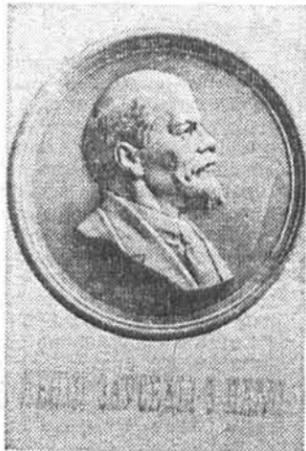
насць «поўнай класавай самасвядомасці партыі пралетарыяту».

Ужываючы выразы «барацьба за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне», «сацыяльны і нацыянальныя праблемы», часам недастаткова ўсведамляюць арганічную сувязь гэтых звяненняў аднаго ланцуга, а бывае, што само паняцце «нацыянальнае» скільні разглядаць ледзь не «самацэнна», а не як сферу праўлення таго ж сацыяльнага. Між тым дыялектыка мыслення ў такім пытанні важная і зусім неабходная рэч, калі асэнсоўваеш характар развіцця грамадскай думкі, а таксама літаратуры і мастацтва ў былых ускарнах царскай Расіі.

Для таго часу, калі жыў і пісаў свае бліскучыя артыкулы М. Дабралюбаў, бесспрэчна прагрэсіўнай, бесспрэчна смелай была яго мара аб «партыі народа ў літаратуры». Ды і дагэтуль захоўвае сваю прывабнасць усёякая сапраўдна, шыракая любоў да народа як зборальнага паняцця людзей працы, большай і лепшай часткі чалавечтства. Аднак па меры развіцця класавых адносін, паглыблення антаганістычных супярэчнасцей паміж асноўнымі класамі грамадства эпохі капіталізму, усё менш задавальнялі ў практыцы грамадскага жыцця традыцыйныя, прыбліжныя азначэнні і выразы, абстрактна-маральныя крытэрыі. Ленін узнімаў да ўзроўню прынцыповага патрабавання партыйнасці літаратуры, паколькі гэта было жыццёва неабходна для пераможнага развіцця рэвалюцыі, для згуртавання перадавых сіл грамадства пад сцягам, што сапраўды адпавядаў яе гістарычным мэтам. Прынцып партыйнасці ў пэўным сэнсе зліваўся з прынцыпам народнасці, ён поўнасна ахопліваў яго, але ж не раствараўся ў ім, застаючыся яго канцэнтраванай, квінтэсэнцыяй. Прынцып партыйнасці выяўляў і выяўляе самую перадавую, прагрэсіўную, паслядоўную тэндэнцыю народнасці. У дачыненні да перыяду падрыхтоўкі і ажыццяўлення рэвалюцыі маюцца на ўвазе менавіта тыя тэндэнцыі, што зліваліся з яснай пазіцыяй

сацыялізму ў свядомасці шырокіх мас, а з гэтым — выцясненне дробнабуржуазных ілюзіяў і забабонаў. Думка тым больш заслугоўвае быць падкрэсленай, што яна з'яўляецца чынам дапамагае зразумець і вытокі, спажываную глебу розных нацыяналістычных ілюзіяў, якія з'яўляюцца, па сутнасці, дробнабуржуазнымі ілюзіям і побач з уласна буржуазным нацыяналізмам, уяўляюць сабой сур'ёзную перашкоду на шляху развіцця грамадскай думкі, літаратуры і мастацтва.

У гісторыі беларускай літаратуры пачатку XX ст. мы са здавальненнем адзначаем якраз перавагу, прычым бесспрэчна перавагу таго, што ішло насустрач яснаму розуму гісторыі, што, знаходзячыся ў шырокім рэчышчы дэмакратычнага руху, так ці інакш судакраілася з самай перадавой яго плыню — ідэям навуковага сацыялізму. Імі натхнялася і ўзбагачалася. Для Купалы, Коласа, Ц. Гартнага, Цёжкі і М. Багдановіча былі прынцыпова блізкімі, прымальнымі ленінскія ідэі партыйнасці літаратуры, ленінскі заклік прынцыпавы літаратуры фальшыва-свабоднай, а на справе звязанай з буржуазіяй, — літаратуру сапраўды свабодную, адкрыта звязаную з пралетарыятам, Ленін здэкліва гаварыў аб буржуазным праджынным друку, які мае нахабства лічыць сябе «незалежным» ад вузка-партыйных інтарэсаў, у той час як ён цалкам залежны ад «грашовага мяшка, ад подкупу, ад утрымання». У артыкуле «Капіталізм і друк» (1914) Ленін паказаў брудныя норавы буржуазнага друку Расіі на скандальнай гісторыі «самавыкрыцця», з якім выступіў пакрыўджаны сваімі хаўруснікамі «нововременец» Н. Снегараў у творы пад назвай «Міраж «Новаго времени». Вось што з гэтай нагоды пісаў У. І. Ленін: «Калі зусім перасварца «дзеячы» буржуазнай газетнай справы, яны раскрываюць перад публікай праджынасць і прадзелкі «вількіх» газет». Цікава, што праз два месяцы з нечым пасля апублікавання артыкула Леніна «Капіталізм і друк» з нататкай аб «Міражы «Новаго времени»

ЯК КРЫНІЦА, ДЬЕЦА, РВЕЦА

РУСКАЯ ПЕСНЯ НАД БУГАМ

Валянцін ЛЕВАШОУ,

народны артыст РСФСР, мастацкі кіраўнік Дзяржаўнага акадэмічнага народнага хору імя М. Пятніцкага

Не першы раз прызджае на гасцроду ў Беларусь наш калектыў. І кожны раз незвычайна цёпла і радаснае пачуццё захаплення нанаўняе кожнага з удзельнікаў хору — настолькі адказа, ганарова і цікава выступіць перад патрабавальным беларускім слухачом. Я не выпадкова кажу аб найстражэйшым адносінах вашых слухачоў да мастацтва харавых спеваў — у вашай жа рэспубліцы выдатна спяваюць такія высока прафесійнальныя і самабытныя хоры, як Дзяржаўная акадэмічная харавая капэла БССР, выхаваная народным артыстам СССР Рыгорам Раманавічам Шырмам, Дзяржаўны народны хор БССР, створаны іншым выдатным знаўцам тэатры беларускай народнай песні — Генадзем Іванавічам Цітовічам.

Сёлетні прыезд азнаменаваны тым, што мы, удзельнікі музычнага свята народна-шматнацыянальнай Краіны Саветаў, «Беларускай музычнай восені», пачалі свае выступленні ў Беларусі за дзень да афіцыйнага пачатку фестывалю. Мы давалі канцэрты на абласнай вайноў герайчнай Брэстчыне.

Узрушлівыя пачуцці горычы, суму і разам з тым — вялікага гонару авалодвалі нам ля спярэчаных асколкамі снарадаў Холмскіх варот, калі манументальнага комплексу, прысвечанага героям Брэста. Вядома, свае пачуцці мы пастараліся выказаць у нашых песнях.

Як нас прымаюць беларусы! Леші і нельга — слухачы ўсялякі незвычайны ўздым. Нам хацелася песнямі расказаць пра нашу любоў, гонар і светлую пашану за адданыя сыноў Айчыны.

Руская песня знаходзіць сардэчны водгук у слухачоў, і гэта надзвычай радасна нам, спевакам Расіі.

АКРЫЛЕНАЕ МАСТАЦТВА

Віктар РОУДА,

заслужаны дзеяч мастацтваў БССР, прафесар

Цікавых удзельнікаў сабраў наш фестываль. Мне, як хормайстру, які шмат сіл аддаў выхаванню хору Беларускага тэлебачання і радыё, асабліва прыемна было спазнаць блізкай майстэрства выдатнага харавога калектыву краіны — Ленінградскай акадэмічнай харавой капэлы імя М. Глінкі. Капэла прывезла на фестываль вялікую праграму з твораў Баха, Брукнера, Брытэна, Равэля, Сахноўскага, Часнакова, Сарокіна; прыняла ўдзел у выкананні «Патэтычнай араторыі» лаўрэата Ленінскай прэміі Георгія Свірыдава.

Удушальны ўзрост капэлы — 271 год. Зачароўвае творчая маладосць яе выканаўчага майстэрства, выхаванню якога шмат сіл аддалі такія выдатныя таленты Расіі, як М. Клімаў, П. Барданаў, А. Свейнікаў, Г. Дзмітрыевскі.

Усесаюзны фестываль «Беларуская музычная восень» адразу ж узяў добры старт. У пагранічным Брэсце, напрыклад, у першы дзень свята спяваў сусветна вядомы Акадэмічны рускі народны хор імя М. Пятніцкага; у Гродна танцаваў народны артыст СССР М. Эсамбаев і іграў Дзяржаўны духавы аркестр РСФСР, у Гомелі дэманстраваў сваё майстэрства Дзяржаўны ансамбль танца Латвійскай ССР «Дайле»; мінчане гарача апладзіравалі «Патэтычнай араторыі» Г. Свірыдава ў выкананні артыстаў сталіцы Беларусі і Ленінграда, віталі заслужана Акадэмічны ансамбль танца Украінскай ССР, цёпла сустракалі вялікую эстрадную праграму ў Палацы спорту; Магілёў гасцінна прымаў калектыў Дзяржаўнага народнага аркестра БССР імя І. Жыновіча... Удзельнікі фестывалю шчодро паказваюць багацце свайго рэпертуару і працуюць па вышэйшым саліста — у сталічнай зале філармоніі або ў калгасным клубе, на опернай сцэне або ў заводскім цэху, глядзчы знаёмыя з дасканала падрыхтаванымі і натхнёна выканваемымі нумарамі.

«Наша запаветная мэта — даць слухачам уражанне аб высокай музычнай культуры выканання змястоўных твораў», — гаворыў перад пачаткам фестывалю галоўны дырыжор Дзяржаўнага сімфанічнага аркестра БССР, заслужаны артыст рэспублікі Юры Яфімаў. Гэтым імкненнем кіруюцца і вялікія творчыя ансамблі, і асобныя салісты. Сапраўды высокага класа выкананне характарызуе і спеў Дзяржаўнага Арэнбургскага рускага народнага хору, і ігра Мінскага камернага аркестра пад кіраўніцтвам Юрыя Цыруна, і выступленні госьця з Югаславіі Джорджэ Мар'янавіча, і паглыбленне ў песенны свет «Варонжскіх дзясчат», і іскрыстыя танцавальныя віхуры пасланцаў Азербайджана... Аднадушная думка грамадскасці рэспублікі — артысты не даюць сабе палёгі, берэжліва ставяцца да свайго рэпутцыі, ахвотна адказаваюць на пажаданні публікі і выконваюць нумары «на біс». Часта на канцэртах ствараецца атмасфера сярбрунскай, сардэчнай. Асабліва, калі артыстычны ансамбль вываецца гасцямі вытворчых прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў. Непасрэднасьць, з якой ліецца песня пад дахам Палаца камвольнага камбіната або клуба калгаса «Маяк» на Шклоўшчыне, надае сустрэчам непаўторны характар: без афіцыйна завязваюцца шчырыя гутаркі паміж тымі, хто ў зале, і тымі, хто на сцэне. І не спыняецца канцэрт... І гэта — прыкмета «Музычнай восені-75» на Беларусі.

Штодзённа на трыццаці канцэртных эстрадах адбываюцца выступленні, у якіх удзельнічае амаль 1.500 прадстаўнікоў усіх жанраў сучаснага музычнага мастацтва нашай рэспублікі, РСФСР, Украіны, Прыбалтыйскіх савецкіх рэспублік, Кімі АССР, Узбекістана, Азербайджана, Арменіі. Вяліка талентаў, што, вобразна кажучы, зіхаціць у гэтыя дні над нашай зямлёй ад Брэста да Мсціслаўля, ад Турава да Полацка і Браслава, дорыць усім нам незабыўны ўражанні. Удзельнікі фестывалю лічаць сваё лістападаўскае выступленні на Беларусі творчай справаздачай напярэддні XXV з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. Гэта надае свята асабліва ўрачысты характар і абуджае ў яго удзельнікаў вялікі патрыятычны ўздым.

Карэспандэнты штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» звярнуліся да некаторых удзельнікаў «Беларускай музычнай восені» з просьбай падзяліцца сваімі ўражаннямі і думкамі. Дружым гэтыя кароткія інтэрв'ю.

Пяпер калектыў узначальвае былы выхаванец харавога вучылішча пры капэле, выпускнік факультэтаў дырыжорска-харавога і опера-сімфанічнага дырыжывання Ленінградскай дзяржаўнай кансерваторыі Уладзіслаў Чарнушанка. Пад яго кіраўніцтвам капэла і ў новым рэпертуары падкупае маналітнасцю гучання, якая базіруецца на адзінай выканаўчай манеры, стройнасцю гучання, эмацыянальнай пранікнёнасцю і зачароўвае шырыняй дынамічнай палітуры — ад акрыленага п'янісімо да магутнага фартысімо. Асабліва добра ўдаліся капэле «Матэт» Баха, тры песні Равэля, мініяцюры Шчадрына, Рахманінава, Новікава і Часнакова. Спеў капэлы пад кіраўніцтвам Уладзіслава Чарнушанкі — вызначальна вялікай музычнасцю і акадэмічнай завершанасцю.

ДЗЯКУЙ ЗА ГАСЦІННАСЦЫ!

Людміла РАЙКОВА,

заслужаная артыстка РСФСР, мастацкі кіраўнік Дзяржаўнага Арэнбургскага рускага народнага хору

Мы літаральна акрыленымі з'явіліся ў беларусію сталіцу на свята мастацтва. Мы ведалі, што нас чакае сустрэча з народам, які любіць і шануе песню, самі спявае яе ўсюды ад шчырага сэрца.

На гэты раз наш хор прыехаў з новай праграмай, хоць у ёй захаваліся некаторыя знаёмыя слухачам нумары. Такія песні, як «Казацкая песня» і «Арэнбургская хустка», лічацца нашым залатым фондам. І сёння гэтыя нумары добра ўспрымаюцца аматарами народнай песні.

Мы, артысты, вельмі часта сустракаемся на розных канцэртных эстрадах краіны. На гастроліх мы, на-

прыклад, пасябралі з вядомым беларускім ансамблем «Песняры». Хачу адзначыць, што і на сваіх творчых інтарэсах Арэнбургскі хор і «Песняры» — вельмі блізкія. У нас агульная крыніца — песенны фальклор, народная твэрчасць. Грамадскасць заўсёды прыхільна адзначае той факт, што абодва калектывы берэжліва захоўваюць нацыянальную адметнасць рэпертуару і выканаўчай манеры, уносячы ў трактоўку вядомых узораў сучасныя адценні.

Такім чынам, нашы сустрэчы з'яўляюцца для кожнага ансамбля і пэўнай лабараторыяй, бо ёсць аб чым падумаць, што пераічыць, чым узбагаціць сябе. А ў беларусаў ёсць чаму павучыцца!

Прыгадаем хоць бы Дзяржаўны ансамбль танца БССР. Харэографы і выканаўцы па-творчы смела, на мове свайго мастацтва вядуць расказ пра сённяшнюю Беларусь. Дарэчы, праграма «Мая Беларусь» надоўга запядае ў памяць, захапляе суладдзем паміж наватарскімі шуканнямі і захаваннем лепшых традыцый у галіне народнага танца.

Не магу не сказаць пра добрую арганізацыю фестывалю. Гэтаму спрыяла тое, што наша рэспубліка мае выдатныя магчымасці для правядзення канцэртаў, творчых сустрэч з прадоўнымі гарадоў і вёсак. Усюды, дзе б нам ні даводзілася выступаць, — цудоўныя палаты і дамы культуры, хорацы, з вялікім густам абсталяваны сцэны, усе пляцоўкі для нашых выступленняў. Мы кожны раз адчувалі шчырую ўвагу да сябе з боку партыйных і савецкіх органаў, а таксама — нашых калег, дзеячаў беларускага мастацтва.

Арэнбургцы запамінаць гэты фестываль яшчэ і таму, што ў іх у Мінску з'явіліся новыя сябры. Хор на-

дзіў творчы кантакт з калектывам камвольнага камбіната. Мы наведвалі цэхі, пазнаёмліліся з жыццём і працай беларускіх тэкстыльшчыц, і спявалі для іх ад усяго сэрца. А яны гарача апладзіравалі нам, ведаючы нашы імёны, як пасланцам песеннай Расіі.

Акрыленымі мы прыехалі ў Беларусь, акрыленымі мы і вернемся дамоў: з пачуццём удзячнасці за такую шчодрую гасціннасць.

ЁЙ ВАРТА АПЛАДЗІРАВАЦЬ

Тамара НІЖНИКАВА,
народная артыстка СССР

З удзельніцай фестывалю — салісткай Вялікага тэатра СССР Галінай Барысавай мне давялося спяваць у спектаклі нашага тэатра ў оперы Рымскага-Корсакава «Царская нявеста». Маладая таленавітая спявачка выканала складаную партыю рускага опера-нага рэпертуару, партыю Любаны, з зайздросным майстэрствам і натхненнем.

Мінчане памятаюць як цудоўна гучаў голас Галіны Барысавай у партыі Марфы ў народнай музычнай драме Мусаргскага «Хаваншчына» ў час мінулагодніх гастролей Вялікага тэатра СССР у нашым горадзе. Ужо тады звярнуў на сябе ўвагу цудоўны голас спявачкі — мецца-сапрана, якое цудоўна гучала ва ўсіх рэгістрах. У партыі Любаны ёй удалося не толькі выдатна прадэманстраваць вакальную культуру, але і паказаць умелне выкарыстаць законы драматычнага мастацтва, каб перадаць ва ўсёй глыбіні шчырае гора, адчай і запаветнае пачуццё кахання простае рускай дзяўчыны Любаны.

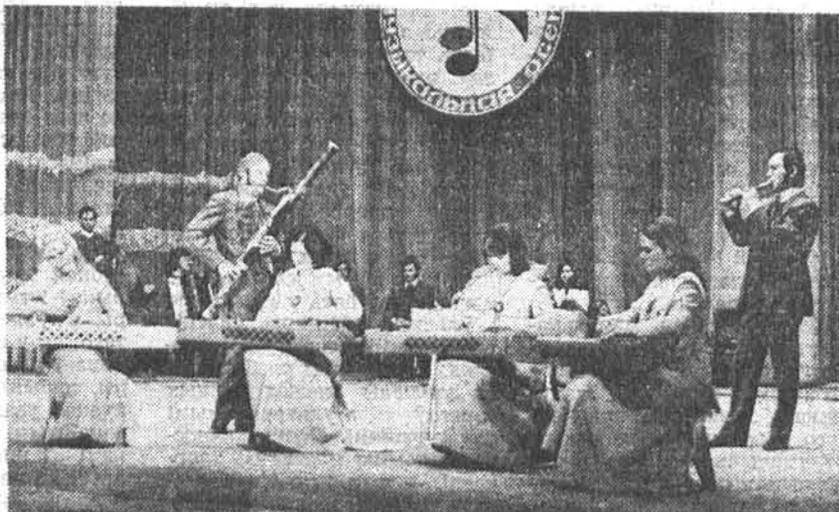
Галіне Барысавай з захапленнем апладзіравала амерыканская публіка ў час летніх гастролей Вялікага тэатра СССР па гарадах ЗША, і я прывяду выказванні аднаго з буйнейшых музычных крытыкаў ЗША, надрукаваныя на старонках газеты «Нью-Йорк Таймс». Крытык пісаў: «Цікавымі былі пераўвасабленні Галіны Барысавай з легкадумнай і хваткай Бланш у «Іграку» Пракоф'ева ў гарэзліваю і юную Вольгу ў «Яўгеніі Анегіну» і царственную, і спакусліваю Марыну ў «Гадунове». Гэтыя трансфармацыі адчуваліся нават у чыста вакальнай сферы».

Ацэнка глыбокая і справядлівая. І мінчане (я была сведкай гэтага) з захапленнем віталі таленавітае працэтанне Г. Барысавай драматычна насычанай, трагічна складанай ролі Любаны.

Калі знаёмішся з такой таленавітай творчай моладзю, то ўпэўнена глядзіш у заўтра нашага операнага мастацтва. Ёсць выдатныя кадры, багатыя творчыя індывідуальнасці, што прайшлі адмысловую школу вакальнага і акцёрскага майстэрства. Фактычна ў сусветным оперным рэпертуары няма такіх партытур, якія б не былі пад сілу для выканання нашай эмене. Варта паслухаць і паглядзець Галіну Барысаву на сцэне, як такое смелае сцярджэнне будзе цяжкам апраўданым.

Дзяржаўны ансамбль танца Латвійскай ССР «Дайле» выступае на сцэне Гомельскага Палаца культуры чыгуначнікаў імя У. І. Леніна.

Фота І. ЮДАША. (БЕЛТА).

З СЭРЦА ПЕСНЯ ў СВЕТ, ЗА СВЕТЫ...

АД ХВАЛЬ

БУРШТЫНАВАЙ БАЛТЫКІ

Улдзіс ЖАГАТА,
народны артыст Латвійскай ССР

Наш ансамбль «Дайле» выходзіць з таго, што танец для народа — гэта радасць быцця, малады імпульс, абуджэнне светлых эмоцый, мова сэрца, перададзеная пластыкай і рухам. Мы перакананы, што мастацтва танца здатна перадаць духоўнае багацце людзей ва ўсёй прыгажосці шчырага пачуцця. Так і пабудавалі праграму выступленняў для нашых даўніх сяброў — глядачоў Беларусі. Магчыма, некаторыя назвы нумароў і знаёмыя вам: скажам, «Ветрык, вей!» Зразумела, вы адразу прыгадваеце пазытыўную драму Яна Райніса... Так, мы ведаем, што яе з поспехам ставілі тэатры ў Брэсце і Віцебску. Ды толькі «Дайле» матыў драмы раскрывае сваімі сродкамі, выкарыстоўваючы фальклорныя ўзоры, шукаючы самыя яскравыя танцавальныя «словы», каб глядзчы адчулі: гэта — паэзія!

Дарэчы, калі ў Латвіі выступае Дзяржаўны ансамбль танца БССР, публіка вітае акурат гэты напрамак яго творчых шуканняў — паэтычнае раскрыццё нават самых бытавых абрадавых танцаў. Ён і жартуе з добрым творчым натхненнем і мудрай усмешкай! Ды і ў галіне сюжэтных харэаграфічных сцэн мы вядзем творчую разведку, здаецца, адначасова. Спадзяёмся, што тыя, хто пабачыў наш танцавальны спектакль «Хлопцу руку падала» на музыку В. Сама, дзе акрэслена пэўная драматычная інтрыга, пагадзяцца з нашай унёўненасцю: садружынасць паміж танцавальнымі ансамблямі краіны наладжваецца моцна. Яна не нівеліруе мастацкую асаблівасць кожнага з нас, а спрыяе творчаму неспакою, жаданню ісці ў нагу з сучаснасцю.

Святочная атмасфера фестывалю нагадвае нам, латышам, настрой, які звычайна пануе на такіх жа вялікіх па маштабах мерапрыемствах у рэспубліках Прыбалтыкі. Тут і спаборніцтва, і адчуванне сяброўскага пляча, і адкрыццё раней табе невядомага, і пазнаванне таго, што ты палюбіў раней, што западае табе ў душу з першай сустрэчы. Таму артысты «Дайле» выступаюць на фестывалі нібы ў роднай стыхіі!

ПОЧЫРК МАЙСТРА

Сямён ДРЭЧЫН,
народны артыст БССР

Калі глядзіш праграму Дзяржаўнага акадэмічнага ансамбля танца Украінскай ССР, радуючыся яе каляровому і рытмічнаму багаццю, міжволі думаеш аб тым, хто ствараў гэты калектыў і закладаў такія добрыя традыцыі. Я гавару пра народнага артыста СССР Паўла Вірскага. Гэта ён выхаваў ансамбль у духу высокай патрабавальнасці, навучыў разумець народнасць мастацтва без правінцыяльнага замілавання этнаграфічнай архаікай, паказаў плён адбору з фальклорнай спадчыны сапраўдных каштоўнасцей. Яго прыклад сведчыць аб карысці спалучэння ў адной асобе знаўды народнага танца з прафесіяналам у галіне балета. На рахунку П. Вірскага, такіх спектакляў, як «Карсар» Адама, «Карманьола» Фемелідзі, «Лебядзінае возера» Чайкоўскага, «Чырвоная кветка» Гліера, пастаўленыя на балетных сценах Украіны і Масквы. Прайшоўшы дадатковую школу ў Чырванасцяжыным ансамблі Савецкай Арміі пад кіраўніцтвам А. Аляксандрава, гэты харэограф зрабіў творчы подзвіг: ён загартаваў на Украіне калектыў, які мае цяпер сусветную славу. Яму належыць аўтарства арыгінальных харэаграфічных спектакляў — «Запарожжэ», напрыклад, або салдацкіх пераплясаў, — дзе фальклор і прафесіянальны балет знайшлі непаўторнае мастацкае адзінства. Індывіду-

альны почырк П. Вірскага адчуваеш і ў партытуры асобных танцавальных нумароў.

Не збіраючыся прыніжаць ролю каго-небудзь з артыстаў і харэографу ансамбля, я ўсё ж лічу патрэбным падкрэсліць заслугі менавіта Паўла Вірскага, чыё творчае аблічча наклала свой адбітак на паэтыку творчасці і на самай справе адмысловага калектыву з Украіны.

ПАЭЗІЯ ТАНЦА

Віктар САРКІСЬЯН,
народны артыст БССР

Народнага артыста СССР Махмуда Эсамбаева добра ведаюць у нашай рэспубліцы. Нават тыя, хто ніколі не бываў на канцэртах праслаўленага танцоўшчыка, ведаюць яго па такіх кінафільмах, як «У свеце танца», «Аўтамат», «Я буду танцаваць», «Лебядзінае возера», «Зямля Саннікава». Махмуд Эсамбаев прайшоў складаны шлях ад выканаўцы характарных партый у класічных балетах, у спектаклях на сучасную тэму на сцэне Кіргізкага тэатра оперы і балета да стваральніка самабытна-арыгінальнага жанру, у якім яму няма роўных. Мясце, як танцоўшчыка, вабіць у творчым абліччы Махмуда Эсамбаева самаадданасць у дасягненні самых складаных артыстычных задач. Ён з'ява рэдкая і выключная. Яго талент немагчыма апісаць. Сапраўды, ці можна перадаць чароўную прыгажосць такіх мініцюр Эсамбаева, як танец-наведа «Аве, Марыя», калумбійскі танец «Бамбука», вэнсуэльскі — «Харопка», індыйскі — «Залаты бог», бразільскія «Макумба», «Гандoble», «Бамбу»?!

Майстэрства М. Эсамбаева захоплівае, зачароўвае, яно кліча да жыцця.

ТВОРЧАЕ

ЎЗАЕМАРАЗУМЕННЕ

Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,
галоўны балетмайстар Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР

Балетная сцэна характэрная тым, што на ёй звычайна ствараецца вельмі строгі харэаграфічны малюнак спектакля. Вядома, заўсёды ўлічваецца артыстычныя індывідуальнасці выканаўцаў. Але партытура балетнага відовішча мае завершанасць, бывае вельмі ўстойлівай. І вось у гэтых спектаклях ўліваюцца новыя творчыя сілы. Час на рэпетыцыі адведзены вельмі скупа. Без сапраўднага ўзаемаразумення паміж сталымі ўдзельнікамі пастановак і гастрольнымі артыстамі поспеху быць не можа. Глядзчы нашай фестывальнай праграмы цэлага віталі кожнае выступленне гасцей, прымалі кожны спектакль, як цэласны твор сцэнічнага мастацтва. Значыць, жаданае творчае ўзаемаразуменне было дасягнута.

У першы дзень «Беларускай музычнай восені» на сцэне тэатра оперы і балета зноў загучала неўміручая музыка П. І. Чайкоўскага. Здавалася б, глядзчы добра ведаюць славетны спектакль «Лебядзінае возера». Але маладыя прадстаўнікі горкаўскай балетнай сцэны Н. Пугачова і дыпламант міжнароднага конкурсу В. Міклін унеслі пэўныя нюансы ў добра знаёмы танцавальны парты. Іх выкананне было сагрэта творчай шчырасцю трапяткіх сэрцаў маладых артыстаў, якія адчуваюць адказнасць за сваё выступленне ў вельмі вопытным ансамблі беларускага балета.

Для ўсіх балетных артыстаў нашай краіны ленінградская харэаграфічная школа з'яўляецца ўзорам. Прыемна, што труп Акадэмічнага тэатра оперы і балета імя С. М. Кірава і на гэты раз прысылае ў Мінск сваіх прадстаўнікоў. Беларускія артысты рады творчай сустрэчы з лаўрэатамі і дыпламантамі міжнародных конкурсаў С. Яфрэмавай і М. Коўмірам, Э. Мічонжэ і А. Нісневічам.

У нашым калектыве таксама ёсць выхаванцы ленінградскіх педагогаў. Мабыць, і па гэтай прычыне сустрэ-

чы з гасцямі з горада на Няве бываюць такімі сардэчнымі, таму і творчыя ўзаемаразуменні ўсталяваюцца з першай рэпетыцыі.

Каптакты паміж артыстамі розных сцэн уносяць свежую плынь у рэпертуар і яго гучанне, даюць магчымасць правярць сябе перад новай аўдыторыяй і ў новым выканаўчым ансамблі. Гэта спрыяе творчаму станаўленню маладога саліста, прыцягвае ўвагу шматлікіх прыхільнікаў балетнага мастацтва. А гэта для нас найвялікшая радасць.

НАТХНЕННЕ

Клаўдзія СТАРЫКАВА,
заслужаная артыстка БССР

З народным артыстам Эстонскай ССР, салістам тэатра «Эстонія» тэнарам Хендрыкам Крумам нашы аматары опернага тэатра знаёмы па яго ўдзелу ў спектаклях беларускай оперы. І тым не менш вялікае было жаданне ў многіх зноў сустрэцца з мастацтвам палымым і адмысловым па майстэрству. Хендрык Крум выканаў

сольную праграму, склаўшы яе з твораў эстонскіх кампазітараў, народных песень і арыў з опер Вердзі, Даніцэці і Беліні. Цяжка адразу адказаць на пытанне, што лепш за ўсё ўдалося Круму, які мае такі багаты па фактуры голас (яго справядліва можна назваць «тэнорэ дзі форца») з выдатнай тэхнікай «бельканто». Радзе эмацыянальнай шчодрасці артыста, які спывае шмат і шчыра. Нельга забыць драматычна выкананых ім рамансаў «Сон» і «Урывак з Мюсе» С. Рахманінава і выразна праспяваных арыў Рычарда, Манрыка, Эдгара і Герцага з опер італьянскіх кампазітараў. Пры ўсёй шчодрасці таленту Крум ніколі не захопліваецца вакальнымі эфектамі, здзіўляе мастацкая сабранасць спевачка, эканомнасць выразных сродкаў, што забяспечвае яго арганічнае «пераключэнне» з вобраза ў вобраз, з настрою ў настрой.

Вакальны вечар Хендрыка Крума, які за кароткі тэрмін сольных выступленняў вылучыўся ў рады лепшых тэнараў краіны, засведчыў творчую патрабавальнасць і мабільнае натхненне гэтага артыста. Слухачы былі вельмі ўдзячнымі яму за вялікую эстэтычную асалоду і яскравы ўражанні.

Перад мінчанамі выступае Дзяржаўны заслужаны акадэмічны ансамбль танца Украінскай ССР.
Фота Г. УСЛАВАВА. (БЕЛТА).

Выступае Дзяржаўная акадэмічная харавая капэла імя М. Глінкі.

Дзяржаўны Арэнбургскі народны хор.

Фота Ул. КРУКА.

Анатоль Васільевіч Луначарскі, чалавек эцыклапедычных ведаў, выдатны тэатральны мастацтва і літаратуры, арыгінальны крытык, публіцыст, прамоўца, унёс вялікі ўклад у стварэнне сацыялістычнай культуры. Яго светапогляд фарміраваўся пад уплывам міжнароднага і рускага рэвалюцыйнага руху, марксізму, асабліва ўплыў на яго аказала тэатральная і рэвалюцыйная дзейнасць Уладзіміра Ільіча Леніна.

У першыя гады пасля перамогі Вялікага Кастрычніка Нарком асветы А. В. Луначарскі шмат увагі ўдзяляў распрацоўцы праблем культурнай рэвалюцыі, эстэтыкі і літаратурнай крытыкі. У творчай дзейнасці Луначарскага вялікае месца займаюць такія праблемы, як культура і сацыялізм, інтэлігенцыя і рэвалюцыйны народ, узаемаадносіны партыі, дзяржавы і мастацтва, задачы і метады партыйнага кіравання культуры, значэнне спадчыны для літаратуры і мастацтва рабочага класа. Ён падкрэсліваў, што пралетарыят з'яўляецца адзіным наследнікам усіх культурных каштоўнасцей мінулага.

У работах «Дзесяцігоддзе рэвалюцыі і культура», «Культура на Захадзе і ў нас», «Аб ролі пралетарскай дзяржавы ў развіцці сацыялістычнай культуры» Луначарскі раскрыў сувязь культурных і гаспадарчых

БАГАЦЦЕ ЭРУДЫЦЫІ, ШЫРЫНЯ ПОГЛЯДАЎ

ДА 100-ГОДДЗЯ 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ А. В. ЛУНАЧАРСКАГА

пераўтварэнняў у краіне, ставіць задачу стварэння новай, сацыялістычнай культуры, выкавання новай сацыялістычнай інтэлігенцыі. Ён карпатліва падтрымліваў маладыя таленты і дапамагаў іх станаўленню.

Шмат сіл аддаваў ён развіццю савецкай літаратурнай крытыкі, вывучэнню і папулярызаванню спадчыны рускай літаратуры, твораў крытычнага рэалізму (яго артыкулы аб Пушкіне, Дастаеўскім, Караленку, Някрасаве, Тургеневе, Геадане і іншых), рускіх рэвалюцыйных драматургаў 60-х гадоў, а таксама шэрагу замежных пісьменнікаў-класікаў (Дзікенс, Мэрыме, Гейне, Шоу).

Цікавыя выступленні Луначарскага па пытаннях драматургіі, выяўленчага мастацтва, музыкі. У вядомым артыкуле «Ленін і літаратуразнаўства» разглядаюцца праблемы ідэянасці, класавасці мастацтва.

З імем Луначарскага звязана фарміраванне савецкай школы,

сістэмы вышэйшай і прафтэхадукцыі, перабудова навуковых устаноў, тэатра, кіно, выдавецкай справы.

Яго сустрэчы з замежнымі пісьменнікамі аб'ядноўвалі прагрэсіўныя сілы закор СССР. Луначарскі, па словах Р. Ралана, «быў усімі пазажаны пасол савецкай думкі і мастацтва за мяжой».

У. І. Ленін у свой час крытыкаваў Луначарскага за спробу прымірыць сацыялізм з рэлігіяй. У апошні час сваёй дзейнасці Луначарскі рэзка асуджаў тэорыі Э. Маха, Р. Авенарыуса, Ф. Ніцшэ, а таксама свае былыя ідэі богабудуўніцтва.

Луначарскі неаднаразова быў у Беларусі, выступаў з лекцыямі ў Мінску, Віцебску, Гомелі, высока ацэньваў творчасць Янкі Купалы, якога называў «бацькам новай беларускай паэзіі» (артыкул «Народны пэат Беларусі»), Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, Язэпа Пушчы.

У 1925 годзе тэатр імя Я. Купалы паставіў п'есу Луначарскага «Падпальшчыкі», якая ішла пад назвай «Чырвоная маска». Спектакль быў пастаўлены рэжысёрам Е. Міровічам і мастаком А. Марыкам, у ім былі заняты вядомыя беларускія актывісты Ул. Крыловіч, Б. Платонаў, Ул. Уладзімірскі, Л. Ржэцкая і іншыя.

У зборніку, прысвечаным дзесяцігоддзю тэатра, адзначалася, што спектакль па п'есе Луначарскага быў блізка рабочаму глядачу, што пастаноўка яго — выклік старому свету, паколькі ў п'есе паказана класавая барацьба ў капіталістычных краінах, абуджэнне працоўных мас. Дарэчы, у музеі тэатра імя Я. Купалы захоўваюцца шматлікія дакументы, звязаныя з пастаноўкай п'есы А. В. Луначарскага.

Рэспубліка шануе памяць выдатнага дзеяча. Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі ў студзені 1934 года было пры-

своена імя А. В. Луначарскага. Яго імем названы прыгожы бульвар, які прымыкае да плошчы Я. Коласа. У нашай краіне выданы поўны збор яго твораў, асобнымі выданнямі выйшаў шэраг зборнікаў, артыкулаў, некаторыя з іх друкаваліся ў нашай рэспубліцы. Напрыклад, «Успаміны аб Леніне» (у Мінску), «Что такое образование» (у Гомелі) і інш.

Як вядома, А. В. Луначарскі ў 1933 годзе цяжка захварэў і памёр у Францыі. Пахаваны ён на Краснай плошчы каля Крамлёўскай сцяны.

Б. ШЭЛЯНГОУСКИ,
кандыдат філасофскіх навук.

ДАКЛАДНАЙ МОВАЙ ПЛАКАТА

Бесць у невялікім польскім горадзе Віланаве музей, падобнага якому няма нідзе ў свеце. Гэта музей плаката. Глыбока заканамерна, што такі музей узнік менавіта ў Польшчы, таму што польскі плакат за апошнія 30 гадоў атрымаў сусветнае прызнанне. У гэтым яшчэ раз можа было пераканацца, наведваюшы невялікую, але яркую выстаўку сучаснага плаката ПНР, якая была разгорнута ў мінскім Палацы мастацтваў.

Польскія плакаты не вылучаюцца нейкай адной тэмай. Яны шматгранныя па характару, дакладныя па выкананню. Іх аб'ядноўвае глыбокае асэнсаванне тэмы, умненне данесці да глядача думку сваёй адметнай, у многім умоўнай, мовай. Мяняліся патрабаванні да пла-

ката, мянялася яго аблічча, але тонкае пачуццё умоўнасці мовы ў польскім плакаце заўсёды заставалася.

Майстры плаката Польшчы з дапамогаю скупых мастацкіх сродкаў, строгага адбору гранічна дакладных элементаў і мінкуцца ствараюць форму, адэкватную зместу. Пошукі польскіх мастакоў за апошнія 30 гадоў вяліся па шляху ўдасканалення сродкаў уздзеяння плаката на глядача. З гадамі мяняўся і сам глядач, раслі яго патрабаванні. Сёння наўрад ці можа задаволіць нават добра праілюстраванае апавяданне. Значна большую цікавасць выклікаюць плакаты, якія адлюстроўваюць глыбіню чалавечых пачуццяў, выхоўваюць багатае асацыятыўнае мысленне, фантазію, «чытаюцца» лёгка і хутка.

Многія з прадстаўленых на выстаўцы работ прадэманстравалі, як паспяхова мастакі дасягаюць сінтэзу вялікага ўнутранага зместу і лёгка ўспрымаемай мастацкай формы.

Некаторыя мастакі, напрыклад, будуць свае творы з дапамогай вобразаў-сімвалаў. Зварот да іх стаў ужо традыцыйным і падказаным самым жыццём. Цікава напамінаць, што і савецкія плакатысты ў 1920-я гады, першыя гады будаўніцтва сацыялізму, таксама паспяхова звярталіся да вобразаў-сімвалаў.

Кола сімвалічных вобразаў у польскіх плакатах вельмі шырокае. Так, чырвоны сцяг у плакаце мастакоў Эрола і Ударавецкага «Ленінізм — вялікі сцяг нашай эпохі» дакладна адпавядае назве плаката. У другой рабоце, расшкатунаны фашысцкі сцяг успрымаецца як сімвал злаваснага насілля, а залітае сонцам поле, якое відаць скрозь прарыў, як шлях да свабоды, збавенне ад гэтага насілля. Сімволіка ў польскіх плакатах канкрэтная, звязаная з рэальнасцю, выкарыстоўваецца пераканаўча і эмацыянальна. Уласна кажучы, сімвал — паняцце вельмі ёмістае. У многіх творах мастакі ўжываюць цэлую сістэму сімвалаў, якія ствараюць адзіны цэльны вобраз. Напрыклад, у плакаце «Мір» — рука, якая старанна выводзіць літары, шрыфтовае рашэнне слова «мір», белая прастора аркуша — вось тыя актыўныя элементы, з дапамогай якіх «канструіруецца» плакат.

Выкарыстоўваюць мастакі і сімволіку колеру, ужываючы, да прыкладу, спалучэнне чырвонага і зялёнага — двух асноўных колераў жыцця. Актыўнасць колеравай гамы заўсёды спадарожнічае плакатам польскіх майстроў. І ў гэтым заключаюцца народныя вытокі мастацтва польскага плаката. Між іншым, аб захаванні народным мастацтвам гаворыць і тэматыка плакатаў «Цапелія», «Выстаўка творчасці народных умельцаў» і інш.

Колеравая гама плакатаў

надвычай шырокая — ад выразна скандэнтраванай лаканічнасці (плакат, прысвечаны чэмпіянату свету па хакею ў г. Катовіцы) да свабоднай шматграннасці танаў (рэкламны плакат польскай авіякампаніі). Колер падначалены адной галоўнай мэце — стварэнню багатага, насычанага вобраза, дзейснага і актыўнага, глыбокага і значнага.

Работы польскіх мастакоў паказваюць, наколькі вялікі магчымасці плаката ў сваім уплыве на глядача. Вось адзін з лепшых плакатаў выстаўкі, прысвечаны 30-годдзю Перамогі над фашызмам, плакат Збігнева Петшыкалана. На чорнай, нібы бяскрайняй ноч, прасторы аркуша нервовай ліній прадрэпа свастыка, якая вісіць на шыбеніцы. Гранічна лаканічнымі мастацкімі сродкамі аўтар дабіваецца драматызму, велізарнай эмацыянальнасці, якая перадаецца глядачу.

Польскія мастакі любяць будаваць плакаты па прынцыпу сэнсавага і колернага кантрастаў. У плакаце Ядлуўскага «Гонцы ўзбраенняў — не!» адлюстравана шэра-чорнага атамнага выбуху перарываецца стужкай бела-блакітнага чыстага неба. Тым самым дасягаецца неабходны мастацкі эффект.

Той жа прым ужыты і ў плакаце «Свабода», які пабудаваны на супрацьпастаўленні сонечнага пейзажу і разадранага фашысцкага сцяга.

Шэраг майстроў польскага плаката ахвотна карыстаецца метафарай. Плакатны вобраз, заключаны ў метафары, дае магчымасць адлюстраванне змест плаката з вялікай паўнатой і выразнасцю. Метафарычнасць плакатных вобразаў прымушае глядача ўдумацца ў змест, закладзены ў плакаце, прадстаўляе яму магчымасць у думках дапісаць плакат сваімі ўласнымі «фарбамі». Так раскрываецца новая рыса мастацтва плакатаў Польшчы, здольнасць рабіць з глядача актыўнага сааўтара плаката.

У лісце, прысвечаным 9-му партызанінаму конкурсу імя Ф. Шапэна, прым змяшчэння партрэта кампазіта-

ра на фоне потных радкоў нібы «агучвае» адлюстраванне.

У плакаты польскіх мастакоў трэба ўгледзецца, каб «адкрыць» для сябе новыя і новыя нюансы. Вобразы ў іх часта падаюцца ў развіцці.

Так стварэнца яркі вобраз цырка ў выдатнай серыі плакатаў мастакоў Трэпцлера і Чарніўскага. У яркіх, маляўнічых адлюстраваннях звароў, то сумных, то зарадліва вясёлых, мастакі адлюстроўваюць «душу» цырка.

Кампазіцыйна польскі плакат будуюцца лёгка, вртуозна, з вялікай дакладнасцю і прастацю.

У плакаце, які прысвечаны 10-му Сусветнаму фестывалю моладзі і студэнтаў у Берліне (аўтар Цасоўска), яркія кветкі ўтвараюць зямны шар, тым самым глядачу даецца яснае ўяўленне аб «свяце маладосці». Форма ў плакатах польскіх майстроў заўсёды дынамічная, яна то разламаецца, то раптам будуюцца навава, але ніколі не ператвараецца ў пустую гульню ліній і плям, не губляе свайго галоўнага сэнсу — вобразнай насычанасці.

Вось у мудрагелістым спалучэнні ліній паўстаюць музычныя вобразы (плакат «Конкурс акардэаністаў»), або з асобных каларовых плям арганізуецца фігура танцора (рэкламны плакат польскай авіякампаніі).

Мастакі польскага плаката актыўна выкарыстоўваюць розныя тэхнічныя прыёмы — графічныя, маляўнічыя, фотатэхніку, калаж. Вялікая ўвага ў іх надаецца шрыфту.

Шрыфт у майстроў польскага плаката не проста чытаецца, але і актыўна дапамагае будаваць вобраз. Урачыста гучыць слова «Ленін» у плакаце Хілінскага «Ленін — сцяг мільёнаў», драматычна дапытліва чытаецца тэкст у шрыфтовым плакаце Васілеўскага «Быць, або не быць вайне», глядзіцца святочна і горда ў чырвоных, нібы высвечаных, лічбах «1917 год» у аднайменным плакаце.

Генеральным консульствам ПНР у Мінску выстаўка падаравана Палацы мастацтваў. Неўзабаве яе змогуць убачыць глядачы многіх гарадоў рэспублікі і па заслугах ацаніць майстэрства польскіх мастакоў.

Алег ОНСТРАХ.

Т. Маеўскі. Дні савецкай кнігі.

ПОБАЧ З ЦІШЫНЁЙ...

Малады мастак Аляксандр Пашкевіч, які жыў у Маладзечна, працуе як жывапісец. Уважлівы глядач, часты наведвальнік вернісажаў у Палацы мастацтваў, напэўна, прыкмеціў яго работы «Памяць» — на выстаўцы, прысвечанай 30-годдзю Вялікай Перамогі і «Нацюрморт з лустрай» на трэцім рэспубліканскай выстаўцы твораў маладых мастакоў.

Цяпер у яго майстэрні нараджаецца новая кам-

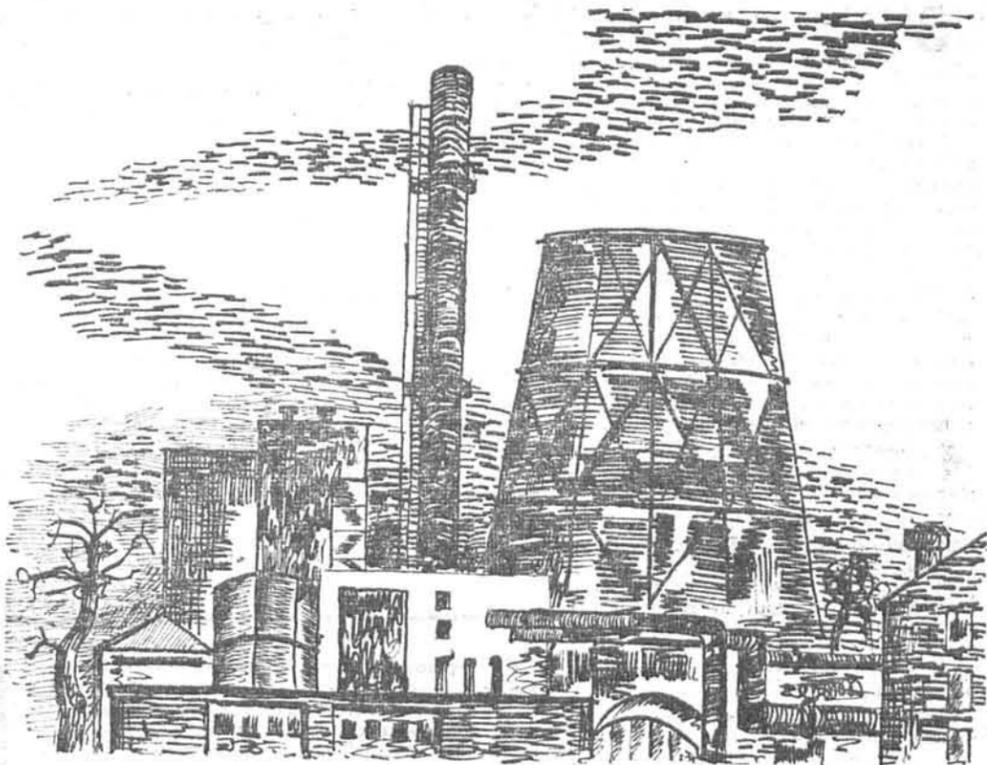
пазіцыя, якую мастак пакуль умоўна назваў «Незабытая». Гэтую работу Аляксандр марыць паказаць на маладзёжнай выстаўцы, якая мае адбыцца ў наступным годзе.

А пакуль што... праца штодня, настаянна, упарта. Падрыхтоўка да выстаўкі твораў беларускіх мастакоў, прысвечанай XXV з'езду КПСС «Слава працы». Да яе мастак рыхтуе серыю графічных лістоў.

На пытанне, якой тэме

Чуток старажытнага парку.

На азотнатукавым камбінаце.

прывешана серыя, А. Пашкевіч расказвае:

— Яе, бадай, можна вызначыць як індустрыяльны пейзаж Беларусі. Мне вабяць ускрайкі невялікіх гарадоў — як яны мяняюцца на нашых вачах. Былія ціхія мясціны раптам «запаўняюцца» новабудовамі. Цішыня раптам «узрываецца» рокатам бульдозераў, грукатам самазвалаў.

«Побач з цішыняй» — бадай, так можна назваць гэту серыю. Накі-

ды для яе, замалёўкі мастак рабіў у Маладзечна, Мар'інай горцы, Лепелі, дзе працаваў з творчай групай гэтым летам. Пабываў ён і калгасах «Новы шлях» і імя Тэльмана на Віцебшчыне. Па заданню райкома камсамала ездзіў у Гродна, працаваў на азотнатукавым і хімічным камбінатах, зрабіў шэраг замалёвак у гарадскіх парках, мікрараёнах на беразе Нёмана.

— Гродна ўлетку амаль увесь у зеляніне, у квет-

ках. У ім многа садоў і сквераў, некалькі паркаў. Любімае месца адначынку гродзенцаў — старажытны парк.

Гродна — буйны індустрыяльны цэнтр. Вядуць месца ў яго прамысловасці займаюць азотнатукавы і хімічны камбінаты. Гэтыя аб'екты і сталі месцамі творчай працы мастакоў.

Дзве замалёўкі А. Пашкевіча, зробленыя ў Гродна, мы прапануем увазе нашых чытачоў.

Р. ДЗМІТРЬЕВА.

ПОМНІК НЕВЯДОМАМУ САЛДАТУ

Не так даўно ў рабочым пасёлку Руба над Віцебскам, будаўнікі пры раскопках грунту знайшлі астанкі невядомага салдата.

Напярочна святкавання 58-й гадавіны Вялікага Кастрычніка на месцы пахавання героя ва ўрачыстай абстаноў-

цы быў адкрыты помнік невядомаму воіну.

На цырымоніі адкрыцця перад рабочымі і служачымі пасёлка выступілі першы сакратар Чыгуначнага райкома КПБ горада Віцебска П. Логвін, бур'яльшчык, былы франтавы разведчык Д. Ба-

жанкоў, былы камісар партызанскай брыгады В. Хабараў і іншыя.

Аўтарамі помніка з'яўляюцца малады віцебскі скульптар Вячаслаў Касціцын і архітэктар Аляксандр Іванін.

С. РОДЗІН.

ЗНАЧНАЯ СПАДЧЫНА

Споўнілася 10 гадоў як памёр таленавіты беларускі мастак Мікалай Лукіч Тарасінаў. Ён самаадана служыў мастацтва ўсё сваё жыццё.

Пасляхова закончыў Віцебскі мастацкі тэхнікум у 1930 годзе. Затым Адэсін мастацкі інстытут. У 1935 годзе прыехаў у Беларусь на пастаянную працу.

На персанальнай выстаўцы, якая адкрылася ў 1938 годзе ў Мінску ў Доме мастакоў, Тарасінаў паказаў у ліку іншых работ, сваю дыпломную работу «Рыбакі Адэсы». На палатне прыгвадзіў увагу фігуры рыбакоў і вялікая колькасць рыбы на палубе баркаса. Характэрна тое, што націнкі была напісана ў халодным тоне, прусіла сіняй фарбай, завалодала амаль усю палатню. Багатыя сіне-зялёныя, перламутравыя, бірузовыя пералівы фарбай газарыла аб незвычайным налардыстычным таленце маладога мастака са сваім, індывідуальным светаўспрыманнем.

На ўсіх нас, маладых тады мастакоў, націнкі зрабіла вялікае ўражанне сваім нечаканым налардовым вырашэннем, своеасаблівай кампазіцыяй.

Дыпломная работа мастака да гэтага экспанавалася ў Адэсе, Днепрапятроўску, Харкаве,

З М. Тарасінавым я пазнаёміўся ў 1929 годзе і ўвесь час мы падтрымлівалі сяброўскія адносіны. Я пільна сачыў за яго своеасаблівай творчасцю на нашых даваенных і пасляваенных мастацкіх выстаўках і заўсёды здзіўляўся яго кіпучай энергіі, таленту.

З першых дзён Вялікай Айчыннай вайны сержант М. Тарасінаў у радах Савецкай Арміі. У перапынку паміж баімі не разлучаецца з алоўкам, бланкатам, малюючы партрэты аднапалчан, эпізоды баёў.

Работы яго экспанаваліся на мастацкай выстаўцы, прысвечанай 25-годдзю БССР у Маскве. Яна адкрылася ў 1944 годзе ў залах Дзяржаўнай Траціянкоўскай галерэі.

Пасля заканчэння вайны М. Тарасінаў вярнуўся ў Мінск і зноў заняўся мастацтвам, грамадскай дзейнасцю. Ён выкладае ў політэхнічным інстытуце, працуе ў Рэспубліканскім Доме народнай творчасці выўленчага мастацтва, кінуў выўленчай студыяй самадзейных мастакоў, потым выўленчай студыяй у Доме Саюза архітэктараў БССР і працуе навуковым супрацоўнікам Інстытута літаратуры і мастацтва ў Акадэміі навук БССР. І, вядома, яго творы экспануюцца на ўсіх мастацкіх выстаўках.

М. Тарасінаў плённа працаваў у розных матэрыялах: жывапіс крэйд, тэмперай, гуашшу, пастэллю, анварэлю. Пасляхова выступіў у графіцы — у тэхніцы лінагравюры, выдатна пісаў тэматичныя націнкі, партрэты, пейзажы, нацюрморты з кветкамі. Шматграннасць творчасці мастака здзіўляла і радавала аматараў выўленчага мастацтва.

Трэба адзначыць вялікую мастацтвазнаўчую работу М. Тарасінава. Ён часта выступаў з лекцыямі аб выўленчым мастацтве, прапагандаваў марксісцка-ленінскую эстэтыку, пераканаўча раскрываў перад слухачамі сутнасць упадніцкага захадне-еўрапейскага буржуазнага мастацтва: фармалізму, абстракцынізму, натуралізму.

Друкаваўся ў рэспубліканскіх газетах, часопісах пра народна-прыкладное мастацтва: разьбе па дрэву, ткацтву, кераміцы. Рабіў кваліфікаваны мастацтвазнаўчы аналіз шэрагу таленавітых работ народных умельцаў.

М. Тарасінаў часта выязджаў з перасоўнымі выстаўкамі твораў беларускіх мастакоў у гарады, раёны рэспублікі, у воінскія часці, на пагранічныя заставы. Пагранічнікі цэпла, сардэчна прымалі яго, прадастаў-

лялі памяшканне для выставак.

З жывапісных работ М. Тарасінава трэба адзначыць шырока вядомыя сваімі высокімі жывапіснымі якасцямі і псіхалагічнай характарыстыкай «Партрэт акадэміка Нікольскага», «Беларускія кампазітары» і іншыя.

У пасляваенны перыяд М. Тарасінаў стварыў цікавыя работы «Ля наўша», «Ганчар», партрэты народных артыстаў БССР М. Аладава, М. Чуркіна, партрэт «Будаўніца», беларускія і крымскія пейзажы, нацюрморты.

У сааўтарстве з мастаком Я. Красоўскім, М. Тарасінаў выканаў манументальны нацюрморт роспіс у кінастудыі «Беларусь» на тэму «Будаўнікі намунізму».

Мікалай Лукіч удзельнічаў на многіх мастацкіх выстаўках у Мінску, у Маскве і за рубяжом — у Кітаі, Румыніі, Польшчы.

За заслугі ў выўленчым мастацтве М. Тарасінаў быў узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Самабітны, таленавіты беларускі мастак Мікалай Лукіч Тарасінаў пакінуў пасля сябе вялікую спадчыну ў беларускім выўленчым мастацтве. Многія яго работы набылі Дзяржаўным мастацкім музеем БССР, музеем Украіны, знаходзяцца ў прыватных зборах.

В. САКАЛОУ, мастак.

М. Тарасінаў сярод наведвальнікаў выстаўкі яго твораў (1961 г.).

ЗА НАЧ на вокнах мароз навешіпаў аб'інелага і вострага, як асэг, лісця. Зморшчаны слізкім смаўжом з рамы на счарнелую ад вады шэфляду споўз тоўсты лёд. З боку шыбы, дзе адлущыўся знадворку кіт, холад выдзьмуў, выкруціў на шкле доўгую, з гострымі, як у пілы зубамі, шчыліну. Удзень праз яе можна было ўбачыць кавалачак свету: выплечены з парасыханых, аблущаных ад кары яловых тычак плот, дробнае аб'інелае галлё вішні, сівую сцяну чужога гумна, залапленую кавалачкам бляхі.

Яшчэ не развіднелася. У хаце пад жаўтаватаю, нябеленаю столлю, у косых, з дробнаю расою смалы сучках, вісела лямпа з шкльным магазынам — лёд на вокнах блішчаў, пераліваючыся зала-тою лускою, як растрэпаннае шкло.

У верхніх, ужо трохі змакрэлых шыбах пачыпаў сінець, займаючыся, позны зімовы дзень.

Мондрыя выпалілі ў печы. Толькі мая, з аб'еханаю на адно вуха хусткаю, ставіла за цёплым бок печы цяжкія, на вядро вады, чыгуныя цагані, каб было чым абмыць удзень ужо асмаленага і аскрэбенага нажом кабана, што будзе ляжаць на драбнях, задраўшы ўгору пруткія ногі, з абкуранным каменем у разяўленым лычы.

Сярод хаты, бліжэй да парога, стаяла прыгатаваная для пухкіх зеленаватых кішак, балея. Адзін да аднаго шчыль-нешка іценуліся цабэркі — высакаватыя, з паржавелымі абручамі — на кроў і памы.

Сядзячы на кукішках каля падаўба-нае калодкі, стары малацьбіт вычэсваў з ружаватага аловавага палепа кароткую затычку. Імполь, адзеты ў руды, што астаўся ад Алесінага Радзіона, суконны паўшубак, з кароткімі зморшчана-нымі рукавамі, тачыў плякатым напіль-нікам швайку. Стараўся — на верхнюю падцятую губу вылазіў мокры ружовы кончык языка.

Пускаючы перад сабою рэдзенькі сівы мароз, што пакаціўся на пустыя цабэркі, у хату ўвайшоў Міця. У абсівераным каля рота каўняры раставаў, пераліва-ючыся, іней. Маладою крывёю чырванелі ад свежага холаду здароўчя, гладкія, як у дзівічэй, шчокі.

— Літвары, вунь, даўно смаляць, — сказаў ён, знімаючы з рук цёплыя, па-шытыя з аўчыны, з адным пальцам, ру-кавіцы. — А вы нешта пазніцеся.

— Ці я ж ім не казала, — на палку запэрхала сухім кашлем і цяжка заса-пла разяўленым ротам старая Мондрыха.

— А вы, цётка, што гэта? — Міця, абыходзячы балею, зірнуў туды на па-лок, дзе пад зямцаванай, памытай з чырвоных радзюжак, коўдрай ляжала Мондрыха.

— Хварю, Змітрычак. Можа, мой і ка-пец прыйшоў, — сказала і апоў заграла хворымі грудзямі старая Мондрыха.

— Кадук яе не возьме. Яшчэ, можа, нас перажыве, — ціха, каб толькі ўчуў Міця, вымавіла Алеся, азіраючыся на палок.

Усім зрабілася трохі някавата. Адно немая, нічога не чуючы, мяла ад калод-кі ў памылешнік лёгкім, з палыну, вені-кам ружаватыя, пачэсаныя старым ма-лацьбітом, трэскі.

— Дак, можа, пойдзем, га? — Затра-пятаўся стары малацьбіт, каб як пера-біць гэтую някаватасць. — Чуеце, хлоп-цы?

Ён падшоў да прасніцы, вышмар-нуў пазу лёну, працягнуўшы праз раз-яўлены рот, накруціў на тоўсты канец затычкі.

Імполь вырваў убітую ў калоду сяк-еру.

— Вы ж, мужычкі, пэўна, без мяне абдзецца, — скрывіла галаву набок і зачырванелася Алеся. — Я ж надта ба-юся...

— Ну, глядзі, а то заколем, ды не то-го, — прыгнуўся перад нізкім вушаком Міця, першым выходзячы з хаты.

— Такой бяды, абсыскава...

— Яно бывае і так: цянеш у варону, а пападзеш у карову... — Стары малаць-біт націгнуў на вушы авечую шапку і, раптам паменшаўшы ў ёй, схваўся ў настывлай за ноч цемнае сяней.

На дварэ стаяў рэдзенькі калочы ту-манец. Недзе на аб'іслай барэзіне кры-чала, нібы ікала, падавіўшыся косткаю, варона.

У шарым поцемку бялеліся абсыпаныя вострым інеем дрэвы. Усё выдавала не-жывое: кусты нізкага прысадзя, агрэ-ту, дзе рэдкага каля плоту палыну — усё, здаецца, вырасла з лёду, як клеткі на шыбах.

З неба перушыўся холадны і крохкі, як шкло, холад. Пад страхом, цяжкімі драцінамі каруінамі, дрыжала аб'іне-лая павучына.

За далёкім плотам пыхкаў, падскок-ваў, як ад пораху, жоўты агонь — Літа-

варавы ўжо смалілі япрука, адтуль быў чуваць нечы тоўсты выселы голас.

— Бачыш ты, якія раннія, — дыхнуў параю і адегнуў вышай на лоб авечая шапку стары малацьбіт.

Мужчыны пастаялі на крохкім рыпу-чым снезе і пайшлі пад даўгаваты, з тоўстаю белаю страхою, хлёў. Каля сця-ны ўжо стаялі, яшчэ недзе ўчора пазы-чаныя Алесяю і падгатаваныя для пар-сюка дашчаныя, з жалезнымі палазамі, саначкі.

Імполь вынаў з прабоа драўляную, прывязаную вярочкай, загваздку і ад-чыніў абедзве палавіны дзвярэй. З хля-ва густа запахла цёплым гноем. У высо-кай рэдкай загарадзі, зашастаўшы са-ломаю, падняўся і зарожкаў някормлены напач, згаладалы япрук. Учуюшы лю-дзей, загрукалі, пераварочваючы кошык з сенам і ціснуўшы ў кут, баязлівыя авеч-кі. Адварнуўся ад жолаба і падняў го-лаў у далышнім кунце за жэрджань конь. Цяжка ўздыхала, паднімаючыся і чап-ляючыся за дошкі рагамі, карова. Усё, здаецца, пачула бяду.

«Чужая вотчына» — такую, пакуль што ўмоўную, назву мае мой твор.

...Над светам займаецца цяжкая абложная хма-ра другой сусветнай вайны. Яе здзішаны, трывож-ны спакон абдымае невялікую і звычайную ў сваім нялёгкім сялянскім жыцці заходне-беларускую вё-ску.

Яна, гэтая вёска, так нечакана для сябе і за кароткі час, перажыве тры складаныя этапы сацы-яльных змен: беларускую акупацыю, вызва-ленне ў 1939 годзе і нашчасце гітлераўцаў.

Розны лёс напаткае людзей, па-рознаму і яны прымуць нечаканыя змены.

Прапаную рэдакцыі «Літаратура і мастацтва» ўрываек з рамана, у якім раскажваецца пра дзе-раснёўскае жыццё сям'і Корсакаў.

закручаную вушкам з аднаго канца, а з другога, з заточаным блішчатым ва-стрыём, швайку.

З кароткага, з падніланымі ікламі япруковага лыча рваўся, то машэнючы, то сніхаючы, моцны тонкі віск.

Малацьбіт паставіў на белую, у рэд-кай шчаціне, сівую грудзіну вострую швайку і з хрустам, недзе прабіваючы косць, увагнаў яе на самае вушка.

Япрук, захлістваючыся, глухім астат-нім віскам, турзануўся ўвесь. Запахла свежым свіячым калам.

Малацьбіт, чуючы, што злавіў сэрца, трохі падзержаў швайку і пусціў яе — швайка затурэлася, як жывая. Кругом яе выступіла і расплылася круглаю плямаю цёплая кроў.

Міця выпусціў япрукову нагу — яна раптам выцягнулася і затрэпала, браз-гаючы капітатамі.

— Эге, ядры яго ма, трымай яшчэ! — Малацьбіт выцер рукою лоб.

Япрук здрыгануўся, захроп і пачаў віхляць, як засынаючы.

Знайшоўшы каля сябе сякеру, стары

Аўтар.

Вечаслаў АДАМЧЫК

ТЭСТАМЕНТ

— Будзем выганяць сюды. — Развя-заўшы ў весніках вярочку, стары ма-лацьбіт палез у свіячы загарадзь.

Трасучы абсіпанымі вушамі, з загарад-зі высунуўся доўгі і шырокі, як лава, япрук, зачыхаў лычом, шукаючы, му-сіць, карыта.

— Ніч сабе зсёр, пудкоў дванаццаць есцяка... — Малацьбіт паліпаў япрука на адвіслай шы, на якой цялялася доў-гая і круглая, як жалуд, завушніца.

— Няўжо? — здзівіўся Міця.

— Будзе, калі не больш. Бачыш — за-вушніца і хвост кручком. Пародзісты, салыны...

Япрук трывожна закруціўся, зашма-пеў нацярушанаю саломою, наровячы вышмаргнуць на двор.

Імполь заступіў яму дарогу, перакру-ціўшы абухом наперад, падняў сякеру.

— Чакай, не спыня. Мы яго і так укладзём. — Стары малацьбіт прыгнуў-ся і, выпягнуўшы руку, схопіў япрука за крывую заднюю нагу.

Япрук рвануўся раз-другі і, учуюшы, што яго не пускаюць, завішчаў, разявіў-шы кароткі задзірсты лыч са скруча-ным заржавелым дротам.

— Памагай, не стой! — закрычаў, каб перакрычаць востры, што закладаў ву-шы, свіячы піск, і папоўз на колень-ках стары малацьбіт.

Міця з Імполем падскочылі да япру-ка, сханілі за кароткія ногі і пераклілі яго на шырокую спіну. Заверашчаўшы на ўвесь канец вёскі, япрук затрапятаў-ся, сіліўся перавярнуцца на живот, рваў сваю нагу з Міцевых рук. Стоячы на ко-леньках, з другога боку яго трымаў за абедзве нагі Імполь.

— А дужы які, ядры яго макаўку! — Стары малацьбіт, чырвоны ад натугі, наваліўся на япрука, зашчаміў пад паху пярэдняю нагу і, паклаўшы растапыра-ную руку на яго гострую грудзіну, слу-хаў, дзе дрыгае сэрца.

— Во сюды, трохі ніжэй! — крыкнуў Імполь, выпягваючы шыю і паказваючы барадою.

— Не вучы. — Малацьбіт падняў го-лаў з цяжкаю авечою шапкаю, мацаў кішчэні — мусіць, шукаў швайку.

— Во яна ў мяне... — Міця падаў яму

малацьбіт выпягнуў з сівое грудзіны швайку і з хрустам пачаў заганаць у чорную дзірку, адкуль сачылася кроў, алаханы, абкручаны пасмаю лёну гвозд.

Імполь таксама выпусціў зьяву ўжо, нежывую япрукову нагу. Мякка, як мя-шок, япрук перавярнуўся на бок: каля затычкі на грудзіне застывала ружовая крывяная пляма.

Падняўшы з зямлі, Міця пакруціў у руках запэцканую ў кроў швайку і, не ведаючы куды яе дзець, з размаху ўбіў яе ў счарнелы мох між дзеравін.

На дварэ ўжо павіднела. Дробненькі, як пыл, поцемак аседаў у кутках хлява. У каня, што трывожна задзіраў голаў, сівяватым, трохі перламутравым бля-скам адсвечвала вялікае вока. Ціснуліся ў куток і шасталі гарахавінем, блята-ючыся ў ім нагамі, авечкі. Па хляве мільгнуў і зліўся з поцемкам у кутках цень. Каля парога стаяла Алеся, усунуў-шы ў рукавы кажуха, хавала голяы, без рукавін, рукі.

Убачыўшы распластанага на боку япрука з не заплюшчаным рудым вокам, здзівілася:

— Вой, а чаму ж ён глядзіць?

— Відачы, цябе яшчэ не бачыў, — за-смяяўся стары малацьбіт, выстаўляючы свой чорны дуплявы зуб.

— Ай, трэліце, дзядзька, абы-што... — Алеся адварнулася і пайшла трохі ўжо запарушанаю за нач снегам ссвежаю ў гумно.

Закінуўшы за плечы, вынесла адтуль тоўсты, нагатованы яшчэ з учарашняга вечара, сноп горнае жытняе саломы. Кі-нула яго сярод пустога прыгумнення, да-лей ад будынкаў і маладых, абвязаных саломою яблышкаў.

Мужчыны ўжо вярзлі сюды доўгага, што вяла пакальхавуся на ўеханых па-самыя дошкі ў снег саначка, жоўтага, з ружовымі вушмі япрука. Заклаўшы на адно плячо вярочку, санкі цягнуў Імполь: граз у шорткім аб'інелым сне-зе, набіраючы яго ў халыўкі чаравікаў. З боку санак ішоў Міця, паддержваў парсюка, паклаўшы растапыраныя рукі на яго гладкую, яшчэ цёплую спіну. Ззаду ішоў стары малацьбіт, перакідваў э рукі ў руку, як гарачую дзе з прыскаку

картоплю, сівы, абмерзлы, недзе выка-шчаны каля падрубкі каменя.

Алеся, збегавшы яшчэ ў сені па дзера-вяную ланату, пабыла тут, каля муж-чыні, паглядзела, як яны збіраюцца сма-ліць парсюка, уклаўшы яму ў незасты-лы лыч аб'інелы камень, абкладваюць яго саломою, і заспяшалася ў хлёў кар-міць і паць скарпіну. Чула, як за спіною густа зашумеў агонь, абляшчыўшы рэ-дзенькай жаўтаватай яснасцю снег і ма-ладзья абвязанія ўшчэпы. У порсткай саломе востра патрэскалі цвёрдыя ка-ленцы. На абінерхлым ад марозу акон-цы хлява адсвечвалася жоўтае полымя. З трапятлівага, як мройна, дымка вілася і селася чорнымі чарвячкамі на белы снег перагарэлая саломы.

Пад полудзень да Мондравай хаты, учуюшы свежыню, збіраліся чужыя каты, з аб'інелым, белаватымі вусамі, шішком абнохвалі чорны ад перапаленай сало-мы і стонаны агнём снег, дзе Мондравая смалілі парсюка і дзе ваяліся цяпер, адпараныя гарачым кулком саломы і скручаныя з свіячых ног, сівяватыя лейкі капітоў.

Да полудня мужчыны справіліся аб-смаліць і ўнесці ў хату, аламаўшы пад ім старыя драбіны, ужо гладкага, паха-рашэлага, вымытага цёплаю вадою і па-скрэбенага нажом парсюка.

У хаце ад яго пахла жоўтаю скураю і свежым сырм салам.

Задраўшы спруцнелыя, з адпаранымі капітатамі ногі, кабан ляжаў на двух кароткіх, пазычаных у Літвараў, за-слонах. На карабатым, трохі падпале-ным жынаце двама радкамі гузічкаў цямнелі бародкі, пезнарк зрэзаных сас-коў.

На сытым аздакку вострым хвішчом закручваўся асмалены караткаваты хвост.

Стары малацьбіт у шырокім, што сяд-зеў на ім, як спадніца, фартусе, зака-саўшы да локцяў рукавы, гастрыв аб сточаную цэглу на прыпячку нож.

— Ці ж паспее да цямяна? — спыта-ла Алеся, жмурачыся ад сонца, што, ужо растапіўшы лёд, падсунвала зверху шыбы акна.

З мокрае апуцы ў падстаўлены чыгу-нок пляскала вада.

— А што, доўга ўмеючы... — Стары малацьбіт пашаркаў нажом на фартусе, і падрэзаўшы ў калене парсюковую на-гу, з хрустам скруціў яе — сівяватым перламутрам, як ракавінка, заблішчала слізкая, мокрая косць.

Алеся, прычэсавая на белы радок, у гладкіх русых валасах, у чырванай ат-ласовай блузцы з кароткімі, у гумку, рукавамі, у туга зашпіленай збоку на блішчаты гаплік спадніцы, узяўшыся ўбок, цікавала, што робіць стары ма-лацьбіт. Чырвань ад блузкі аблівала яе белую шыю, гладкія мочки вушэй.

Роўненькая ў плячах, тонкая, як пча-ла, у паясныні, яна сівя выдавала ма-ладсцю, цвёрдаю, непадваршанаю дзеў-каю. Ад яе, як ад позняга, схаванага за хмаркаю сонца, ішла яснасць.

Імполь, нават не ўзіраючыся на Але-сю, чуў, дзе яна паварочваецца, і, задзі-хаючыся ад радасці, утінаў сваю чор-ную, кучаравую галаву з гарбатым, як у бавана, носам.

Немая, бачачы ўсё гэта, падцінала су-хія, абсівераныя губы, і, здаецца, было чуваць, як яны ў яе скрыпелі.

Стары малацьбіт, падклаўшы пад бок япруку адрэзаная ногі, зайшоў спераду да абкуранага, з жаўтаватымі дзяснамі, лыча і на сытым шырокім горле выра-заў востры клін мяккага распаранага сала — у вузкай пройме закруцілася сі-вою параю цёплая кроў.

— Кубак дайце, кубак! — Ён пад-скочыў да печы і зняў з шыва на ступ-ку бляншану, з паабіваваю паліўкаю, конаўку. Усадаў яе ў тлустую, што Іль-свілася, рудаватую кроў, абодзьячы ўсіх вачмі, чакаў, пакуль яна спячэ з конаў-кі.

— Ай, божа, ці не піць будзене? — Алеся пляснула рукамі і адварнулася.

Задраўшы голаў з рэдзенькім сівым зубком і варушачы вострым гарыяком на худой няголенай шы, стары малаць-біт асушаў паліўчаную конаўку. Немая зморшчыла, як у цяжкай пакуце, твар, і, засныўшы ўдушлівым крыкам, вы-скачыла ў сені.

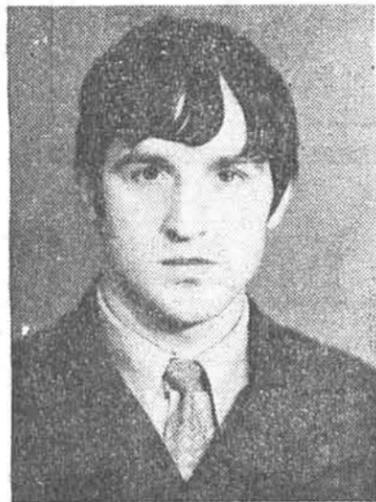
Міця з Імполем, чмыхаючы насамі, стала па-мужчыніску пасмехваліся.

— І не зашкодзіць? — Алеся прычыні-ла за немаю дзверы.

— Чаго? Акраз на здароўе пойдзе... — Малацьбіт выцер парожняю рукою губы, пакідаючы з тылу на далоні даўгаваты, як ад раздушанага камара, пасак кры-ві.— Вунь дахтарэ чалавеку дзе чалаве-чую кроў уліваюць.

— Свенты божа, які ўжо свет настай, што скоракі чалавек чалавека жыўцом з'есць... — Старая Мондрыха адварнула да сцяны свой жоўты, як спечанае яблы-ка, сцягнуты хваробай твар.

Анатолий ПРОХАРАУ

Анатолий Прохарау працуе будаўніком у горадзе Орша. Ён нарадзіўся ў 1949 годзе на Магілёўшчыне ў Горацкім раёне. Яго родная вёска — Рудкоўшчына. Тут ён закончыў васьмігодку. Працаваў электрыкам, служыў у радах Савецкай Арміі.

БУДАЎНІКУ

Ад спелага жыта даносіцца пах,
Чмяля басавітага краска гайдае,
У муляра цэгла палае ў руках, —
Узводзіць малюнак радзімага краю.
Нібы падпіраючы звонкую сіль,
Угору імкнуцца дамы і палацы.
За радасць людскую, за творчую плынь
Табе, будаўнік, людзі вечно удзячны.

ТУТ КОЖНЫ ПОДЫХ — МАЦІ

Рудкоўшчына.
І з краю вёскі хата.
Тут першы крок Зрабіў я ў жыццё.
І жывеньскія зоркі, як зярняты,
І сэрца закаханага біццё.
З буслом не раз Абмерваў сенажаці,
Удалеч плыў На сінняй хвалі льду.
І з кожнай кветкі Помніў погляд маці,
Крануўшы сэрца Звонкую струну.
Кляновы сок Каўшом тым срэбназорным /
Мядзведзіца збірала — пах зямлі...
Узор і водар Красак непаўторных, —
І ў іх усмешкі Матчыны цвілі.

РАНАК

Зара на золку сыпле росы,
Як золата яны гараць, Расквінуўшы з праменьняў кросны,
Узыходзіць сонца ўзоры ткаць.
Блісне чайноч з вясёлак-кветак,
Зазяе срэбра аксаміт.
І тэцця ўзор лясоў, палетак,
Бязмежны, як Дняпра блакіт.

РОДНАЯ МОВА

Тут мова мая, а словы — як зоры,
Сабрала яна ўсіх вясёлак узоры.
Як сонца прамністае — льецца і льецца,
Матчынай мова мая завецца,
Ільну ў ёй блакіты, і колас наліты,
І росных, мурожных лугоў аксаміты.
Хто любіць матулю, Жытнёвае поле,
Той мову сваю не забудзе ніколі.

Стары малацьбіт трушчу аб стол пуштоу конаўкаю і, падцягнуўшы невялікі, з адным вушкам, цабэрак, стаў вычэрпваць з проймы тлустую юху — лавіў кучкачкі цемнаватыя згустачкі запечанае крыві.

Перад самым вечарам у палітай вадую балеі, што стаяла ў куче напроці печы, плавалі, паднімаючыя пустымі пухірамі, зеленаватыя, у павуціне беллага здору, кішкі. Парсюк быў худаваты.

На сталце стымі скручаным, як сувой палатна, перавязаным суконняю ў дзве столкі ніткаю, пасодены, жаўтлява-ружаваты здор. Шырокімі і доўгімі, як ручнікі, апольямі стыла ружаватае мяккае сала. На перавернутае вача ад дзёжкі горбаю навалілі мяса — пасечаны хрыбет і рэбры. У яго ўткнулася кароткая, з чорнымі шчылінамі вачэй і разьдзелым лычом, свінная галава. Ляжалі тоўстыя круглаватыя, як боханы хлеба, кумпякі.

Па верасаўскаму звычайу, не знімаючы з галавы шапкі ў чужой хаце, пры сталце ўжо сядзеў, пакліканы за сведку, Бронік Літавар. Паднімаючы доўгі, загнуты да губы нос, касіў вокам на паліцу, дзе сярод зеленаватых, з газану, бутэлек, пацеў, прынесены з халаду ў хату, літар падкрашанае ягадамі гарэлкі.

Немая праз саломінку надувала тлусты, слізкі носік. Завязала ніткаю патрасла, паказваючы ўсім, як там бегаюць невыразныя, нібы ў каламутнай вадзе, дзве гаршчыны.

— Вот знайшла сабе забавуку, — скрывілася Алеся, надыходзячы да стала і беручы вялікі аполец вялага, не застылага яшчэ сала.

— Памагла б управіцца... Трэба ж у стопку ўсё пазносіць. Няхай астыла б на марозі...

— А мы што, не памочнікі? — затрос галавою Міця, першым паднімаючыся з лавы. За ім ужо да стала падшылі стары малацьбіт з Імподлем, падсоўваючы над апольцы рукі, бралі адразу па два. Толькі адзін Літавар, не маючы чаго рабіць, даставаў з кішэнні бляшанае і тоўстае, як кувэрак, пудзлака ад пудры, збіраючыся курыць.

З непрычыненых дзвярэй у хату нясло халадам, пахла марозам, перабіваючы сярую, настоеную духату ад свежых кішак і вантробаў.

Дзень браўся на вечар. Далёка на печ глядзела позняе сонца, па сцяне дрыжала жаўтаватая, у цёмныя палосы, яснасьць.

Старая Мондрыха, жмурчы свае блішчатыя, як шклянныя, у паўпаданых ямах-вачаніцах вочы, паднялася на локца, учуўшы, мусіць, што ў хаце застаўся адзін Бронік Літавар, спытала:

— Скажы, чалавеча, ты ж, пэўна, ведаеш? Што яна намысліла сабе?

Слінячы языком тоненькую папярсопу, як кішка на калбасе, паперку, Літавар угнуў голаў, маўчаў, чакаючы, што болей скажа старая.

— Солтыса во паклікала... Зямлю ж хоча, каб я на яе апісала.

— На божай пасцелі лежачы, ці вам, цётка, пра зямлю даць? — Літавар прыгладзіў пальцамі аблішчэную папярсопу, яе галавы не падняў.

Старая, нібы не чуючы, падбіла надушкы і загаварыла зноў пра сваё:

— Нешта яна каля маладога малацьбіта трэцца... Што з гэтага будзе?

— Га, што будзе? — чмынуў носам Літавар. — Дзела маладо... Прымака возьме.

— Што ты, Броніска, кажаш? Няўжо? — Які мне інтэрас да іх. Людзі кажучы, і я кажу. Маё дзела-старана...

Літавар асека, зварок закашляў, нібы навархнуўшы тугімі дымам — у хату зайшла Алеся. Як чула, што пра яе гавораць, зірнула то на Літавара, то на свакруху, падханіла абедзюма рукамі ружаваты аполец.

Калі ўжо далёка на печы за вянкамі цыбулі раставаў, трапечучыся і як адсвечваючы ад вяды, малінавы пасак ад сонца, прыпазіўшыся, прышоў Вайтовіч. Хату ўжо ўспелі падмесці і, як на святы, пасыпаць сухім, што сярэцца з рассохлага кошкі, перамерзлым жоўтым пяском. Толькі каля задняй сцяны стаяла яшчэ балея з пухкімі сіняватымі кішкамі. Алеся, прывеўшы на кукішкі, незнарок паказваючы гладкае, пераціснутае шырокай гумкай сцягно, абірала з кішак здор, атрасала яго з нажа ў вялікі чорны даган.

Вайтовіч даў «дзень добры» і, прыгладваючыся да чужых у хаце людзей — Імподля са старым малацьбітам, — падшыў да стала, выняў з кішэнні кантовую, з доўгім рыльцам, чарніліцу і скручаную ў трубку паперу. З яе выкацілася і пабегла па сталце доўгая, як вераціно, дзеравяная ручка.

Вайтовіч злавіў яе на краі стала і пачаў расцільваць свой жоўты, з сівым каўняром і алухай, кажух, азіраўся на сцяну, дзе яго навесіць.

— Во сюды!.. Дайце ж я навешу... — Выціраючы аб ручнік свае мокрыя, тлустыя рукі, да яго надекочыла Алеся.

— Ты думаеш, я такі няўраўны, га? — ён зняў з галавы суконную, у кліны, кенку, абгладзіў абедзюма рукамі свае рэдзенькія, выкачаныя, як у малага дзіцяці, валасы. — Нябось яшчэ маху не даю, панечку мой...

Алеся, наткнуўшыся на яго вострыя, раз'ятраныя вочы, адступіла назад.

— А ты, гляджу, яшчэ паспраўніла, — ён змераў яе касаватым вокам з ног да галавы.

— А чаго ж... Во, пры двух мужчынах, — зсмяялася Алеся, прыжмурваючы левыя вока і азіраючыся на Імподля і старога малацьбіта.

— Я ж і кажу, панечку мой: ёсць куды, абм было чым...

— Вой, разбэсіліся вы, дзядзька, пры сваёй Марыльцы...

— Што мая Марыля? Значыцца, пяцёра прывёўшы... Мне, каб такую, як ты, не падварушанаю, то дальбог... — памылаў губамі і, убачыўшы старую Мондрыху, засаромеўся, змоўк, выпер жменю рот і скасіўшы вока на палок, загаварыў ужо да старога Мондрыхі:

— А вы, панечку мой, чаго ўлягліся? Як маецца?

— Як даглядаем, так і маем. Хварэю, Яначка, — нядужым голасам азвалася старая Мондрыха. Наліваючыся слязьмі, вочы ў яе заблішчалі. — На той свет ужо сабралася.

— Не бярэце да галавы, панечку мой. Яшчэ будзе жыць — у мяне знак таці. Па вачах бачу... Вы ж помніце старога Станіслаўку? Ён усё, паміраючы, тэстамант складаў, а як прыйшлося — так перажыў усіх.

Старая не даслухала, перабіла Вайтовіча:

— А мы што рабішмем з зямлёю?.. Пераквіўшы рот, Вайтовіч нагладзіў няголеную шореткую шапку:

— Тут дзела такое: што галава, то й розум... Але я раджу апісаць зямлю на Алеся. Даглядацьме вас абодв, дзе дзе-нешта...

Алеся насцярожылася. Склаўшы рукі над цёмнымі грудзямі, настаўляла вуха, слухала, што ганюць старая: Вайтовіча яна не баялася, ведала, што бацька ўчора гаварыў з ім.

— А як жа яна во, мая Еўка?

— Так хто ж на калеку апісвае зямлю? Трэба ж тады якога апекуна шукаць, ці што?..

— Глядзце, Яначка, каб усё па-боску, па-чалавечы...

— Што вы, цётка! — Вайтовіч задраў угору сваю пляскавую, у рэдзенькім пушку, голаў. — Ці я ж ураг вам? Я хачу як найлепш...

— Ды ўжо ж, Яначка, рабеце як найлепш, — сказала старая, мусіць, не даючы Вайтовічу перы. Сухую вузлаватаю рукою нацягнула на сабе зямлянавую, у горбах кудзелі, коўдру і адварнула да сцяны дзюбаносы твар.

Каля прыпеку варушылася немая Еўка: пад жалезнымі, аблушчанымі да ліловай чырвані трыножкамі патрэскавалі, наначыняныя лучынамі, сухія яловыя дрочцы. Жоўты агончык лізаў край чорнае панівы, там густа шыпеда маладая свежына. Чуючы саладжавы пах, малацьбіты глыкалі сліну — яны ж з самюткае раніцы былі галодныя.

— Ну што, будзем пісаць? — адсоўваючы заслон, Вайтовіч сеў пры сталце. Падранаў пальцамі лагчынку цемі і з-пад лоба паглядзеў на Міцю з Літаварам. — Хадзем і вы сюды, хлопцы. Падсоўвайся, Бронік, ты ж грамацей, здэцца, большы...

— Яшчэ невядома. — Літавар нехаця падсунуўся на другі бок стала.

— Колькі ж клясаў скончыў?

— Чатыры.

— Уга, а я толькі два, але, панечку мой, яшчэ падзяжы знаю: імяніцальны, радзіцальны, дацальны, тварыцальны, прыдложны, звачальны... Во! — скораўка, як панеры, перагаварыў Вайтовіч, разгладжваючы на сталце стары, жаўтаваты, недзе вырваны з канторскае кнігі ліст паперы.

— І праўда, гаворыце, як панеры, — пахваліў Вайтовіча стары малацьбіт.

Пасмехаючыся адным вачыма, да стала падшыла Алеся.

— Дзіва што, тады школа была не тое, што цяперашняя. — Вайтовіч адкаркаваў чарніліцу, абмакнуў пяро, выцягнуўшы адтуль размоклую муху, сарваў яе з пяра, двума пальцамі атрос на зямлю і, нарэшце, закруціў пяром, цялячыся ў нейкую кропку. Нарэшце пяро дакранулася да паперы, зашоргал, як па шурпатым бруску. Зверху выцвілага ліста доўга не высыхала вадзяністае ліловае слоўца з трыма косымі крыжыкамі літаваў: «Testament».

Неўпрыцяж браўся напач мароз. Белаватым і вострым, як лісце на малаці, інаем зашэрхлі шыбы на вокнах. За імі зрабілася буре, яе перамешанае з чорным дымам, неба — там, дзе нядаўна раставала ў цемнавата-сіняй смуге ружовая макаўка сонца. Высока на полудні знайшлася і заблішчала першая дробная зорка. У хаце гус і ліп на вочы, як навучына ў лесе, сухі поцмак.

Алеся запаліла і навесіла на доўгі дрот над сталом лямпу. Рэдзенькім кружочкам на паперы, па солтысавых руках бегаў, калываўся цень ад шкляннага магазына з ружаватаю газану. Расцягвалася і пакалыхвалася Вайтовічава галава. Па панеры, як мыш дзе сярод ночы, скрабалося пяро.

Усе, сцішнўшыся, паглядзілі на Вайтовіча. Скрывіўшы набок голаў і пакалыхваючы локцем стол, ён нешта чаркануў на панеры і разгнуўся.

— Так пачытайце, што ж там у вас выходзіць, — схілілася над Вайтовічам Алеся, выцягваючы шыю і заглядваючы на паперку.

Вайтовіч патрупаў кончыкам дзеравянае ручкі на зубях, прабег вачыма напісанае і выдыхнуў з сябе дух, як скінуў што цяжкае:

— А нія сабе, складна выходзіць. — Ён тоўстымі кароткімі пальцамі падняў шапаткі ліст паперы. — Паслухайце, панечку мой...

Усе паднялі галавы, стары малацьбіт, заламаўшы вуха, прыклаў да яго рыску.

Насупіўшыся і прыжмурваючы слепаватыя, нізкія вочы Вайтовіч пачаў расцягнута чытаць:

«Я, Таквіля Мондрая, наперад душы сваю пану богу паручаючы, будучы на цела хвораю, але пры добрым розуме, усё памятуючы, з добрай волі свае і з нарадаю прыцеляў, перад сведкамі, на то прошаных: солтысам Янам Вайтовічам і суседам сваім Браніславам Літаварам, зямлю сваю, а таксама быдла, вялікае і малое, спрат весь дамоны, з ласкі божае набыты, гэтым тэстамантам адкажу і апісую нявестны сваёй Алесяй Мондрай, абы яна да самае смерці нашае, мяне і нябожгу дачку маю Еўку, тудак нацягнуў, даглядала і карміла, а на смерці цела грэшнае пабоску пахавала».

Пісана ў аўтовак, 14 студня, 1938 року, у вёсцы Верасава. Руку ўласную прыклаў: Таквіля Гальяшова Мондрая.

Сведкі: Ян, сын Станіслава і Марыі, Вайтовіч, Браніслаў, сын Ясеў і Зоцін, Літавар. Аляксандра Уласава Мондрая.

— Далібог, складна выйшла, — адняўшы руку ад вуха, першым азваўся стары малацьбіт.

Алеся, давольная, абышла на другі бок стала. Доўгі, пераламаны цень ад яе папоўз па сцяпе, накрыв старую Мондрыху.

— Скажы, Яначка, чаму ж гэта я, аддаўшы сваю зямлю, грэшнаю стала, га? — спытала раптам старая Мондрыха.

Куток рота ў Вайтовіча расцягнуўся, ён, чмыхаючы носам, пасмехаўся, потым наварнуў голаў, сказаў цераз плячо:

— Ты, цётка, не бойся. Тут усё, як у бердзе, лішняга няма. Я па-справядліваму, панечку мой...

— Чаго ж ужо баяцца: чы пнём па саве, чы савою на пні — то саве бяда.

— Э-э-э, панечку мой, вы, цётка, пачынаеце ўжо выбышкаць. Во распісацца толькі трэба.

— Ды як жа ж я распішуся — цёмная. А крыжыца паставіць ужо рукі не служачы.

— Так, можа, Еўка за зас? — сказала і сцішчалася Алеся.

— Рабеце, як знаеце...

Вайтовіч кінуў галавою, падзмыў немую. Тая загула і замахаала рукамі, крывячы, як у пакуце, твар.

— Ідзі, ідзі, не бойся, чаго ты?

Немая, косячыся на старую, падшыла да стала, тупавата і доўга ўзіралася на паперу. Нарэшце, выцершы аб квартах рукі, узяла ручку і, дзеручы пяром паперу, паставіла тры крыжыкі. Услед за ёю распісаліся, налягаючы грудзямі на стол, Вайтовіч, Літавар і Алеся.

Алеся, адкрыўшы ў кувры аблеенае для хараста царскімі грашыма вешка, даставала адтуль новы засіненны абрус. Махнуўшы ветрам, заслала стол.

Мужчыны, бліскаючы вясёлымі вачыма, знімалі і вешалі на цвікі ў сцяне свае суконныя кенкі, адзін за адным падыходзілі да цабэрка — мыць рукі, няўзнак зіркалі на стол, дзе стаяў ужо літар падкрашанае ягадамі гарэлкі.

выязджае ў калгасы, саўгасы, выступае на клубных сценах прадпрыемстваў і навучальных устаноў раёна, а таксама гарадоў Бабруйска, Магілёва, Мінска. У 1974 годзе калектыву прадстаўляў самадзейнае мастацтва на ВДНГ.

Цяпер аркестр рыхтуецца да выступленняў у другім туры Першага Усесаюзнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных. Удзельні-

стры калгаса «Рассвет» Пастаўскага раёна, Смагонскага раённага Дома культуры, аркестры народных інструментаў Рэчыцкага, Мазырскага і Магілёўскага гарадскіх дамоў культуры. Яны праводзяць вялікую канцэртную дзейнасць, актыўна прапагандуюць сярод насельніцтва народныя інструменты. У кожнага з іх ёсць дзіцячая студыя, якая рыхтуе малодзе папаўненне.

даўнімі музычнымі інструментамі, падкрэсліла іх значнасць для беларускага аркестра. Былі праслуханы магнітафонныя запісы фальклорнай музыкі ў выкананні сельскіх музыкантаў-самародкаў Міншчыны, Віцебшчыны, Палесся.

Методыцы арганізацыі самадзейнага аркестра, рэпетыцыйнай і вучэбна-выхаваўчай рабоце, праблемам рэпертуару аркестравага калектыву прысвяціў свае заняткі выканаўчы абавязкі дацэнта Белдзяржкансерваторыі Мікалай Прашко. Глыбока і змястоўна адлюстравалі тэмы «Псіхалогія музычнага

ўспрымання» і «Работа кіраўніка аркестравага калектыву над мастацтвам ансамбля» Міхаіл Солапаў. Ён вызначыў шэраг пытанняў, якія павінны быць у цэнтры ўвагі кіраўнікоў народных аркестраў.

Удзельнікі семінара наведалі рэпетыцыйны цымбальнага аркестра Дома культуры бытавога абслугоўвання, аркестра народных інструментаў і ансамбля баяністаў Белдзяржкансерваторыі.

В. ТРАМБІЦКАЯ,
ст. метадыст
Рэспубліканскага
Дома народнай творчасці.

НА ЦЫМБАЛАХ І НА ЛІРЫ

ЗДАВЕН наша зямля славіцца таленавітымі выканаўцамі на цымбалах, дудцы, ліры, жалейцы, скрыпцы. Традыцыйны музыкантаў-самародкаў развіваюцца і ўдасканальваюцца. Шырокі размах цяпер набылі самадзейныя ансамблі і аркестры народных інструментаў, якіх у рэспубліцы налічваецца больш за дзвесце. У іх займаецца ад пяці і да шасцідзесяці чалавек. Гэта — рабочыя, калгаснікі, служачыя, навучэнцы, пенсіянеры. Яны не толькі вучацца іграць на народных інструментах, а знаёмляцца з цудоўным светам музыкі, што, безумоўна, узбагачае іх духоўна, пашырае круггляд. І, напэўна, ужо не ўяўляе сябе без музыкі былы электразваршчык, цяпер пенсіянер з Асіповічў Антон Лапшыньскі. Ён іграе ў народным цымбальным аркестры Асіповіцкага раённага Дома культуры ўжо больш як 15 гадоў.

Аркестр гэты — адзін з лепшых у рэспубліцы. Створаны ў 1959 годзе. Цяпер у калектыве 33 чалавекі. Любімаму занятку аддаюць свой вольны час рабочы чыгуны Леанід Мейсак, інструктар фізкультуры Уладзімір Хаміцэвіч, настаўнік спеваў сярэдняй школы Іосіф Сліва і многія іншыя.

Мастацкі кіраўнік і дырыжор аркестра — вопытны арганізатар і таленавіты музыкант Міхаіл Філатаў. Улюбёны ў музыку, ён прывівае яе ўсім удзельнікам калектыву. І калі слухаеш у выкананні аркестра шырокую і магутную «Фантазію на тэмы песень Вялікай Айчыннай вайны» або задорны «Галоп» з оперы «Калючая ружа» Ю. Семіянікі, разумееш, што музыка стала прызываннем яго ўдзельнікаў.

Цымбальны аркестр часта

няюцца планы вучэбна-выхаваўчай работы, папаўняецца новымі творами рэпертуару. Над стварэннем новага рэпертуару працуе і шэф аркестра — загадчык кафедры народных інструментаў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, заслужаны дзеяч культуры БССР Міхаіл Солапаў. Ён наведвае калектывы, аказвае яму метадычную і практычную дапамогу. У рэпертуары аркестра беларуская народная песня «Кацілася чорна галка», «Патрыітычная песня» Глінкі, «Тачанка», аркестраваыя М. Солапавым для гэтага калектыву.

Народны аркестр Асіповіцкага раённага Дома культуры дасягнуў значных поспехаў у выканаўчым майстэрстве, у папулярнасці беларускай, рускай, класічнай, славянскай музыкі. Дзяржаўная кансерваторыя імя А. Луначарскага запрасіла калектыву выступіць перад удзельнікамі Усесаюзнай канферэнцыі народных інструментаў, якая адбудзецца ў Мінску ў снежні.

На канферэнцыю запрошаны і народны аркестр народных інструментаў Слонімскага раённага Дома культуры. Гэта таксама адзін з вядучых калектываў рэспублікі, які налічвае звыш 60 чалавек. Мастацкі кіраўнік аркестра — выпускнік Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі Марат Малаікаў вядзе карпатліваю работу над павышэннем выканаўчага ўзроўню музыкантаў, папаўненнем рэпертуару творами кампазітару-італьянцаў. Цесную сувязь з калектывам падтрымлівае выкладчык Белдзяржкансерваторыі Уладзімір Краснаярцаў.

Яшчэ пяць аркестраў народных інструментаў рэспублікі носяць ганаровае званне «народны». Гэта цымбальны арке-

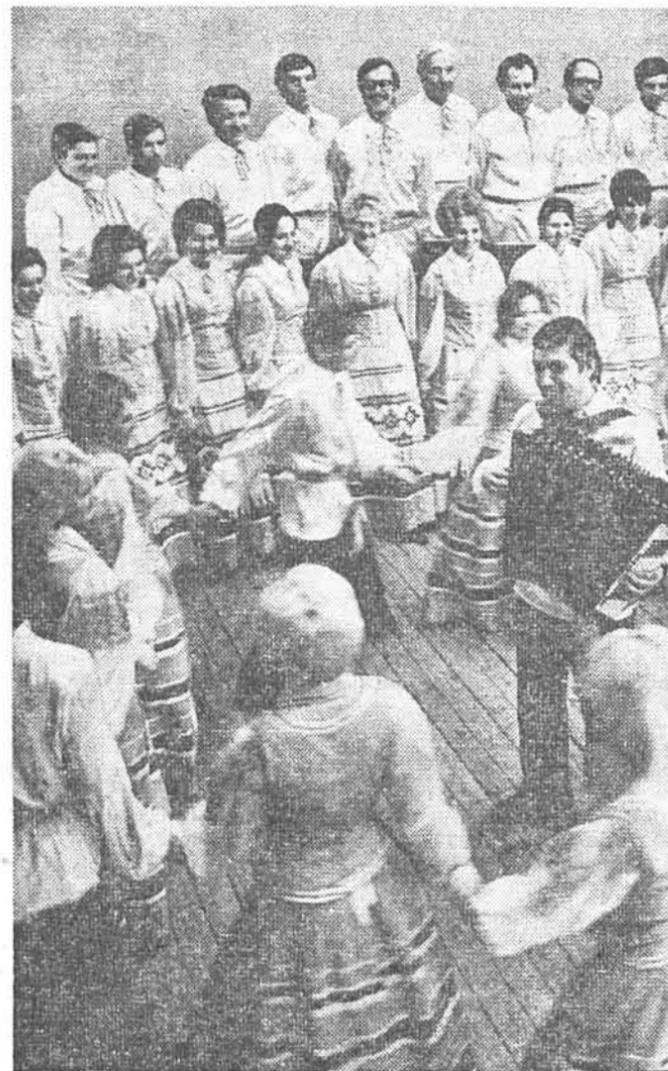
Добрых поспехаў дабіваюцца вядучыя аркестры рэспублікі. Сярод іх вылучаюцца аркестры Стаўбцоўскага РДК, Ваўкавыскага і Быхаўскага раённых дамоў культуры, калгаса імя Энгельса Талачынскага і вёскі Казыны Браслаўскага раёнаў, аркестр беларускіх народных інструментаў Чэрвеньскага РДК.

Гэты калектывы, дарэчы, вельмі цікавыя па саставу: тут і цымбалы, і дудачкі, і баяны, і лыжкі, і разнастайныя ўдарныя інструменты. Аснову рэпертуару складаюць творы беларускай народнай музыкі, але ёсць і творы класікаў і сучасных кампазітараў. Кіруе калектывам выхаванец Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі Леанід Панько, які працуе ў Чэрвеньскай музычнай школе выкладчыкам па класу цымбал. Ім апрацаваны мясцовыя фальклорныя мелодыі, напісана фантазія на беларускія тэмы. Метадычную дапамогу самадзейным артыстам аказвае выканаўчы абавязкі дацэнта Белдзяржкансерваторыі цымбаліст Яўген Гладкоў; ён жа аркестраваў для музыкантаў некалькі твораў, якія зараз выконваюцца аркестрам.

У маі мінулага года калектыву дэманстравалі сваё мастацтва на канцэрце фальклорнай музыкі ў Акадэміі навук БССР на Усесаюзнай канферэнцыі вучоных-фалькларыстаў, а ў снежні быў запрошаны на традыцыйнае свята народнай музыкі ў Каўнасе.

Пытаннем фестывалю быў прысвечаны Рэспубліканскі семінар кіраўнікоў аркестраў народных інструментаў, які праходзіў у Мінску з 11 па 13 кастрычніка гэтага года. Яго праграма была вельмі разнастайнай: лекцыі, практычныя заняткі, сустрэчы з аркестравымі калектывамі горада.

Адбылася цікавая гутарка ўдзельнікаў семінара са старшым навуковым супрацоўнікам Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР Ірай Назінай, якая азнаёміла кіраўнікоў аркестраў са стара-

Дыплом з прысваеннем ганаровага звання «народнага» уручае імяўна харавому калектыву Палаца культуры завода «Гомсельмаш». Больш васьмідзесяці спеваў аб'ядноўвае самадзейны калектыв. Побач спяваюць у хоры і 57-гадовы Нікіфар Янаўлевіч Архіпцаў і юная Люба Гарэева, па дваццаць год актыўна ўдзельнічаюць у дзейнасці хора табельшчыца Тамара Афанасьеўна Цітова і слесар Сяргей Іванавіч Кажамікін.

На здымку: выступае народны хор Палаца культуры завода «Гомсельмаш». У цэнтры — яго кіраўнік В. Г. Шчарбіна. Фота І. ЮДАША. (БЕЛТА).

МАСТАЦТВА, ВОПЫТ, ВУЧОБА

Надаўна праведзены творчы семінар народных майстроў і самадзейных мастакоў Брэсцкай вобласці, арганізаваны абласным Домам народнай творчасці і Домам мастацкай самадзейнасці.

Семінар праводзіўся на праграме Першага Усесаюзнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных на базе карціннай галерэі Пінскага запальнага краязнаўчага музея. Удзельнікі

семінара абмяркоўвалі пытанні, звязаныя з удзелам у маючых адбыцца раённых, абласных, рэспубліканскай і Усесаюзнай фестывальных выстаўках. Майстры народнай творчасці з цікавасцю знаёмліліся з калекцыяй твораў народнага мастацтва, разгорнутай у Пінскай карціннай галерэі, абмяркоўвалі работы сваіх калегаў, раіліся, дзяліліся вопытам.

Правядзенне абласных семінараў самадзейных мастакоў і народных майстроў на базе Пінскай карціннай галерэі ўжо стала на Брэсцчыне традыцыяй. Самадзейных мастакоў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва цікавілі такія важныя пытанні, як ажыццяўленне асноўных палажэнняў пастановаў ЦК КПСС «Аб народных мастацкіх промыслах», умовы ўдзе-

лу ў выстаўках у сувязі з правядзеннем Першага Усесаюзнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных.

У выступленнях удзельнікаў семінара былі закрануты праблемы творчага росту народнага майстра і самадзейнага мастака, умовы іх работы як майстроў-надомнікаў пры прадпрыемствах народных мастацкіх промыслаў. Узнімалася пытанне: дзе і як вучыцца? Як абмяняцца вопытам са сваімі калегамі? На абласным семінары? Але гэтага мала. Такая сустрэча — свята — бывае адзін раз у год! А выстаўкі народнай творчасці ў сельскіх і раённых дамах культуры з іх абмеркаваннем маглі б з'явіцца сапраўднай школай для сельскіх майстроў самадзейнай мастацкай творчасці,

але такія выстаўкі ў большасці раёнаў не праводзяцца...

У большасці раённых і абласных цэнтраў няма ні гурткоў выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, ні студый, ні творчых клубаў, якія маглі б стаць пастаяннымі метадычнымі цэнтрамі на рабоце з народнымі майстрамі і самадзейнымі мастакамі.

Ды і ў семінарах удзельнічае пязначная частка майстроў.

Выклікае непакой, што на абласны семінар у Пінск не былі накіраваны майстры і мастакі-аматары Баранавіцкага, Брэсцкага, Бярэзінскага, Жабінкаўскага, Камянецкага і Пружанскага раёнаў.

Нам здаецца, што абласным дамам народнай творчасці неабходна наблізіць ву-

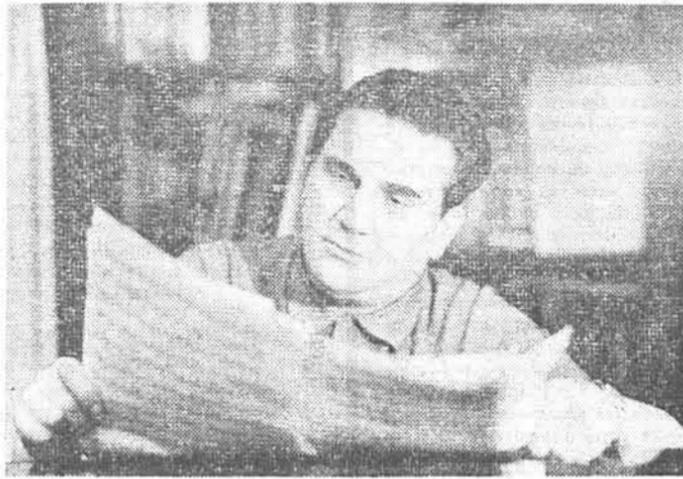
чэбна-выхаваўчую работу да сельскіх майстроў і мастакоў-аматараў, праводзіць семінары па зонах, на якія запрашаць майстроў з 5—6 бліжэйшых раёнаў. Базаі семінара маглі б стаць экспазіцыі раённых выставак. Апраўдалі ж сябе агляды мастацкай самадзейнасці (харавых, драматычных, харэаграфічных калектываў), якія праводзяцца па зонах.

У пастанове ЦК КПСС «Аб народных мастацкіх промыслах» мастак, народны майстар вызначаецца як цэнтральная фігура народных промыслаў. Хацелася б, каб яму надавалася належная ўвага з боку мясцовых партыйных і савецкіх органаў, устаноў культуры.

Ф. ВАЛАДЗЬКО,
мастацтвазнаўца.

ЧАМУСЬШІ ўспамінаеца гэта. Быў летні вечар. У двары нашага дома на Ульянаўскай у выратавальнай засені старых дрэў ледзь трымалася лёгкая прахалода. У гэты час я сустраў на ганку свайго суседа па пад'езду Юрыя Семянюку. Ён расплікнуў каўнер сарочкі, парывіста і нават неяк злосна зацягваўся табачным дымам, разпораз папраўляючы гэты каўнер, быццам ён перашкаджаў дыхаць той лёгкай прахалодай, што хавалася ў засені старых дрэў. Я добра ведаю свайго суседа — гэтая парывістасць рухаў ішла ад напружанай думкі, якая, відаць, не дала снакою.

Я падышоў да ганка і спыніўся. Мы стаялі побач і маўча-

ШЧЫРАЙ МУЗЫКІ ГУЧАННЕ

лі. Ён быў заняты сваімі думкамі, а я чакаў, калі ён загорыць.

— Ведаеш, Мікола, — сказаў ён. — Не пішаша... І ўсё! А правіў з хаты на поўдзень і жонку, і дачку. Застаўся саманасам з піяніна і новым лібрэта. І — нічога. Хоць трэсці.

— Пройдзе, — каб як-небудзь сунакоіць яго, сказаў я. — На пачатку вялікай рэчы заўсёды так бывае...

— Не праходзіць, — задумліва працягваў ён. — І, здаецца, столькі перадумаў, і рыхтаваўся.

Я разумеў хваляванне Семянюкі. У той час ён пачаў працу над операй пра Максіма Багдановіча. Гэтая работа адкрывала перад аўтарам шырокія перспектывы — можна было, нарэшце, выйсці з кабінетаў вучоных, аспірантаў, з аўдытараў навукова-даследчых інстытутаў, якімі абмяжоўваў ён сябе ў ранейшых операх, — на прасторы Беларусі і за яе межы, акулочна ў жыватворчае мора народных мелодый. І раптам — нічога.

Мы зайшлі ў невялікі пакойчык, палову якога займала піяніна. Семянюка за інструмент. Пальцы яго дакрануліся да клавішаў. Прагучалі сумныя, мінорыя ноты. Яны быццам кранулі кожнага з нас, выклікалі роздум пра тое, над чым збіраўся працаваць кампазітар. Мы яшчэ раз успомнілі кароткае, але палымнае жыццё таленавітага паста, яго цяжкую хваробу, якая вырвала з жыцця Багдановіча ў росквіце маладых гадоў. Потым успомнілі сувязі Багдановіча і Горкага. І тут раптам Семянюка ажывіўся:

— Здаецца, я зразумеў, чаму тапчуся па месцы. Мне перашкаджае хвароба Багдановіча, якую я адчуваю з самага пачатку лібрэта. Горкі ж таксама быў хворы, але гэта ніяк не ўплывала на рэвалюцыйны пафас яго твораў. А я вось ніяк не магу адчэпіцца ад думкі аб непазбежнасці смерці Багдановіча. Не будзе ж ён стагнаць з першай да апошняй сцэны. Не, не, толькі радасць жыцця, толькі радасць змагання за лепшую будучыню можа стварыць вобраз сапраўднага Багдановіча. Ты згодзен? — пытаўся ён, а сам ужо гарэў думкаю, якая нечакана вывела яго з туніка. — Памятаеш яго Зорку Венеру? Якая лірыка! А колькі веры ў вялікае і цікавае жыццё! Не, не, заўтра ж запрашу Бачылу, пасядзім трохі над лібрэта...

Думка Юрыя Уладзіміравіча была цікавая. Жыццесцярджалыны пафас оперы даваў магчымасць у непрымірым каіфлікце паміж жыццём і смерцю яшчэ больш рэальна акрэсліць вобраз Багдановіча.

З таго памятнага вечара праз дзве сцяны калідора я чуў аддалены голас піяніна — Семя-

нюка працаваў. Ён не выходзіў на ганак нават пакурыць. Я стараўся не заходзіць да яго, каб не перашкаджаць.

Опера «Зорка Венера» пакінула прыемнае ўражанне. Мне спадабаліся чужоўныя хоры, асобныя арый, запаў у душу агульны настрой твора і, бадай, больш за ўсё, народнасць мелодый, якія гучалі ад першай да апошняй дзеі оперы.

Калі думаш над тым, адкуль чэрпае Семянюка гэтую напеўнасць і блізкасць да народнай песні, успамінаеш яго жыццёвы і творчы шлях, на якому ён ішоў да таго, як стаць вядомым і, не боюся сказаць, любімым у рэспубліцы кампазітарам.

У 1939 Юрыя Семянюка закінчае музычную школу і, пераехаўшы ў Беластанк, вызвалены Чырвонай Арміяй, паступае ў музычнае вучылішча па класу фартэпіяна, якое скончыў у першы дзень Вялікай Айчыннай вайны. Сям'я Семянюкі перабралася ў вёску. Тут падлетак сутыкнуўся з нялёгкім жыццём. Ён пасвіў коней, касіў, хадзіў за плугам, слухаў народную песню, якая глыбока западала ў сэрца.

Яна, гэтая песня, была побач з ім на дарогах вайны ў часы кароткіх перапынкаў паміж баямі, і асабліва зрадзіўся з ёй Семянюка, калі прыйшоў працаваць канцэртмайстрам у Дзяржаўную харавую капэлу Беларускай ССР пад кіраўніцтвам Рыгора Раманавіча Шырмы. Зрадзіўся не толькі таму, што рэпертуар капэлы жывіўся беларускай народнай песняй творчасцю, а таму, што мастацкі кіраўнік капэлы быў выдатным знаўцам фальклору. Усё жыццё ён любоўна збіраў і запісваў народную песню, умела апрацоўваў яе, умела скарыстоўваў у сваёй творчасці. Гэтая бязмежная любоў да народнай песні знайшла ў душы маладога канцэртмайстра Юрыя Семянюкі, які доўгія гады працаваў побач з Р. Р. Шырмам, самы жывы водгук. І першыя ж творы Семянюкі вылучыліся яснай запамінальнай мелодыяй, адсутнасцю чужых іптанаций, ярка вызначанай народна-песняй асновай. Гэтыя творчыя прычыны Юрыя Уладзіміравіч захаваў назаўсёды.

Аднак вернемся да тэатра, з якім шмат гадоў супрацоўнічае Семянюка. Можна, як ніхто другі з беларускіх кампазітараў, Семянюка ведае і любіць тэатр. З дзяцінства захапляўся ён драматычным і музычнымі спектаклямі, а пасля вайны ў Гродна супрацоўнічаў з абласным драматычным тэатрам. Пры рабоце над операмі і музычнымі камедыямі гэтае веданне сцэны яму вельмі спатрэбілася. Ды і не толькі яму са-

мому. Мы, літаратары, заўсёды прыслухоўваемся да яго думкі пры абмеркаванні таго альбо іншага драматычнага твора.

Юрыя Уладзіміравіч заўсёды з вялікім жаданнем піша музыку для спектакляў драматычных тэатраў. Памятаю, як Рускі тэатр імя Горкага загадаў яму музыку да спектакля «Узнятая паліна». Спектакль намячаўся цікавым, маштабным з каларытнымі шлохаўскімі вобразамі. Юрыя Уладзіміравіч адчуваў вялікую адказнасць і працаваў вельмі патрабавальна і з вялікім натхненнем.

Тэксты марша і песенькі Лушкі былі даручаны мне. Марш атрымаўся даволі хутка. Мне неяк адразу ўдалося знайсці патрэбныя словы для музыкі, якая была ўжо напісана, і, як кажуць кампазітары, на гэтай «рыбе» я зрабіў прыстойны тэкст. Больш складана было з песенькай Лушкі. Ні Юрыя Уладзіміравіч, ні я не былі задаволены тымі першымі накідамі музыкі і тэксту, якія мы абодва зрабілі. І зноў у маленькім «творчым» пакойчыку Семянюкі было дымна ад цыгарэт, якія Юрыя літаральна не вымаў з зубоў.

Мы ўспомнілі раман Шлохава, успомнілі Лушку і, прызнацца, трохі паспрачаліся адносна трактоўкі яе вобраза на сцэне. Нарэшце сыхліся на тым, што песенька Лушкі павінна выказаць сум гэтай незвычайнай жанчыны па сапраўднаму, вялікаму каханню, аб якім яна марыла, якое так і не прыходзіла да яе.

У хуткім часе гэтая песенька прагучала са сцэны тэатра і адразу спадабалася і выканаўцам, і слухачам, і да гэтага часу яе спяваюць на эстрадзе, а я з удзячнасцю думаю пра тое, што Семянюка вельмі правільна робіць, калі кожны раз прыдзірліва ставіцца да літаратурнага матэрыялу — датычыцца гэта песні ці тэксту кантаты, ці лібрэта. Ён часта прыходзіў да мяне з вершамі ў руках.

— Паглядзі, я вось гэтыя радкі хачу выкінуць зусім, а гэтыя трохі перарабіў...

Юрыю Семянюку — пяцьдзесят. Можна, па календары гэта і правільна. А ў жыцці вы ніколі не скажыце, што яму споўнілася паўвека. Рухавы, энергічны, з нейкай юначай задзірытасцю і шчырым вясёлым смяхам, ён у самым росквіце творчых сіл.

Жадаем табе, дарагі сябра, добрага здароўя і новых выдатных твораў!

Мікола ГАРУЛЕУ.

ВЕСТКІ З БРЭСТЧЫНЫ

КОБРЫНСКІЯ КНИГАЛЮБЫ

Дырэктара Кобрынскага гістарычнага музея А. В. Суворова А. Мартынава ў родным горадзе ведаюць як вялікага аматара кнігі. Стварэннем уласнай бібліятэкі ён заняўся адразу пасля Вялікай Айчыннай вайны. Фонд яе налічвае звыш дзвюх тысяч тамоў.

А. Мартынаў пастаянна клапаціцца і аб папаўненні бібліятэкі музея. Цяпер тут пяць тысяч тамоў, сярод якіх шмат бібліяграфічных рэдкасцей.

Багатыя асабістыя бібліятэкі маюць настаўнікі Г. Пісарук, Н. Салей, пенсіянер С. Захарэвіч.

ВУЧАЦА ВЫКЛАДЧЫКІ МУЗЫКІ

На базе Іванавіцкай музычнай школы адбыўся семінар выкладчыкаў музыкі. На ім прысутнічалі педагогі многіх школ Брэстчыны. З цікавай лекцыяй выступіў метадыст Баранавіцкага музычнага вучылішча А. Дзям'яненка.

КІНАЛЕКТОРЫІ ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

У дзіцячым кінатэатры Пінска адкрыты новы кіналекторый «Бярэм з камуністаў прыклад». На першую сустрэчу з хлопчыкамі і дзяўчынкамі прыйшла Еўдакія Гаўрылаўна Дарафеева — былая піянерка саракавых гадоў, старэйшы член партыі, цяпер — дырктар гарадскога Дома піянераў і школьнікаў.

Будуць запрошаны і іншыя знакамiтыя людзі. Школьнікі праглядаць мастацкія фільмы «Атрад Трубачова змагнецца», «Дажывём да панядзелка», «Лічыце мяне дарослым» і іншыя.

АУТАР ВЫСТАВКІ — РАБОЧЫ

У Пінскай карціннай галерэі адкрыта новая выстаўка твораў жывапісу, графікі, разьбы на дрэву. Усе работы, а іх больш сямідзесяці, належалі народнаму ўмельцу Мікалаю Марозаву, які працуе слесарам на Лідскім заводзе сельгасмашын.

П. ГАРАС.

РЭПЛІКА

Без віны вінаваты... Ясенін

У мінскім кінатэатры «Кастрычнік» прасторная глядзельная зала, вялікая сцэна. Есць магчымасць не толькі дэманстраваць фільмы, але і праводзіць іншыя мерапрыемствы: ранішнікі, творчыя вечары, сустрэчы з пастаноўшчыкамі і ацэбрамі. Не сказаць, каб дырэцыя «Кастрычніка» гэтага не прантыкавала.

Вось і ў мінулы суботу тут адбыўся вечар, прысвечаны 80-годдзю з дня нараджэння Сяргея Ясеніна. Загадаў пакапаціліся аб рэкламе, аб'ява з'явілася нават на старонках «Вечэрняга Мінска». Усё радала, засмучала толькі адна дэталі: а якое дацэнненне да творчасці вялікага савецкага паэта мае фільм «Паветраплавальнік»? Як быццам, С. Ясенін і не спрабаваў практыкавацца ў такім жанры?

...Гледачоў сабралася нямала. У правядзенні вечара ўдзельнічалі студэнты тэхніума савецкага гандлю, і хутка на сцэне з'явіліся мілавідныя дзюжачы і хлопцы. Расказалі біяграфію паэта, прачыталі вершы. Пакінем па-за ўвагай той фант, што лянны паведамлілі вядомае са шкільнай хрестаматыі (магчыма, некаторых і гэта зацікавіла). Але чым вытлумачыць, што

ў заключэнне прагучалі радкі з апошняга ясенінскага верша. Што ўяўляюць з сябе гэтыя радкі — жыццёвае крэда паэта? Ці лянны нясучы песніміз пэўнага моманту, які некаторымі гледачамі ўспрымаецца як гадоўнае ў творчасці аўтара?

Немагчыма было адчуць душу С. Ясеніна і з тых малалікіх фрагментаў, што дэманстраваліся з аднайменнага дакументальнага фільма.

Ясенін аназаўся без віны вінаватым. А можна ж было да вечара падысці больш уважліва, і фільм паказаць адпаведны — пра Ясеніна, яго жыццё. «Пой песню, поэт» — так ён называецца.

Перагортваю старонкі календара на наступны год. Шмат там юбілей... любімых пісьменнікаў і паэтаў. Перагортваю і трыюкуса. А што, калі зноў у адміністрацыі кінатэатра з'явіцца жаданне па-свойму адзначыць чый-небудзь юбілей. Спачатку, вядома, мастацкая частка. А потым фільм. Які? Можна і «Тры мушкетэры», і «Парыжскія тайны», і «Лімандаўны Дно»... Усё можна, калі глядзець толькі з чыста камерцыйных меркаванняў.

Ігар ВІШНЕУСКИ.

ПА СЛЯДАХ ВІСТУПЛЕННЯ «ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

«НЕ ТОЛЬКІ ВІДОВІШЧА, НЕ ТОЛЬКІ ВЕЧАР АДПАЧЫНКУ»

Пад такім загалоўкам 19 верасня г. г. быў надрукаваны артыкул Ю. Сохара, у якім узнімаўся важны пытанні, звязаны з дзейнасцю народных тэатраў рэспублікі. Асобны з іх, як Жлобінскі народны тэатр, падвяргаліся прынцыповай крытыцы. Як паведаміў рэдакцыі намеснік начальніка Гомельскага абласнога ўпраўлення культуры С. Ліс, гэты артыкул абмярковаўся работнікамі абласнога Дома народнай творчасці. Цяпер за южным народным тэатрам вобласці замацаваны рэжысёры і ацэбры Гомельскага аблдрамтэатра. Абласное ўпраўленне культуры і радны аддзел культуры прымае захады па падбору рэжысёра Жлобінскага народнага тэатра.

ДА БЕРАГОЎ АТЛАНТЫКІ

З Мінска ў Лісабон для ўдзелу ў Днях савецкай культуры ў Партугаліі выехаў народны ансамбль танца Мінскага трактарнага завода «Лявоніха». Дзесяць дзён самадзейных артысты будуць выступаць у розных акругах краіны з вялікай канцэртнай праграмай, у аснове якой народныя танцы і харэаграфічныя кампазіцыі.

— Партугальскіх гледачоў мы хочам пазнаёміць з жамчужынай танцавальнага фальклору народаў нашай краіны, — сказаў напярэдадні ад'езду карэспандэнту БЕЛТА кіраўнік калектыву, заслужаны дзеяч культуры БССР Н. Н. Чысцякоў. — Гэта ў першую чаргу беларуская «Лявоніха», украінскі «Га-

пак», малдаўскі «Карашэўля», рускі, туркменскі, грузінскі, латышскі народныя танцы. Пакажам таксама некалькі харэаграфічных кампазіцый на героіка-патрыятычную тэму: «Брэсцкая крэпасць», «Хатынь», «Дружба народаў» і іншыя.

Ансамблю «Лявоніха» не ўпершыню даверана права прадставіць савецкае самадзейнае мастацтва за рубяжом. Ён з вялікім поспехам выступаў нядаўна ў Польшчы, двойчы пабыў на гастрольх у Балгарыі. Калектыву ўзнагароджаны залатым і сярэбраным медалямі ВДНГ СССР, уацстоены Ганаровай граматы Вярхоўнага Савета рэспублікі,

БЕЛТА.

Ісак Ісакавіч ЛЮБАН

Пасля цяжкай хваробы памёр заслужаны дзеяч мастацтваў БССР кампазітар Ісак Ісакавіч Любан. Ён нарадзіўся 23

сакавіка 1906 года ў Чэрыкаве, у сям'і рабочага. Навучаўся ў школе-камуна, на чале якой стаяў бальшавік-ленінец П. М. Лепяшынскі. Скончыўшы школу, юнак педагуа ў Мінск і стаў студэнтам класа кампазіцыі Беларускага дзяржаўнага музычнага тэхнікума.

Пасля заканчэння тэхнікума І. Любан накіроўваецца на пасаду мастацкага кіраўніка музычнага вяснянна Беларускага радыё. Паралельна з гэтым ён вядзе актыўную творчую дзейнасць, станючы адным з арганізатараў Саюза кампазітараў Беларусі і яго старшынёй. У 1937 годзе прызначаецца мастацкім кіраўніком Беларускага народнага ансамбля песні і танца Белдзяржфілармоніі.

У гады Вялікай Айчыннай вайны І. Любан знаходзіцца ў Дзешчой арміі на пасады мастацкага кіраўніка ансамбля песні і танца Заходняга фронту, затым

— у Цэнтральным штабе партызанскага руху.

І. І. Любан шмат зрабіў для развіцця Беларускай музычнай культуры. Тонка адчуваючы характар нацыянальнай паэзіі, ён напісаў на словы беларускіх паэтаў мноства хораў, рамансаў і песень, сярод якіх сапраўды ўсенароднае прызнанне набылі такія творы, як «Дукорская партызанская» на словы П. Броўкі, «Восень» на верш Я. Купалы, «Дзе ты чарнавокая» на тэкст А. Ушакова, «Бывайце здаровы!» на вершы А. Русака. Яго ярау належыць музыка да спектакля «Несцерка», за якую кампазітар удасцоены Дзяржаўнай прэміі СССР.

Да апошніх дзён жыцця Ісак Ісакавіч Любан падтрымліваў жывую творчую сувязь з музычным жыццём Беларусі.

Паміць аб гэтым душэўным і таленавітым чалавеку назаўсёды захаваецца ў нашых сэрцах.
Група таварышаў.

НАШ КАЛЯНДАР

ВУЧОНЫ,

Да 90-годдзя з дня нараджэння Міхайлы ГРАМЫКІ

У свой час падарыў мне М. Грамыка, найбольш цікавы той, што зроблены ў 1940 годзе ў парку Кіраўска, Малінічал мясціна, хмызняк, дрэвы. На адным з валуноў сядзіць геолог, прафесар Пётр Мікалаевіч Чырвінскі, побач з ім стаіць Міхайла Грамыка.

Хто ж такі П. Чырвінскі? Пазней я даведаўся, што манаграфіа акадэміка, дoктара геалагічна-мінералагічных навук Георгія Іванавіча Гарэцкага «Алювіяльныя леталіты вялікага Праддзяпра», прысвечана гэтаму вучонаму, што адзін з мінералаў названы яго імем «чырвінскі». Таму я паслаў ліст акадэміку Г. Гарэцкаму. Прасіў яго раскажаць пра М. Грамыку. Адкрылася невядомая старонка з біяграфіі двух вучоных:

«Калі я працаваў у 1934—1937 гг. на Кольскім паўвостраве,—напісаў Г. Гарэцкі,—зрэдку бываў у Кіраўску-Хібінагорску ў сувесна вядомага вучонага-энцыклапедыста Пятра Мікалаевіча Чырвінскага, я чуў ад Пятра Мікалаевіча самыя цёплыя словы пра Міхайлу Алксандравіча, з якім у горным тэхнікуме чытаў лекцыі Пётр Мікалаевіч».

І далей: «З Міхайлам Алксан-

ПЕРАЧЫТВАЮ драму Міхайлы Грамыкі «Калі тэрасы», якая нядаўна папоўніла «Бібліятэку Беларускай драматургіі», што выходзіць у выдавецтве «Мастацкая літаратура», і мне прыемна, радасна, бо не забыта творчасць цудоўнага пісьменніка, выдатнага вучонага. Ён аўтар п'ес «Змітрок з Высокай Буды», «Скарыйнін сын з Полацка», «Віно бушуе», «Над Нёманам» і многіх іншых, выдаў некалькі падручнікаў па мінералогіі і геаграфіі, быў перакладчыкам.

Кнігі «Плынь» і «Дзве паэмы», вершы ў перыядычным друку паставілі яго ў шэраг паэтаў, якія праўдзіва паназвалі рэвалюцыйную барацьбу працоўных. На беларускую мову М. Грамыка перакладаў класічныя творы рускай і украінскай літаратуры. Як геолог у пачатку трыццаціх гадоў праводзіў даследчую работу, прадазваў, што нетры Палесся хаваюць у сабе невычэрпныя багачы. Яго прабацанне збылося. У роднай вёсцы М. Грамыкі Чорнае сёння стаіць буравыя вышы, якія даюць нафту.

Шануюць вясноўцы свайго земляка. У школьным краязнаўчым музеі сабраны шмат экспанатаў, звязаных з творчай і навуковай дзейнасцю М. Грамыкі, а самадзейныя наленты хутка паставяць п'есу «Калі тэрасы». Сярод многіх здымкаў, якія

З ГЛЫБІНЬ ДУШЫ

Да 75-годдзя з дня нараджэння Нічыпара ЧАРНУШЭВІЧА

Пра свайго выдатнага земляка Нічыпара Чарнушэвіча я чуў раней даволі шмат, а вось чытаць яго творы некалькі гадоў не часта. Мабыць, таму, што ў той час кнігі паэта ўжо сталі бібліаграфічнай рэдкасцю, а новыя вершы з'яўляліся ў перыядычных выданнях рэдка. І здарылася так, што перш, чым пазнаёміцца з творамі, я сустрэўся з самім аўтарам.

Было гэта каля пятнаццаці гадоў назад. Нічыпар Фёдаравіч працаваў тады рэдактарам Беларускага тэлебачання і прыехаў на радзіму, каб напісаць сцэнарыі для тэлеварыса пра старшыню аднаго налгаса. Летнім, пагодлівым ранкам ён неяк

У ГОСЦІ ДА ХЛЕБАРОБАЎ

Завтра ў Лагойскім раёне пачынаецца фестываль «Тэатральная восень» пад дэвізам — «Ударнікам п'яцігодкі прысвячаецца», які пройдзе ў плане Першага Усеагульнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных.

Адкрые фестываль народны тэатр Палаца культуры Беларускага спячэнага Э. Разанова і І. Брацінскага «Аднычы ў навагоднюю ноч» у пастаноўцы рэжысёра Ю. Сціпанавіча.

Адбудуцца фестываль аматарскіх кінастудый. З чыціртнай праграмай «Калі гаварылі гарматы» выступіць народная агітыбрыгада «Цаглянка» ордэна Леніна будаўнічага тэатра № 5 г. Мінска (рэжысёр С. Фрэнкель).

Сваё майстэрства прадаманструе ансамбль аперэты клуба Мінскага вытворчага аб'яднан-

ня «Прамень» аперэтай І. Дунаеўскага «Жаніхі» (рэжысёр А. Хасіцкеў).

Сяцямі лагойскіх глядачоў будзе самадзейныя артысты з тэатра Палаца культуры ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга «БелАЗ». Аматыры сцяці пакажуць юную п'есу В. Пушыча «Доктар філасофіі» (рэжысёр М. Бараш).

Перад хлебаробамі Салігорскага, Крупскага і Мядзельскага раёнаў выступіць 16 самадзейных талентаў. Яны наведуюць 21 налгас і саўгас Міншчыны.

У «Тэатральнай восені» прымуць удзел госці з Малдавіі. Агітэатр «Даніка», імю кірую рэжысёр Б. Даўзэнка, Дома культуры «Кірыўнебуд» пакажа некалькі драматычных прадстаўленняў. Іх прыгосыць гэты свет».

І. МАРКЕВІЧ.

Праўленне Саюза пісьменнікаў БССР выказвае глыбокае спачуванне пісьменніку Анатолію Астрэйку з выпадку напаткаўшага яго гора—смерці МАЦІ.

Праўленне Саюза пісьменнікаў БССР выказвае глыбокае спачуванне пісьменніку Андрэю Макаёнку з выпадку вялікага гора, якое напаткала яго, — смерці МАЦІ.

Рэдкалегія і каленты рэдакцыі штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» выказвае глыбокае спачуванне пісьменніку, гадоўнаму рэдактару часопіса «Нёман» Макаёнку Андрэю Ягоравічу ў сувязі з напаткаўшым яго вялікім горам — смерцю МАЦІ.

Каленты рэдакцыі штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» смуткуе з прычыны смерці былога гадоўнага рэдактара ГОРЦАВА М. М. і выказвае спачуванне сям'і нябожчыка.

РАЗВІТАЛЬНАЕ СЛОВА

Вестка пра нечаканую смерць Ісака Ісакавіча Любана цяжкім болем анякля сэрца. Успомніліся сустрэчы з гэтым вясёлым няўрымслівым, дасціпным чалавекам.

Першая з іх адбылася ў 1928 годзе, калі я паступіў на двухгадовы настаўніцкі курс пры Мінскім педтэхнікуме. Яшчэ ў школьныя гады я крыху іграў на домры і гітары і, даведаўшыся, што ў тэхнікуме ёсць самадзейны аркестр народнага інструментаў, вырашыў схадыцца на рэпетыцыю. Кіраваў аркестрам высокі, ладны, яшчэ малады чалавек з густымі, чорнымі, кучаравымі валасамі і блакітнымі вачамі. Гэта і быў Любан. Ён даў мне домру і, правярыўшы маё ўмельства ў валоданні ёю, дазволіў наведваць заняткі аркестра. І трэба сказаць, што яны мне вельмі падабаліся, бо іграў мы многа цікавай музыкі, сярод якой былі і беларускія народныя песні. Потым я даведаўся, што амаль усе яны былі запісаны і апрацаваны для нашага аркестра самім кіраўніком.

А ўсе мы былі літаральна ўлюбены ў яго таму, што ў ім надзвычай удала спалучаліся глыбокае веданне музыкі і патрабавальнасць з добраазначанасцю, вяселосцю і спраўданай няўрымслівасцю. Ён быў неадменным завадатарам усіх цікавых тэхнікумаўскіх вечароў і разнастайных камсамольскіх задум, і ўсе яны заўсёды атрымліваліся, дзякуючы яго ўдзелу, непасрэднымі і вясёлымі.

Да таго ж мы ведалі, што ён усім нядаўна скончыў клас кампазіцыі Беларускага дзяржаўнага музычнага тэхнікума і лічыў за гонар іграць пад кіраўніцтвам «спраўднага кампазітара». Нярэдка, пасля рэпетыцыі, мы прасілі раскажаць пра Леманскую школу-камуна, у якой ён гадаваўся, і даведаліся з гэтых расказаў шмат цікавага пра дружную працу, заняткі і мастацкую самадзейнасць камунараў у тыя нялёгкія гады, калі вакол камуны шасталі бандыты, памешчыцкія і кулацкія прыхвасні, і ўдзельнікі стрыкапытаўскага мяцяжу.

Крыху пазней я нярэдка бачыў Любана на Беларускай радыё, дзе ён узначальваў рэдакцыю музычнага вяснянна. Тут яму давалася, як кажуць, пачынаць усё з пачатку. Трэба было знайсці і прадумаць формы музычных перадач, сабраць вакол радыё лепшых беларускіх спевакоў і музыкантаў. Да таго ж не хапала грошай і мастацкаму кіраўніку нярэдка даводзілася адмаўляць выканаўцаў у аплане і прасіць у іх прабацыя. Аднак не было выпадку, каб музыканты ці спевакі

крыўдалі, бо звычайна абмяжоўваліся ўласным задавальненнем ад выступлення перад мікрафонам. Любан здолеў за гэты паўтара — два гады залічыць у штат радыё сімфанію, духавы і народны аркестры, вялікі хор, ансамбль нымбальстаў, разнастайныя інструментальныя камерныя ансамблі, значную групу салістаў. Ён жа распрацаваў праграмы і планы некалькіх цыклаў канцэртаў — лекцыяў пра музыку і яе аўтараў, пра выканаўчыя калектывы... Неўзабаве ён стаў шырока вядомым, і як лектар-музыказнаўца сярод радыёслухачоў. Асабліва падабаліся ўсім нам канцэртныя папулярнай музыкі, якія праводзіў кампазітар. Не маючы перад сабою равей падрыхтаванага тэксту, ён паміж двума нумарамі музыкі ўстаўляў нешта накшталт цяперашняга канферансу, звычайна досыць дасціпнага і смешнага.

Часта сустракаў я Ісака Ісакавіча на былой Савецкай вуліцы ў Доме пісьменнікаў, мапсарду якога займаў кампазітар. Успамінаюцца яго агітэічныя спрэчкі аб шляхах развіцця нацыянальнай музыкі з «тэарэтыкамі», якія лічылі, што беларуская музыка павінна «адмежавацца» ад «свокавага» ўздзеяння рускай і заходняй класікі, творчасці савецкіх кампазітараў і развіцця ў вузкіх нацыянальных рамках. Памятаю і яго шматлікія выступленні ў друку.

А якую кіруючую дзейнасць разгарнуў ён, стаўшы старшынёй праўлення Саюза кампазітараў Беларусі! Тут трэба было таксама пачынаць усё з пачатку. І Любан літаральна пасіўся на ўсіх установах горада, здабываючы інструменты для сваіх калектываў — кампазітараў, уладкоўваючы іх кватэрыныя справы, арганізуючы пераліскі і выканаванне новых твораў Беларускай музыкі. Ён здолеў не толькі перавезці ў Мінск усіх кампазітараў, раскіданых па іншых гарадах рэспублікі, але і «дастаць» для саюза двухлаварховы драўляны дом, на Старажоўцы сярод вялізнага саду.

Успамінаецца мне Любан часоў арганізацыі Беларускага ансамбля песні і танца, мастацкім кіраўніком якога ён быў прызначаны. Варта яму было даведацца, што ў якой-небудзь аддаленай вёсачцы ёсць добры народны спявак ці музыкант, як ён ехаў туды і абавязкова прывозіў у Мінск новага ансамбліста. Помніцца і наша агульная радасць на першых праслухоўваннях ансамбля, на якіх усе мы ўпэўніліся, што ў Беларусі нарэшце нарадзіўся цікавы нацыянальны, самабытны мастацкі калектыв, пра які раней нават і марыць не даводзілася.

У гады Вялікай Айчыннай

вайны І. Любан са зброяй у руках змагаўся з фашысцкімі захопнікамі. Неяк у нумар адной з маскоўскіх газет, дзе я ў той час жыў, ён з'явіўся ў вайсковым шынэлі з адзнакамі батальёнага камісара і напрасіў мяне праглядзець тэкст, на які ён хацеў напісаць песню. Гэта быў верш франтавога маёра М. Касенкі, і мы прасідзелі над ім цэлы дзень, пакуль не давалі яго да ладу. Так з'явілася надзвычай папулярная любанская песня «Наш тост».

На мае словы Любан напісаў не так ужо многа песень — нешта каля дзесяці. Але праца над імі далася мне ў знакі. Кампазітар заўсёды быў надзвычай патрабавальны і дабіваўся, каб верш, які яму надабаўся, вылучаўся змястоўнасцю, транспасцю, паэтычнасцю і добра клаўся на музыку. Ён заўсёды спрачаўся з-за кожнага слова, ды і сам адшукваў найлепшыя варыянты музыкі, бяскожна мяняючы іх, пакуль не акрэслівалася тое, чаго ён хацеў. Добра памятаюцца колькі разоў даводзілася мне перарабляць свае вершы для песень «Васількі», «Беларуская партызанская», «Чорныя косы», пакуль я здолеў задаволяць патрабавальнага кампазітара.

Прыкладна тое самае расказвае Пятрусь Броўка пра сумесную працу над «Дукорскай партызанскай», якая стала хрэстаматыяй песняў і была ўключана ў школьны падручнік. Гаварыў ён і пра сваю працу сумесна з П. Глебкім і І. Шапавалавым над любанскай сюітай «Граніца ў песнях», якую яны пісалі непасрэдна на паганічных заставах.

Закаханы ў беларускую паэзію, І. Любан ствараў мноства цудоўных хораў, рамансаў і песень на вершы Я. Купалы, Я. Коласа, Ф. Багушэвіча, М. Клімковіча, К. Крапівы, А. Бачылы, М. Лужаніна, А. Русака і іншых нашых паэтаў. І многія іх вершы набылі ў музыцы Любана магутныя крылы і паліцелі далёка за межы нашай рэспублікі. Да статкова ўспомніць такія песні, як «Камсамольская» і «Песня беларускіх партызан» на вершы П. Броўкі, купалаўскую «Восень» ці «Дзве долі», «Дзе ты, чарнавокая» П. Ушакова, альбо «Лаўскі бой» ці «Бывайце здаровы!» А. Русака, як стане зразумела шырока папулярнасць любанскай музычнай ліры.

Пасля Вялікай Айчыннай вайны кампазітар застаўся жыць у Маскве, але заўсёды падтрымліваў актыўную сувязь з Беларуссю, яе музыкантамі і літаратарамі.

Анатоль АСТРЭЙКА.

ПІСЬМЕННІК, ПЕРАКЛАДЧЫК

дравічам я сустракаўся некалі ў 1924—1931 гг. яшчэ ў Мінску, найчасцей у Інбелкультце. Мне вельмі падабалася, што М. А. і выдатны драматург, пісьменнік, і здольны даследчык геалогіі Беларусі, Палесся, які прадбачыў адкрыццё нафты ў родных яго мясцінах, і добры педагог, які выкладаў у БДУ мінералогію і петраграфію, быў ўтарам першага беларускага падручніка па мінералогіі. Такое спалучэн-

не — выключная рэднасць! З 1952 года М. Грамыка жыў у Хімаках пад Масквой, займаўся выключна літаратурнай працай: пісаў успаміны, вершы і працаваў над аўтабіяграфічнай аповесцю «Сямейная хроніка», якая, на жаль, засталася незаключанай. У чэрвені 1968 года я наведаў свайго настаўніка, Хімікі патаналі ў зелены, скурзь цвілі кветкі. І прыгадаўся адзін з вершаў Міхайлы Грамыкі — «Салавей»:

Ізноў ты заляцеў Сюды, ў знаёмы сад! Магчыма, ты не той, Ды гукі, гукі тыя ж. І не змяніўся спеў: Згадаецца вярсіна над вадой, Згадаюцца часіны залатыя...

М. Грамыка неаднойчы пісаў мне, што хацеў наведаць Мінск, пабываць на Палессі. Колькі было радасці, калі прыехалі да яго вучні з роднай вёскі Чорнае. Гэтая сустрэча глыбока ўсхвалявала пісьменніка.

А я зайшоў, каб падзянаваць за твае веды, што атрымаў у Белпедтэхнікуме, дзе слухаў курс па мінералогіі і геаграфіі. Гэта шмат мне дапамагло, калі працаваў у Прыангарскіх геалагічных партыях і атрадах.

І ліпеня 1969 года прыляцела кароткая і балючая тэлеграма: «Сёння памёр Міхайла Аляксандравіч». Аб гэтым паведаміла жонка пісьменніка.

Калі я ішоў цясністымі аляямі Хімак, мне здалася, што яны сцішыліся і замерлі ў жалобнай трывозе. Як труны М. Грамыкі сталі мастакі, вучоныя, пісьменнікі, дзеці і сваякі нябожчыка. Мы развіталіся з чалавекам, пісьменнікам, вучоным. Станіслаў ШУШКЕВІЧ.

нясмела пераступіў парог рэдакцыі і папрасіў дарову паглядзець старую падшыўку рэвіні. Ужо з першых хвілін знаёмства ўсіх нас уразіла незвычайная сціпласць і тантоўнасць гэтага ціхага, добрага чалавека. На развітанне ён моцна паціскаў рукі, шчыра дзякаваў, прасіў прабачэння, што ўварваў у нас некалькі хвілін.

А потым мы пабывалі з ім ля сівога замчышча, на заціснутай між крутых узгоркаў грэбельцы, дзе на месцы плыцённай Каменні плешчуца цяпер хвалі вадасховішча, дзе побач на пясчаных выспах грэюцца на сонцы купкі маладзёнічых хвояў. Вось тут сярод малаўнічых мясцін Капыльчыны пачалася яго сціпкая літаратура. І вельмі многае убачанае, пачутае, зведанае, на роднай бачкоўскай зямлі лягло ў радні задушэнай лірыкі.

У пачатку дваццатах гадоў яго вершы з'явіліся на старонках «Савецкай Беларусі» і рэспубліканскіх часопісаў, а ў 1927 годзе быў выпушчаны першы паэтычны зборнік «Дзіва».

Ой, дзіва, дзіва — ў лузе ночка блудзіла, ў лузе ночка аднавочна носы распусціла.

Вершы Н. Чарнушэвіча вызначаюцца светлым лірызмам. У іх з незвычайнай пясчотай і цеплынёй апяваецца прыгажосць прыроды, раскрываюцца светлыя чалавечыя пачуцці, асэнсуюцца складаныя працэсы жыцця.

У розны час выйшлі з друку кнігі паэта «Нясу надзею», «Гаворна дум». А зусім нядаўна на паліцах кнігарняў з'явілася яго пасмяротнае выданне выбранай лірыкі.

Біяграфія вершаў Н. Чарну-

шэвіча не абмяжоўваецца рамкамі рэспублікі. Яны знайшлі шляхі да сэрцаў братняй Украіны, гучалі ў фестывальных калонах Масквы, бо чулае сэрца паэта пульсавала ў рытме сучаснасці. У апошні перыяд свайго жыцця ён натхнёна пісаў пра вялікія змены, што адбыліся на роднай зямлі, захапіўся бліскучымі дасягненнямі ў асваенні космасу, усяляў веліч савецкага чалавека.

У гэтым месяцы Н. Чарнушэвічу споўнілася 67 гадоў. Не ўсе задумы паспеў ён здзейсніць. Але і тое, што створана ім за сорак гадоў творчай дзейнасці, пакінула прыкметны след у беларускай савецкай культуры.

Усевалад ГУРЫНОВІЧ, супрацоўнік капільскай раённай газеты «Слава працы».

Два тыдні сталіца Славацкай Сацыялістычнай Рэспублікі — Браціслава жыла музыкой. У горад на Дунаі для ўдзелу ў традыцыйных «Браціслаўскіх музычных святых», якія праводзіліся ў адзінаццаты раз, з'ехаліся амаль дзве тысячы музычных калектываў і вядомых

БРАЦІСЛАЎСКАЕ СВЯТА

салістаў з многіх краін свету. У канцэртных залах і на сцэне Славацкай нацыянальнай оперы адбыліся дзесяткі спектакляў і канцэртаў.

Фестываль прайшоў з велізарным поспехам, сведчаннем якому служылі перапоўненыя залы.

У Браціславы даўнія музычныя традыцыі. Тут часта выступалі з канцэртамі Моцарт, Бетховен, Шуберт, Гайдн, Барток. Шырока вядомы імёны буйных славацкіх кампазітараў Э. Сухоня, Я. Цыкера, А. Мойзеса.

Кожны год у Браціславе праходзяць розныя сімпозіумы музыкантаў, міжнародныя конкурсы і фестывалі, на якіх выступленні ў Браціславе адкрылі дарогі ў вялікае мастацтва.

Сярод штогадовых мерапрыемстваў віднае месца займаюць і «Браціслаўскія музычныя святы». У сёлетнім годзе на фестываль наклала свой адбітак святкаванне 30-годдзя вызвалення Чэхаславацкай Савецкай Арміяй. У дні святкаванняў адбылася міжнародная канферэнцыя музыкантаў на тэму «Ідэя барацьбы суп-

раць фашызму ў музыцы». Адной з цэнтральных падзей фестывалю стала «Міжнародная трыбуна маладых выканаўцаў». У далейшым па рашэнню ЮНЕСКА гэтыя мерапрыемства будзе праводзіцца ў Браціславе рэгулярна. Спартыўна-маладых талентаў азнаменавалася бліскучым поспехам 19-гадовага савецкага піяніста А. Гаўрылава. Чэхаславацкі друк з захапленнем піша аб яго «фенаменальнай музычнасці і неверагоднай тэхніцы, ад якой захоплівае дух». Акрамя А. Гаўрылава, лаўрэатамі «Трыбуны» сталі: чэхаславацкі піяніст М. Лашанскі,

венгерскі віяланчэліст М. Перэні, сняяк з ГДР Э. Лорэнц і іншыя.

На фестывалі выступіла шмат праслаўленых салістаў і калектываў. Сярод іх камерны аркестр «Сафііскія салісты», аркестр славацкай філармоніі, аўстрыйскі дырыжор Карл Мелес.

Аднак сапраўднай вяршыняй і дастойным завяршэннем свята стаў канцэрт Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Маскоўскай філармоніі пад кіраваннем народнага артыста СССР К. Кандрашына, які выканаў творы Хіндэміта, Бартока і Равеля. Музычная крыўка адзначыла бездаркую зладжанасць аркестра, тонкае разуменне музыкі Кірылам Кандрашыным і яго творчы падыход да выканавых твораў.

Чэхаславацкі друк аднадушна падкрэслівае, што фестываль у Браціславе ўнёс свой уклад у справу ўмацавання творчых сувязей паміж музыкантамі многіх краін і ў сумеснае ўзбагачэнне сусветнай музычнай культуры.

В. БЯСКРОМНЫ, нар. ТАСС.

Дзённікі Томаса Мана

Чатыры апячатаныя пакеты. На жаўцелай ад доўга захоўвання паперы надпіс: «Не ўскрываць да дваццацігоддзя з дня маёй смерці» і подпіс — Томас Ман.

Дваццаць гадоў захоўваліся пакеты ў архіве Дзяржаўнай вышэйшай тэхнічнай школы ў Цюрыху, і вось нядаўна хавальнік архіва прафесар Віслінг у прысутнасці натарыуса выкаваў волю нябожчыка пісьменніка. З пакетаў дасталі 32 запісныя кніжкі і шывкі — дзённікі вялікага нямецкага пісьменніка, творы якога шырока вядомы ва ўсім свеце. Высветлілася, што тры першыя дзённікі адносяцца да мюнхенскага перыяду творчасці Томаса Мана і ахопліваюць 1918 — 1920 гады. Да гэтага часу лічылася, што пісьменнік уласнаручна спаліў іх. Гэтымі дзённікамі, на думку прафесара Віслінга, з цікавасцю зоймуцца не толькі літаратуразнаўцы, але і гісторыкі. 1918 — 1920 гады ж адначасна шэрагам глыбокіх гістарычных падзей, у тым ліку ростам рэвалюцыйнага руху ў Германіі пад уплывам Кастрычніцкай рэвалюцыі, якая толькі што адбылася ў Расіі.

Астатнія 29 дзённікаў уяўляюць сабою нэтаткі пісьменніка аб падзеях з 15 сакавіка 1933 года па 29 ліпеня 1955 года. Тут і захоп Гітлерам улады ў Германіі, падпад рэйхстага, спаленне Гебелсам кніг лепшых нямецкіх пісьменнікаў, выгнанне або знішчэнне ўсіх іншадумцаў.

Пісьменнік не застаўся ў баку ад гэтых падзей — ён актыўна змагаўся супраць гітлерызму. Яго артыкулы «Нямецкая мова», «Зварот да розуму», навела «Марыю і чараўнік», трылогія «Іосіф

і яго браты» — прасякнуты антыфашысцкімі ідэямі, выкрываюць зварыную сутнасць фашызму. 11 лютага 1933 года Томас Ман выехаў у Амстэрдам, Брусель, Парыж з дакладам «Пакуты і веліч Рыхарда Вагнера», а ўжо ў сакавіку ў мюнхенскай газеце «Мюнхенер ноестэн нах-рыхтэн» з'явіўся артыкул з пагрозамі ў адрас пісьменніка. Аб звароце ў Мюнхен нельга было і думаць. Для Томаса Мана пачаўся доўгі перыяд эміграцыі.

Дзённікі адлюстроўваюць работу пісьменніка над самым значным творам апошняга перыяду яго творчасці — раманам «Доктар Фаустус». Гэта шырокае палатно — аналіз духоўных вытокаў рэакцыі, якая прывяла да ўзнікнення германскага фашызму, націна глыбокага ўпадку капіталістычнага свету і яго культуры.

У Швейцарыю з ЗША Т. Ман вярнуўся толькі ў 1952 годзе. Тут ён і памёр 12 жніўня 1955 года.

Спадчына вялікага гуманіста належыць чалавецтву. Яго думкі, яго ацэнка гістарычнага перыяду, безумоўна, выклічуць цікавасць не толькі спецыялістаў літаратараў і гісторыкаў, але і ў шырокага кола прыхільнікаў таленту пісьменніка.

Цяпер спецыялісты заняліся разборам дзённікаў. Многія запісы зроблены алоўкам, неразборлівым почырмам, трэба ўсё расшыфраваць, размясціць храналагічна, прывесці ў парадак. Арыгіналы дзённікаў застануцца ў архіве. Але ці будуць апублікаваны запісы пісьменніка — вырашаць толькі яго нашчадкі.

В. ВАВІЛАУ, нар. ТАСС.

Пяць гадоў кіруе фота-кінастудыяй пры Баранавіцкім Доме піянерай Вячаслаў Іванавіч Агурцоў. За гэты час ён навучыў майстэрству здымак каля 300 юнакоў і дзяўчат. В. І. Агурцоў часта са сваімі выхаванцамі выходзіць за горад на натурныя здымкі, дапамагае ім ства-

раць кінастужкі аб жыцці піянераў. У гэтым годзе на абласным аглядзе аматарскіх фільмаў студыя заняла другое месца.

На здымку: В. І. Агурцоў з навучэнцамі на здымаках прыроды ў гарадскім парку.

Фота і тэкст Г. АЛЫМОВА.

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

ПРЭМ'ЕРА БЕЛАРУСКАЙ АПЕРЭТЫ

КІНАСТУЖКА І ЯЕ ГЕРОІ

ПРОДКІ ПІСЬМЕННІКА—З ДАСТАЕВА

ТВОРЧАЯ САДРУЖНАСЦЬ

АПЛАДЫСМЕНТЫ ГЛЕДАЧОЎ

Ледзь толькі выйшаў на экран дакументальны фільм «Аб маці можа расказаць бліскіца», як пачалося яго ўрачыстае шэсце па экранах гарадоў і вёсак. Першая прэм'ера адбылася ў сталіцы краіны — у кінатэатры «Зарядзе». Масавыя цёпла віталі аўтараў гэтай хваляючай стужкі і яе герояў. Потым праглед у Мінску, у кінатэатры «Партизан» і таксама з удзелам адмысловай групы.

І вось яшчэ адна, цяпер ужо з многіх, сустрача дакументальнага са сваімі гледачамі — у старажытным Віцебску.

...Зада абласнога тэатра «Беларусь» запобілена да адказу. Сюды прыйшлі рабочыя, слухачы, студэнты, прыехалі прадстаўнікі грамадскага раёнаў. Сакратар Віцебскага абкома КПБ А. Пракоф'еў дае слова аднаму з пастаноўшчыкаў карціны, народнаму артысту БССР І. Вейняровічу. У сваёй паротнай прамове ён гаворыць аб тым, з яким натхненнем працаваў калектыў кінематаграфістаў над стужкай, прысвечанай Міжнароднаму году жанчыны. Легендарная зямля віцебшчыны неаднойчы а'яўлялася своеасаблівай адмысловай пляскай. Тут нарадзіліся многія дакументальныя і мастацкія творы. Так здарылася і на гэты раз: не-

калькі навет знята ў калгасах і на будоўлях, расказана пра мінулае і сучаснае працаўнікоў горада і вёскі.

І. Вейняровіч прадставіў прысутным тых, хто ствараў гэту поўнаметражную карціну: аўтара сцэнарыя, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР М. Фраймана, рэжысёра, лаўрэата прэміі Ленінскага камсамола Беларусі Р. Яеіскага, рэжысёра П. Аліфіранку, кінааператара, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР Р. Масальскага, маладога аператара А. Аляд, рэдактара фільма Р. Раманава.

Пасля прагляду фільма гарацкімі апладысманамі сустраці гледачы з'яўленне на сцэне герояў: звеняную калгаса «XX з'езд КПСС» Е. Маршалаву разам з яе дачкой і ўнучкамі, Н. Мамоняву з трыма сынамі і названай маці, якая выратавала яе ў гады вайнага дзікалення. Выступаючы перад аўдыторыяй яны горада падзякавалі кінэдакументалістам за іх працу над карцінай.

Сваімі ўраджаннямі аб фільме падзякавалі дырэктар СШ № 17 Р. Саўчанка, сакратар парткома шаўковага камбіната Г. Барозва і іншыя.

Акіябрата і піянеры ўручылі гасцям кветкі і свае малюні.

А. ЛАЗОВІЧ.

Дастаеўскі і Беларусь

Есць у Іванаўскім раёне невялікая вёска Дастоева. Яе ў 1506 годзе атрымаў у вечае карыстанне адважны воін піскага князя Фёдора Яраславіча Давіла Іванавіч Ірцішч. Ад назвы вёскі і бліз пачатак прозвішча Дастаеўскіх.

Вялікі рускі пісьменнік Ф. М. Дастаеўскі ганяўся тым, што яго прадкі паходзілі з Беларусі. Ён жыва цікавіўся гісторыяй нашага народа. У кнізе І. П. Шпадарука «Ф. М. Дастаеўскі і Беларусь», якая выйшла ў выдавецтве «Народная асвета», крыводзіцца родзі дакумент

1865 года, у якім пісьменнік адзначае ўласцівыя беларускаму народу глыбокую «веру ў сабе і свае сілы, якая дала магчымасць яму ўстаць на працягу раду стагоддзяў».

Карыстаючыся багатым фактычным матэрыялам, аўтар кнігі расказвае аб асноўных момантах жыцця і творчасці пісьменніка, аб уплыве яго творчасці на беларускую літаратуру, папулярнасці яго твораў у рэспубліцы, знаёміць з мінулым і сучасным вёска Дастоева.

БЕЛТА.

Вадэвіль? Гэта цікава...

Вось і яшчэ адна прэм'ера беларускай аперэты ў хуткім часе адбудзецца на сцэне Дзяржаўнага тэатра музычнай камедыі БССР. Здаецца, зусім надыма на музычную грамадскасць сталіцы аплэдзіраваала першаму спектаклю чароўнай «Паўлінкі», захапляючыся пляшчотнымі і трапятлівымі, гарэзлівымі і задорнымі мелодыямі, што напісаў Юрый Семянкія. Сёння ж на тэатральных афішах горада з'явіцца новая незвычайная назва — «Тыдзень вечнага каханья», пастаноўка, створаная па п'есе В. Зуба, з вершамі А. Вольскага на музыку Ю. Семянкі (сцэнічны варыянт і рэжысура С. Штэйна).

Калі я падыходзіла да залы Аруговага Дома афіцэраў, дзе ў гэты дзень адбылася рэпетыцыя, да мяне раптам данесліся гукі вядомага ўсім закаханым марша Мендэльсона. Прыадчыніла дзверы, і адразу кінулася ў вочы дэкарацыя — влізны месца, а на ім сядзяць юнак і дзяўчына. Далей дзеля пераносіцца ў бюро ЗАГС...

— На маю думку, аперэтакны жанр адзін з найбольш цікавых тэатральных жанраў, ён валодае шматобразнымі і эмацыянальна насычанымі сродкамі выразнасці, — гаворыць у перапынку заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР Сямён Аляксандравіч Штэйн. — Мне пашанцавала ўжо двойчы. Першы раз, калі я стаяў на сцэне тэатра музычнай камедыі неўміручую «Паўлінку», і гэтай аперэтай — другая мая сустрача з кампазітарам Юрыем Семянкія.

«Тыдзень вечнага каханья» — першая спроба тэатра паказаць свайму гледачу аперэту-жарт, аперэту-вадэвіль. Мы вырашылі звярнуцца да гэтага жанру, таму што ён мае свае ўласцівыя, і яны прысутнічаюць і ў п'есе Валентіна Зуба, і ў рабоце аўтара — кампазітара Юрыя Семянкія і паэта Артура Вольскага. У аснове пастаноўкі ляжыць парадаскальная сітуацыя: загадчык бюро ЗАГС Матыль абя-

шчае для ўсіх закаханых тыдзень вечнага каханья, дзеля таго, каб яго ўстанова выканала план па рэгістрацыі шлюбав. Здаецца так, што і яго не абмінулі чары Гіменэя...

У любым жарце павінна прысутнічаць сучасная думка, нават калі яна адлюстроўваецца ў вадэвільнай форме. Праз усю аперэту праходзяць вобразы дзеясных людзей, ёсць і абыякавыя, і разбуральныя. У выніку перамагае Матыль, чалавек-стваральнік, і не выпадкова ў фінальнай сцэне ўсе маладыя гуртуюцца вакол Матыля і разам будуць свой новы дом...

Юрый Семянкія напісаў да гэтай аперэты музыку мажорную, святуючую. У шматлікіх арый героўў ён уводзіць мелодыі папулярных песень савецкіх кампазітараў, рытмы вядомых танга і вальсаў. І гэты стварае настрой лёгкасці і святочнасці, але ж разам з тым ён уводзіць у музычную партытуру і высайродную тэму, тэму дружбы і каханья. Таму гэтыя папулярныя

люмінісцэнцыі зусім не перашикаюць агульную задуму кампазітара.

На маю думку, многія арый і дуэты з «Тыдня вечнага каханья» артысты ў далейшым будучы выконваць як канцэртныя нумары. Бо музыка аперэты яркая, сонечная, узнісла і вельмі добра успрымаецца на слых.

— У аперэце «Тыдзень вечнага каханья», — заўважыў С. Штэйн, — занята ўся трыпа артыстаў тэатра музычнай камедыі. Працуем усе з захапленнем, таму што вадэвіль стаіцца ўпершыню, а нязвыкласць, вядома, на раджае імпат. У галоўных ролях выступаць Наталля Гайда і Вікторыя Мазур, іншыя папулярныя артысты гэтага тэатра. Дырыжор спектакля — новы галоўны дырыжор тэатра музычнай камедыі Анатоль Лапуноў, які знаёмы гледачам па аперэце «Патрабучаца геранія».

Неўзабаве мы пакажам спектакль грамадскасці.

Л. КРУШЫНСКАЯ.

У час рэпетыцыі.

ЗАПРОШАНЫ РЭЖЫСЁР З БРЭСТА

Творчыя кантакты паміж драматычным тэатрам Брэста і Гродна і Беларуска і Люблінска самымі разнастайнымі. Калектыўны абмяноўваюць рэжысёрскія і анжысёрскія работы, кансультацыя пры пастаўках п'ес айчынай і пералічнай драматургіі. Для ажыццяўлення невялікіх творчых задум запрашаюцца рэжысёры тэатраў, што працуюць блізка аднаго.

Нядаўна Люблінскі тэатр ім'я Ю. Астэрэвы паказаў прэм'еру спектакля паводле твора Ільіна рускай літаратуры І. Тургенева. Каб па-новаму прачытаць вядомыя старонкі драмы «Месяц у вёсцы», калектыў прапанаваў паставіць яе галоўнаму рэжысёру Брэсцкага абласнога тэатра ім'я Ленінскага камсамола Беларусі, народнаму артысту БССР Георгію Волкаву. Праваўлі польскія артысты з пастаноўшчыкам з Брэста ў добраў творчай садружнасці. «Месяц у вёсцы» тэатр ім'я Ю. Астэрэвы мае намер паказаць на фестывалі драматычнага мастацтва ў ПНР і на гастролях у Савецкім Саюзе, што адбудзецца ў гэтым сезоне.

В. ШЫПЦА.

НА ЎСЕСАЮЗНЫМ КОНКУРСЕ

Сярод 87 тэлевізійных фільмаў, якія прадстаўлены ў Тбілісі на VI Усесаюзным фестывалі гэтага віду экраннага мастацтва, ёсць творы, зробленыя ў Беларусі. Яны былі адабраны ў адпаведнасці з тэматычным аспектам сёлётыяга конкурсу: тэма працы савецкіх людзей у дзевятай пяцігодцы, барацьба за ажыццяўленне рашэнняў

XXIV з'езда КПСС. Ад нашай рэспублікі ў конкурсе, які працягваецца ўзнагароды для 16 лепшых твораў, удзельнічаюць тэлевізійныя стужкі «Імгненне Перамогі» (сцэнарыі М. Бярозкі і М. Матукоўскага, рэжысёр А. Ястрабаў, аператар М. Юрвіч) і «Сачыненне ў 3 «В» (сцэнарыі Р. Глухоўскага, рэжысёр В. Басаў, аператар Ул. Пранько).

Пінскія сувеніры

Вялікую работу праводзіць Пінскае бюро падарожжаў і экскурсій па прапагандзе гераічнага мінулага і сённяшняга Беларускага Палесся. Стала добрай традыцыяй заказваць і выпускаць плакаты, буклеты, значкі і паштоўкі, якія раскаўваюць аб старажытным Пінску.

Вось і нядаўна з'явіўся значок, на якім адлюстраваны брацкія паўчкі «92», што ў гады Вялікай Айчынай вайны першым у складзе Дняпроўскай вайскай

флотаўлі пачаў называленне Пінска ад намецка-фашысцкіх захопнікаў.

І яшчэ сувенір. Цэнтральнае рэкламна-інфармацыйнае бюро «Турызм» па заказе пінчан выпусціла набор 22 паштовак з відамі помнікаў архітэктуры XIV і XVII стагоддзяў. На здымках таксама дом, у якім жыў Якуб Колас, кінатэатр «Дружба», музычная школа.

М. САУЧАНКА,
слухач Мінскай ВПШ пры ЦК КПБ.

ТОЛЬКІ ШТО ВЫЛАДЗЕНА

І СЭРЦА БОЛЬ, І БОЛЬ ХАТЫНІ

Папоўнілася серыя выданняў, прысвечаных Хатыні. Нядаўна ў выдавецтве «Беларусь» выйшаў альбом. Аўтар адмыслова — М. Ананій, тэкст і вершы лаўрэата прэміі Ленінскага камсамола Беларусі Г. Бураўкіна. З альбому з задавальненнем пазнаёмляцца замежныя гасці: тэкст пададзены на беларус-

най, рускай, англійскай, нямецкай і іспанскай мовах. Падборку з 16 чорна-белых паштовак, прысвечаных мемарыяльнаму комплексу, падрыхтавала выдавецтва «Аврора».

У НОВАЙ СЕРЫІ

У выдавецтве «Мастацкая літаратура» з'явілася яшчэ адна серыя. Называецца яна «Слава тва, Беларусь» і адрасуецца юным чытачам сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту.

Адкрыла гэтую своеасаблівую бібліятэчку дакументальная аповесць Янава Дабінскага «Ад Гомеля да Эстрамадур» (пераклад на беларускую мову Веры Палтаран), якая расказвае пра жыццё і барацьбу слаўнага сына Беларускага народа Мікалая Дворнінава, што гераічна загінуў за рэспубліканскую Іспанію.

У серыі выйдзю аповесць Алеся Якімовіча «Настуць Каліноўскі», Ільі Ражыкова «Чалавек з легенды» і іншыя творы.

«Літаратура і искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

«ЛИТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
— выдавецтва ЦК КП Беларусі

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-22-04, выдавецтва — 22-50-62, бухгалтэрыі — 22-50-00.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН [намеснік галоўнага рэдактара], Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар], Рыгор ШЫРМА.